

TETPAMHNA

ΒΓΑΙΝΟΥΝΕ ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΜΟΝΟ ΜΕ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΥΛΗ
ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΡΟΣΟΣ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΣ - ΑΜΦΙΣΣΑ

ΡΕΝΟΣ : Όρισμός	1—5
ΝΕΡΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ : Οί Λεοπαρδάεις	6—7
ΦΑΙΔΡΟΣ ΜΠΑΡΛΑΣ : Οί Τροχονόμοι	8—9
ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ : Ύπόκλιση του ταχυδρόμου	10
ΚΙΚΗ ΔΗΜΟΥΛΑ : Άκουστική	10—11
ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ : Κριτική του βιβλίου. (Ή «Άνθολογία» κ' ή πεζογραφία του Ρένου Ήρακλή Άποστολίδη.)	12—14
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ : Τό παιδί του τσίρκου	15—19
ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΝΤΗΣ : Στιγμές - Στήν κηδεία μας - Ό λόφος και τά πρόβατα - Κωνσταντίνου και Έλένης - Δέ νομίζω... - Τό χόμα - Ζωή - Άθήνα	20—21
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΙΓΙΑΛΙΝΟΣ : Τύμπανα	21—22
ΤΑΣΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ : Γιατί άπορείς; - Δέ χαμογελώ - Ξαφνικά - Με δόλοκληρη	22
ΓΡΑΦΟΥΝ ΤΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΑ : Ή πιό παρασιωπημένη άπόλεια της Νεοελληνικής Γραμματικής	23
ΗΡΑΚΛΗΣ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ : Ένάριθμα 864, 1088, κ' ένα ιδιόγραφου του	24—25
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΔΕΑΝΔΡΟΥ : Ό άνόνημος πλάστης	25—30
ΑΔΙΚΗΣ ΡΑΜΦΟΣ : Ή πόλη αδή, μονάχα - Όδ καρός - Ή τελευταία - Είναι πάλι - Νά μήν ξέρη κανείς - Όσοι έχουν τά βράγχια...	26—30
ΣΑΜΟΥΕΛ ΜΠΕΚΕΤ : Φαντασία νεκρή φαντάσου. (Μετάφραση Άρη Μπερλή.)	31—32
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ : Ένα πουλι άλχημιστής γραμμάτων	32—33
ΝΕΟΤΕΛΗΣ ΔΙΟΝ. ΣΟΥΡΑΗΣ : Κριτική των έν χρήσει Άναγνωστικών	34—36
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΤΙΑΗΣ : Τό θουνο	36
ΝΑΤΑΣΑ ΚΕΣΜΕΤΗ : Ή τριχιά	37—49
ΑΔΙΚΗ ΓΙΑΤΡΑΚΟΥ - ΦΟΣΣΗ : Ό γάιδαρός μου	49
ΑΘΩΣ ΔΗΜΟΥΛΑΣ : Τό κανονικό	50—54
ΙΑΚΩΒΟΣ ΣΠΟΝ : Περιηγήσεις στην Έλλάδα. (Προλογίζει και μεταφράζει δ Ν. Σταθός. Σχολιάζουν: δ Ύδισ κι δ Δρόσος Κραβαρτογιαννος.)	54
ΔΡΟΣΟΣ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΣ : Ή τοπωνομασία «Σάλωνα - Σάλωνας» και ή χρονική άποκατάσταση των πρώτων ειδήσεων του «Χρονικού του Γαλαξειδίου»	55
ΒΑΣΩ ΔΑΝΕΖΗ : Όλότελα προσωπική - Τελευταία κοινωνία	56—85
ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ : Διαβάζοντας τόν Σεφέρη («Μέρες του 1945-1951» : τά Σεφεράθλια.) - Φυλλάδες ρυπαρές (ήτοι «Οί Νέοι Άσυνέριστοι» της δημοφυλίας, κ' οι φυλλάδες της χαρτοφαγίας: «Κούρδος και «Εώδερμα».) - Ή έξ-αμβλωματική φευτο - «Ίστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» του Ν. Παππά, κ' οι παλιές τρισάθλιες: του «έστέτ» Ντιντή Δημαρά μας, του Καμπάνη, του Βουτιερίδη, του άγράμματος Κορδάτου και του Λίνου Πολίτη. - Σωστές θέσεις και προθέσεις (για τήν ίδρυση επιτέλους του Νεοελληνικού Ίνστιτούτου). - Πολλές «καταθέσεις», αλλά πο ό; - Ό Ήρακλής Ν. Άποστολίδης και τό χρέος μας. - Ή Έκθεση Είκαστικών Τεχνών Πελοποννήσου και Δυτικής Στερεάς. - Άνεπιμότητες του φευτοφιλελεύθερου και φευτοαντιστασιαζόμενου «προοδευτικού» μας Τύπου. (Καταγγέλλει δ Κώστας Πανάγου, μ' έπιστολή του που δέ δημοσιεύτηκε στο φαρισαϊκό «Βήμα».) - «Έξω άπ' τά δόντια!» (Συνέντευξη του Ρένου.) - «Ά, κύριε κύριε Πωσαλένε, που τήν πās τήν κλάρα και θρεμμένη σανίδα που σου χρειάζεται!» (Καταγγέλλει ή Βάσω Δανεζή τά κουνήματα των «Νέων Άσυνέριστων».) - ΑΥΤΑ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΔΟΣΗ!	86—93
	94
	95—99
	100
	100
	101
	102
	102—109
	105—106
	106
	106—107
	106—107
	106—107
	108—114
	114—120
	114—120

ΡΕΝΟΣ

Όρισμός

Μιά εικόνα με κράτησε κάποτε για πολύ. Φανταστική, κι όμως πιό δυνατή από πραγματικές: Μιά πλατεία, πυρακτωμένη κάτω απ' τόν ήλιο, μεγάλη και παντέρμη. Σπίτια γύρα-γύρα, μάλλον χαμηλά, μονόροφα, με θεόκλειστα πόρτες-πατζούρια. Ψυχή. "Ήλιος μεσημεριού και βουβαμάρα - σαν μάχης, που κρέμεται από ψηλά, και τώρα θά ξεσπάσει!.. 'Η πόλη — αν είναι πόλη τὸ γύρω — ἢ και κάτι μικρότερο ἀπὸ πόλη, μπορεῖ νὰ ὑπάρχει, δλοζώντανο, πίσω ἀπ' ἄλα τὰ σπίτια τῆς πλατείας, μὰ δὲν ἀκούγεται, λουφάζει· μπορεῖ πλήθη μεγάλα νάναι συναγμένα σ' ἄλους τοὺς παράδρομους που βγάζουν στὴν πλατεία, μὰ στ' ἀνοίγματα κατ' αὐτὴν κορμὶ δὲν ξεμυτίζει... Κι ἄς ποῦμε — ἔτσι σὰν σ' ὄνειρο ἢ σὲ μνήμη ἐφιαλτικὴ — πὼς ξέρω πολὺ καλὰ τὰ πολυβόλα, και τὰ δάχτυλα στὶς σκανδάλλες, που ταμπουρωμένα ἐλέγχουν τὴν πλατεία και γι' αὐτὸ ψυχὴ δὲν ξεμυτίζει... Κι ὅμως ὁ λαὸς ὅλος θέλει ἐκ εἶ νὰ βγῆ, σ' αὐτὴ τὴν πλατεία τοῦ θανάτου, ἐκ εἶ νὰ δοκιμάσει τὸ κουράγιο τῆς καρδιάς του, νὰ φωνάξει, νὰ πάρη τὸ δικιο του! Μὰ δὲν ξέρει πόσα εἶναι τὰ πολυβόλα, οἱ κορδέλλες στὰ μυδράλλια, τὰ δάχτυλα στὶς σκανδάλλες, οἱ σωλῆνες τῶν ὄλων ἔτοιμοι, σκοπευμένοι, μὲ τίς χουφτες ἀποπάνω νὰ ζυγιάζουν τὰ βλήματα... Κ' εἶμαστε νέοι στοὺς πίσω δρόμους — γιατί οἱ ἴδιοι εἶμαστε και στοὺς πίσω δρόμους και στὴ θεά τῆς ἔρημης πλατείας.— εἶμαστε νέοι, και λαὸς, και καρδιά τίμια, που και δικιο ἔχει και παλληκαριά και φόβο και ἄγνοια· εἶμαστε ὅλοι μαζί ἕνα θηριο, που συστρέφεται και στοροφιλάζει στοὺς πίσω δρόμους, που μαντεύει μὰ κι ἄγνοεῖ τὰ πελέκια τοῦ θανάτου ἀπὸ που θά πέσουν στὴν ἔρημη πλατεία... Π ρ ε π ε ι ν ἄ μ ἄ θ η ὁ λαὸς ὅλος - π ρ ε π ε ι ν ἄ μ ἄ θ ο υ μ ε ι.. Και δὲν ὑπάρχει γνώση που νὰ μὴν ἀποσπᾶται ἀπ' τὸ θάνατο και μὲ θάνατο!..

Τότε σπρώχνουν στὴ μέση τῆς πλατείας τὸ πιὸ ἀκριβὸ παλληκάρι!.. Στέλνουν πάντα βορὰ στὸ θηριο, στὸ Μινώταυρο, τὰ πιὸ ἀκριβὰ παλληκάρια!..

Νά το! Τόσπρωξαν!.. "Όμοια μὲ τὸν ταῦρο - που γιὰ τὸν πιὸ φονιά ταυρομάχο στέλνουν τὸν πιὸ ἀγριεμένο ταῦρο στὴν ἀρένα: διάπλατ' ἀνοίγουν ἄξαφνα οἱ σιδερένιες θύρες κι ὀρμάει μὲ τὸ πυρωμένο βλέμμα στὴ μέση τῆς ἀρένας τοῦ θανάτου!.. (Τὸν εἶδατε ποτέ, μὲς στὸ λιοπύρι τῆς ἀρένας, και τί θλίψη φέρνει;.. Τί δυνατὸ πούν' αὐτὸ τὸ ζῶο - ταχυμένο τοῦ θανάτου ὠστόσο!..)

Αὐτὴ λοιπὸν ἢ εἰκόνα, που ὀρίζει γιὰ μένα τὸ χρέος τοῦ πνευματικῶ μὲς στὸ λαὸ του: Στὶς ἀφαντες παρόδους ὅλοι ἐσεῖς, ὅλοι ἐμεῖς, στρουφιζοντας και διστάζοντας και θέλοντας και μὴ μπορῶντας· και τὸ πιὸ ἀκριβὸ παλληκάρι, τὸν που ἀξιώνει πὼς τολμᾷ και στοχάζεται - αὐτὸν ἄλα τὰ χέρια, πίσω ἀπ' τὴν πλάτη, ὄλα τὰ μάτια αἰχμές δοράτων πίσω ἀπ' τὴν πλάτη, ὄλες οἱ ἀνάσες μὲ «σταυρωθῆτω!» καφτὲς

στην πλάτη, με δύναμη χίλιων ταύρων τὸν σπρώχνουν στὴ μέση τῆς πλατείας μπρὸς στίς μπουῦκες!.. Κ' εἶναι καὶ μέσα του οἱ χίλιοι ταῦροι, με φωτιά τὸ βλέμμα! Κ' εἶναι καὶ πίσω του τὰ κέρατα ἑκατομμυρίων, πού τὸν σπρώχνουν στὸ μέσο τῆς πλατείας!..

Νά τον! Τὸν ἔστειλαν!..

Πρέπει νὰ μάθου με!.. "Αρα πρέπει νὰ θυσιάσου με!..

Πρέπει ἴσα-ἴσα νὰ προκάλῃσου με τὸν Ταῦρο τοῦ Κακοῦ νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ μονιά του! Καὶ γι' αὐτό, χρειάζομαστε τὸ πιὸ κόκκινο, τὸ πιὸ καφτό, τὸ πιὸ ἀκριβό μας αἷμα!..

Αὐτὸ 'ναι τὸ χρέος τοῦ πνευματικοῦ κ' ἡ βαθύτερη σχέση του με τὴν κοινὴ συνείδηση καὶ θέληση. "Ὅχι τὰ λόγια πού σᾶς λένε ἄλλοι.

Καὶ ζῆ κανεὶς στὸ κέντρο τῆς συνείδησης τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ καιροῦ του — δηλαδὴ εἶν' ἀλήθεια νέος, ἀλήθεια ζωντανός, ἀλήθεια ὀρθός, ἀντρας ἀλήθεια καὶ περήφανη καρδιά — μόνο ἀν αὐτὸ ἔνοση, ὅταν ἀξίωνη πνευματικὴ ιδιότητα.

Κι ὅποιοι νέοι στὸν κόσμο ποτὲ πρόσβλεψαν σ' ὅποιον, με βλέμμα πού τὸν λάτρευε, αὐτὸ ἀξίωσαν!

Κι ὅποιοι λαοὶ - αὐτὸ!

Κι ὁ "Ἄνθρωπος ὄλος, σ' ὅλη του τὴν Ἱστορία — σ' ὅ,τι ἦταν Ἱστορία κι ὄχι κοινορτός — αὐτὸ! Τὸν πού ἀξιώνει πὼς εἶναι τὸ πιὸ ἀκριβό μας αἷμα: σ τ ἡ μέση τ ῆς π λ α τ ε ί α ς, μ π ρ ὸ ς σ τ ῖ ς μ π ο ὦ κ ε ς !..

Καὶ σ' αὐτὸ δὲν διαφώνησαν ποτέ, οὔτ' ὁ Χριστὸς οὔτ' ὁ Σωκράτης, οὔτ' ὁ Μεγαλέξαντρος οὔτ' ὁ Δὸν Κιχώτης· μὰ οὔτε κι ὁ ἔσχατος ταπεινὸς Σάντσος ἢ Καραγκιόζης.

Θυμηθῆτε ἓνα ὠραῖο ἀπλὸ ποίημα, ἐνὸς τρελλοῦ μὰ τόσο ἀληθινοῦ ποιητῆ μας:

Αὐτοὺς πού βλέπεις

Αὐτοὺς πού βλέπεις
πάλι θά τοὺς ξαναδῆς,
θά τοὺς γνωρίσης πάλι·
ἄλλον θά λένε *Κωνσταντῆ*
κι ἄλλον *Μιχάλη*

τὸν πιὸ πικρό, τὸν πιὸ γλυκό,
τὸν πιὸ ἀγαπημένο
τὸν μοναχό,
τὸν δυνατό,
τὸν πιὸ ἀντρειωμένο!

Αὐτοὺς πού βλέπεις
πάλι θά τοὺς ξαναδῆς,
θά τοὺς γνωρίσης πάλι·
σ' ὄλο τὸν κόσμο θά γυρνοῦν
με περηφάνεια πιδ μεγάλη

Αὐτὸν δὲν θά τὸν ξαναβρῆς,
νά τόνε βασανίσης
καὶ τὴ μεγάλη του καρδιά
νά ξανασικίσης

Αὐτοὺς πού βλέπεις
πάλι θά τοὺς ξαναδῆς,
θά τοὺς μισησης πάλι!
"Ἐναν μονάχα δὲ θά βρῆς

Αὐτὸν δὲν θά τὸν ξαναβρῆς,
τί τὸν φυλάνε τ' ἄστρα,
τί τὸν φυλάει ὁ ἥλιος του -
τόνε φυλάει τὸ φεγγάρι
αὐτὸν πούχει τὴ χάρη!

Λοιπόν, αὐτὸς εἶναι ὁ πνευματικὸς καὶ τὸ χρέος του.

Καὶ μόνο ἂν ἀπ' αὐτὸ, ἀπὸ κάτι τέτοιο, πηγάζῃ ὅποια γνώμη, ὅποια κρίση του, μόνο τότε δικαιούται ν' ἀπασχολῆ στὰ σοβαρὰ τοὺς ἄλλους.

Ψάχνω νὰ βρῶ ἀπὸ ποῦ, ἀπὸ πότε πρωτοαναβλύζει μέσα μου ἡ τέτοια ἰδέα. Γιατὶ βέβαια, πόσοι καὶ πόσοι δὲν ἔγραψαν, πόσα καὶ πόσα σωστά καὶ καλοειπωμένα, πὺ τάχα διαβάσει νέος, γιὰ τὸ «χρέος τοῦ πνευματικοῦ» καὶ ἄλλα ἤχηρὰ παρόμοια. Ὅμως τὴν εἰκόνα αὐτὴ δὲ μοῦ τὴ γέννησε κανένα διάβασμα. (Κι ὡστόσο ἡ εἰκόνα αὐτὴ, καθὼς πλάθονταν μυστικὰ μέσα μου, ἀπ' τὰ νιάτα μου, μὲ προσδιώρισε βασικὰ στὴ ζωὴ μου, καὶ αὐτὴ μ' ἔσπρωξε ὀλοῖσα κατὰ τὸ θάνατο τόσες φορές, ὀλοῖσα κατὰ κείνο πάντα πὺ ἔτρεμα - «καὶ καλύτερ' ἄς μὴ ζήσω», ἔλεγα, «ἀπαρὰ νὰ ζήσω ξέροντας πὺς λύγισα καὶ στάθηκα καὶ στράφηκα κ' ἔφυγα!..»)

Μὰ τὴν ξέρω πιά, ἀκριβῶς ἀπὸ ποῖά μέρα, καὶ ποῖά ὥρα, ποιοῦ χειμῶνα καὶ ποιᾶς παγωνιάς, ποιᾶς διαφωνίας καὶ ποιᾶς λύπης, καὶ ποιᾶς ντροπῆς ὡστόσο, καὶ ποιοῦ ὄρκου ριζικοῦ, ἔχει μέσα μου πρωτοτεθῆ:

Ἦτανε τρεῖς τοῦ Δεκέβρη τοῦ Σαραντατέσσερα, ὀχτῶ τὸ πρωί... Πάρα πολὺ κρύο... Στὰ Ἐξάρχεια, πὺ μέναμε, στὴ μπλὲ πολυκατοικία — τώρα γιρρίζα — τὸ «Βαπόρι» μὲ τ' ὄνομα, Θεμιστοκλέους - Ἀραχώβης, στὸ ἰσόγειο δεξιὰ (ἀπ' τὴν Ἀραχώβης)... Σήκωσα τὸ ρολλό, μὲ τὴ βουβαμάρα π' ἀκούγα ἀνεξήγητη, καὶ μοῦ ἔδωσε γροθιά στὰ μοῦτρα ὁ βοριάς παγωμένος... Ψυχὴ στὸ δρόμο - σὰ νάταν χάραμμα... Ψυχὴ στὴν πλατεῖα - κίνηση καμμιὰ!.. Σὰν ἡ πόλη ὅλη νάχε πεθάνει. Κατάκλειστα τὰ πάντα... Κι ἀντίκρυ, λοξὰ ὅπως φαίνονταν ἡ γωνιά τῆς Οἰκονόμου: στὸ κρὺο κείνο, στὸν ψόφο, μ' ἔνα ντουφεκί στὸ χέρι καὶ κράνος στὸ κεφάλι, ἕνας ἑλασίτης! Παραφύλαγε κ' ἔλεγχε τὴν πλατεῖα!

Σκέφτομουν: «Τί νάχη τάχα στὸ τσερβελλο του αὐτὸ τ' ἀξύριστο μοῦτρο; Τί τάχα τόσο δυνατὸ, τόσο μεγάλο, τόσο ἄξιο λόγου καὶ πράξης κ' ἔσχατου κίνδυνου, πὺ τότε στήνει ἐκεῖ στὴ γωνιά, στὴν ἐρημιὰ, στὸν πάγο, μὲ τὸ σίδερο αὐτὸ τοῦ θανάτου στὸ χέρι;..» («Εἶν' ἡλίθιος») εἶπα. «Τοῦχουν γανώσει τὸ μυαλό, κ' εἶναι τυφλός!.. Δὲ βλέπει πὺς ἡ Ἀγγλία ὀλάκερη θὰ πέσῃ ἐδῶ, ἀλλὰ τὸ κομματάκι αὐτὸ ἐδῶ τοῦ μπακλαβᾶ δὲ θὰ τ' ἀφήσῃ! Σκόνη θὰ γίνουμ' ὅλοι, ἂν χρειαστῇ, ἀλλὰ δὲ θὰ τ' ἀφήσῃ!.. Καὶ γιὰ νὰ μὴν τ' ἀφήσῃ, θὰ ἐπιβάλλῃ ἐδῶ αὐτὸ πὺ θέλει, αὐτὸς πὺ θέλει! Ἐδῶ, γιατί ἔτσι τὸ θέλει, τὸν Παπατζῆ καὶ τὸ Δαμασκηνό της, καὶ αὔριο τὸ Βασιλιά καὶ ὄλο του τὸ σινάφι!.. Κι ὁ στρατηγὸς της, ὁ ἐν λευκῶ ἀπολύτως ἐντεταλμένος, θάχῃ διαταγὴ πὺ θὰ λήῃ: *Νεκρούς, ἐν ἀνάγκῃ, ὄλους, ἀλλὰ τὸ ἔδαφος θὰ μείνῃ δικό μας!*.. Θὰ τὴν ἔχῃ ἀπευθείας ἀπ' τὸν Τσώρτσιλ τοῦ τῆ διαταγῆ. Γιατὶ ὁ Τσώρτσιλ τοῦ ἴδιος κράτησε αὐτὸ τὸ κομματί τὸ μπακλαβᾶ, ἀπασπῶντας το ἀπ' τὰ δόντια τοῦ Στάλιν καὶ δίνοντάς του γι' ἀντάλλαγμα ἄλλα νόστιμα κομμάτια!.. Ἐί! Ὁ μ π α κ λ α β ἄ ς

τοῦ Κόσμου μοιράστηκε¹ - τί λείπει τώρα ἐδῶ αὐτὸς ὁ μικρὸς στὴ γωνιά, στὴν παγωνιά, μὲ τὸ ντουφεκάκι στὸ χέρι; Ὁ στρατηγὸς θάχη διαταγὴ πού θὰ τοῦ θυμίζῃ· Ὁπως φεοθήκαμε διὰ τὴν κατάληψιν κάθε ἐχθρικής χώρας... Ἀποφύγετε, ἂν δύνασθε, νὰ κτυπήσετε ἀμάχους — ἂν καὶ συνηθίζουν νὰ βάζουν ἐμπρὸς τὰ γυναικόπαιδα — ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἀμάχους, στρατηγὲ Σκόμπυ!.. Θὰ συμπεριφερθῆτε ὡς εἰς κατεχομένην χώραν. Θὰ ἐπιβάλετε τὸν νόμον καὶ τὴν τάξιν μας, μὲ τοὺς ἰδικοὺς μας ἐκ τῶν ἐντοπίων, καὶ ἡ χώρα θὰ κρατηθῇ ὁπως δὴ ποτε ἀπὸ ἐμᾶς!..²

«Εἶναι λοιπὸν ἡλίθιος!» ξανασκέφτηκα. «Στέκει αὐτοῦ, μὲ τὸ παλιοντουφεκάκι του στὸ χέρι, καὶ τοῦ ἔχουνε γανώσει τὸ μυαλὸ μ' ἔξαλλες καὶ ἀκριτεὶς ιδέες, πού τοῦ φαντάζοντε Ἐπανάστασι!.. Νομίζεις ἄλλὰ δὲν εἶναι ἐπαναστάτης πράγματι!..»

«Ἐνῶ ἐσὺ εἶσαι;» ρέκαξε κάποια φωνὴ μέσα μου.
(Καὶ τὸ ζήτημα εἶναι ν' ἀκοῦτε, ὄχι νὰ πνίγετε, καὶ τίς ἐντελῶς ἀνάποδες, καὶ τίς πιδ ἔξοργιστικὰ ἐναντίες φωνῆς μέσα σας - ἂν θέλετε, ἀλήθεια, νὰ εἴστε!..)

Σὲ δυὸ ὄρες εἶχε ἀνηφορίσει ἓνα τὰνκ τῆ Στουρνάρα, εἶχε σταθῆ στὴ μέση τῆς πλατείας, εἶχε στρίψει τὸ κανόνι του 45-50 μοῖρες ψηλά, εἶχε τρυπήσει σειρὰ τὰ ρετιρὲ τοῦ «Βαποριοῦ» πούβλεπαν στὴ Θεμιστοκλέους — βρόνταγε τὸ μπετονένιο θηρίο μας, ἀπ' τοὺς πελώριους φωταγωγούς πού πολλαπλασίαζαν τίς ἐκρήξεις σὰ νὰ μᾶς σφυροκόπαγε ὁ θεὸς — κ' εἶχε κάμποσο ἀκόμα κροταλίσει πρὶν ξαναφύγῃ κατὰ κάτω...

Σὰν ξανασῆκωσα τὸ ρολλό, ὁ μολυβένιος ἐλασιτάκος ἦτανε μὲ τὴ μούρη στὶς πλάκες τοῦ πεζοδρομίου τῆς Οἰκονόμου... Κι ἄσχετα ἀπ' τὴ βλακεία του, ἤθελα νὰ πάω νὰ σταθῶ δίπλα του, νὰ τὸν σηκώσω, νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ζήσῃ - ἂν ἀνάσαινε ἀκόμα... Μὰ ὁ διάολος κατηφό-

¹ Ἡδὴ ἀπ' τὴ βρεταννοσοβιετικὴ διάσκεψη τῆς Μόσχας (Τσώρτσιλ-Στάλιν, 9 ὡς 18/10/44). Αὐτοῦ τάχανε πρῶτα μοιράσει οἱ δυὸ Ἀκολούθησε δὲ ἡ διάσκεψη τῆς Γιάλτας, κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Ρούζβελτ, καὶ τ' ὀριστικὸ μοίρασμα τοῦ Κόσμου (4-11/2/45), πού ἔδωσε καὶ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἀγγλικὴ «σφαῖρα ἐπιρροῆς», μὲ τὰ γνωστὰ συνεπόμενα ὡς τώρα

² Στὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Τσώρτσιλ (ἐκδ «Ἰκαρου», τόμ στ', Ἀθ. '55, μέρος α', σελ 255, μτφρ Μαρίας Μακκά) βλ τὴν κυριώτερη ἐκφραση ἀκριβῶς· «Ὁ Πρωθυπουργὸς [Τσώρτσιλ] πρὸς τὸν Στρατηγὸν Σκόμπυ [(Ἀθήνας) 5-12-44:] Μὴ διστάσετε νὰ ἐνεργήσετε ὡς νὰ ἐνερῆσθε εἰς [] μόλις καταληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ πόλιν [] Πρέπει νὰ κρατήσωμεν τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἐπιβληθῶμεν Ἐάν τοῦτο τὸ ἐπιτύχετε χωρὶς αἱματοχυσίαν, θὰ εἶναι κατόρθωμα διὰ σᾶς ἀλλὰ καὶ μὲ αἱματοχυσίαν θὰ εἶναι ἐπίσης κατόρθωμα - ἐάν [] εἶναι ἀπαραίτητος» (Κι ἄς μὴν ξεχασθῇ ποτέ, πῶς ὁ Τσώρτσιλ πῆρε μετὰ καὶ τὸ «Νόμπελ» ἀπ' τοὺς πολιτικάντηδες Σουηδούς!)

ριζε τη Στουρνάρα άργά, κροταλίζοντας από μακριυά επί μιιά ώρα ακόμα! Καί στην παγωνιά, στην έρημιά, πάντ' άκούονταν τó κρι-κρι τών έρπυστριών του - και κάθε τόσο σταματούσε, και κάθε τόσο ξαναρχίζε... Καί γι' αυτό και καινείς άπ' τούς μολυβένιους όμοιδεάτες τού μολυβένιου νεκρού δέν τόν σήκωνε άπ' αυτού, με τη μούρη στις παγωμένες πλάκες...

Τότε σκέφτηκα: «Ναι, ναι! Διαφωνείς... "Όμως ή διαφωνία σου άκριβώς σε φυλάει έδωμέσα, πίσω άπ' τó παράθυρο! Ένω ή διαφωνία του εκείνου, τόν έχει ακόμα με τη μούρη στις πλάκες!.. "Όπως και νά τó κάνης, όπως και νά τά ξαναρίξης τά χαρτιά ή τά ζάρια ή τά όσοδήποτε δίκαια έπιχειρήματα και λόγους και σκέψεις και κρίσεις κ' ένστάσεις και γνώσεις, πάλι έτσι ξαναπέφτουν και στέκουν παγωμένα: Αυτός έκει, στις πλάκες, νεκρός κ' έσύ, έδω, ζωντανός, στο άπυρόβλητο!..»

Και πολύ άργά, μιιά κατοπινή νύχτα τού Δεκέβρη εκείνου τού Σαραντατέσσερα, κατάληξα σ' αυτό:

«Θές νά σκέφτεσαι; Θές νά διαφωνής - νά κρίνης, νά μñ πλανιέσαι, νάσαι έλεύτερος;.. Έστω. Δικαιώμά σου... Άλλά χρωστάς (στην ίδια σου τñ «άπαίτηση άπ' τόν έαυτό σου») χρωστάς) ή σκέψη σου, ή κρίση σου, ή γνώση σου, ή ανεξαρτησία σου, ή έλευθερία σου - ό,τι θα κάνης έν γένει στη ζωή σου με τη συνείδηση σου τñ «πολύτιμη», νά ισόβαρίζη τó θάνατο εκείνου τού βλάκα εκεί στις πλάκες!.. Νά μñ σέ συμφέρη ή ιδέα πού σε σώζει ζωντανό· νά σέ άντισυμφέρη - όσο τόν άντισύφεργε εκείνον ό θανάτός του τώρα!.. Άλλιώς, θάσαι, άπλώς, έσύ στο άπυρόβλητο έπιζών μασκαράς, κι αυτός εκεί νεκρός τίμιος βλάκας!..»

Σάς παρακαλώ πολύ, μñ άγκιστρωθήτε στα βάνουσα έφηβικά μου έπίθετα. Στο άν ήταν ή δέν ήταν και τόσο «βλάκας» εκείνος: στο άν θάταν ή δέ θάταν και τόσο «μασκαράς» όποιος έπιζών... Μñ δεθήτε σ' αυτά, γιατί σπαταλάμε αίμα πολύτιμο. Δέν είν' εκεί ή ουσία. Η ουσία είναι στη ριζική αυτή σχέση τού πνευματικού με τñ πράξη - αυτή πού πρωτοπυρηνώνεται σ' ένα σπέρμα μετά και παράγει τñ πρώτη εικόνα: τής πλατείας, με τó πιό άκριβό μας παλληκάρι νά τó σπρώχνουν όλα τά χέρια, όλες οι άνάσες λόγγες «σταυρωθήτω!» από πίσω, νά βγñ μόνο μπρός στιςμπούκες τού θανάτου, και νά προκαλή τόν Ταύρο τής Έξουσίας με τó πιό κόκκινο και τó πιό καφτό μας αίμα, ξεδιπλώνοντας τó πιό πυρωμένο πανί: τής ώμης κι άφοβης κι όλόγυμνης αλήθειας για ό,τι μάς καίει!..

Έ, άς μñ πούμε τίποτ' άλλο γι' αρχή.
Αυτό σά βάση - και σάν ταυτότητα.

Κείνος

ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ

Ἡ Ἀνθολογία κ' ἡ πεζογραφία τοῦ Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη

Τὰ διάφορα λογοτεχνικά εἶδη, καὶ ὅσα ἔχουν πάψει νὰ λειτουργοῦν καὶ ὅσα λειτουργοῦν σήμερα καὶ ὅπως λειτουργοῦν καὶ ἀποδίδουν, διαμορφώθηκαν κατὰ τὴ ροὴ τῶν χιλιετιῶν τῆς πνευματικῆς ἱστορίας τῶν λαῶν. Τὰ εἶδη αὐτὰ ἀκολουθοῦν, μ' ἓνα ἰδιαίτερο τρόπο βέβαια, ἓνα εἶδος βιολογικῶν νόμων. Κατὰ τίς ἀνάγκες, καὶ τίς κοινωνικῆς ἐξελίξεις κατὰ ἐποχές, γεννιοῦνται τὰ εἶδη αὐτά, μέσα ἀπὸ προηγούμενες μορφές ἢ ἀπὸ κοινὲς ἐμπειρίες, ἀνέκφραστες ἀκόμα, ἀκμάζουν, διαδίδονται, ἐξελλίσσονται, καὶ πολλὰς φορὲς παρακμάζουν καὶ ἐκλείπουν, καὶ ὀριστικὰ καὶ προσωρινά, ἢ ὕστερ' ἀπὸ καιρὸ ἐπανεμφανίζονται μὲ ἄλλη μορφή. Ἀκολουθοῦν, δηλαδή, τὴν ἴδια τὴν πολὺκλαδὴ πορεία τῆς ζωῆς. Καὶ ἂν ἀκόμη δεχθοῦμε πῶς ἡ λογοτεχνία, γενικά, μέσα ἀπὸ τὰ ἐκάστοτε εἶδη τῆς, τὴν ποίηση, τὸ θέατρο, τὸ μυθιστόρημα, τὸ διήγημα, πλουτίζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐκπολιτίζει, εἶναι περισσότερο ἐξαρτημένη ἢ λογοτεχνία ἀπὸ τὴ ζωὴ, παρὰ ἢ ζωὴ ἀπὸ τὴ λογοτεχνία. Ἔτσι μπορεῖ καὶ νὰ ἐξηγηθῇ αὐτὴ ἡ ἀδιάκοπη μεταβλητότητα τῶν λογοτεχνικῶν εἰδῶν. Ὅμως αὐτὴ ἡ μεταβλητότητα ἀνανεώνει ἀδιάκοπα καὶ πλουτίζει τὰ λογοτεχνικά εἶδη. Ἀκόμη καὶ μιὰ ὀλοένα μεγαλύτερη ποικιλία στὶς μορφές, θὰ πρέπει νὰ θεωρεῖται πλουτισμός.

Μέσα στὴν καθόλου νεοελληνι-

κὴ πεζογραφία, τὸ διήγημα ἀναπτύχθηκε ὡς εἶδος λογοτεχνικὸ, καὶ ἀναδείχθηκε πρὸ καρπερὸ καὶ πρὸ παντὸς πρὸ αὐθεντικὸ ἀπὸ τὸ καθατὸ μυθιστόρημα. Ἴσως οἱ περιωρισμένες διαστάσεις τοῦ διηγήματος νὰ ταιριάζουν περισσότερο στὶς διαστάσεις τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς καὶ κοινωνίας. Φυσικά, ἔχουμε καὶ σημαντικοὺς μυθιστοριογράφους· μὰ κανένας ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἀντιπροσωπεύει καλύτερα, πρὸ ἄλλων, πρὸ θαθιά, πρὸ «ἐλληνικά», τὸ λαὸ μας, τὴ ζωὴ μας, τὴν ἔθνικὴ μας γλώσσα. Τὸ διήγημα, ἀπὸ τὸ πρὸ σύντομο ὡς τὴ νοβέλλα, πού εἶναι διήγημα ἀνεπτυγμένο ὡς τὰ ὄρια ἐνὸς μικροῦ μυθιστορήματος, μᾶς ἔδωσε συγγραφεῖς ὡς τὸν Παπαδιαμάντη καὶ τὸν Καρκαβίτσα, πού θεωροῦνται οἱ σπουδαιότεροι πεζογράφοι μας. Μὰ καὶ μυθιστοριογράφοι ὀλίγης, ὅπως ὁ Θεοτόκης, ὁ Ξενοπούλος καὶ ὁ Καραγάτσης, ἐπιζοῦν περισσότερο μὲ τὰ διηγηματὰ τους παρὰ μὲ τὰ μυθιστορηματὰ τους. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς τὸ μυθιστόρημα εἶναι ἀνώτερο, ἀντιπροσωπευτικώτερο καὶ πρὸ δύσκολο εἶδος. Τὸ νεοελληνικὸ διήγημα καὶ ἡ νοβέλλα ἀνταποκρίθηκαν ἱκανοποιητικὰ στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ εἴδους. Τὸ μυθιστόρημά μας λιγώτερο. Κι ὁ πρὸ συνηθισμένος κίνδυνος γιὰ τὸ ἀβέβαιο ἢ τὸ μέτριο μυθιστόρημα, εἶναι νὰ πνιγῇ μέσα στὴν περισολλογία.

Γιὰ μιὰ καλύτερη γνωριμία μὲ

τὸ Νεοελληνικὸ Διήγημα, κατήρτισε τὴν πεντάτομη «Ἀνθολογία Διηγήματος» ὁ Ρένος Ἡρακλῆ Ἀποστολίδης, ἐντάσσοντάς την μέσα σ' ἓνα πλατύτατο σχέδιο «Ἀνθολογίας τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας». Τὸ διαφωτιστικὸ αὐτὸ καὶ βαθύτερα πολιτιστικὸ ἔργο, τὸ ξεκίνησε, ἐδῶ καὶ σαράντα χρόνια, ὁ ἀείμνηστος Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης, ὁ πρωτότυπος αὐτός, ἀδέκαστος καὶ δῆξ κριτικός, καὶ μαζὶ διδακτικὸς καὶ καθοδηγητικὸς νοῦς, πατέρας τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη. Γεγονὸς ὀριακὸ τῆς Γραμματείας μας θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἡ ἐμφάνιση τοῦ τόμου με ἀνθολογημένη τὴν Νεοελληνικὴ Ποίηση ἀπὸ τὸν Σολωμὸ ὡς τὰ 1930,¹ πού με λεπτὴ λυρική αἴσθηση καὶ φωτισμένη ἐκλεκτικὴ εἶχε ἐτοιμάσει ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης. Μὲ τὸν καιρὸ, ὁ Ρένος στάθηκε δίπλα στὸν πατέρα του, συνεργάτης του καὶ πιστὸς του, ὡς τὸν πρὸ τετραετίας θάνατό του, καὶ μετὰ συστηματικὸς συνεχιστὴς τοῦ μεγάλου ἀνθολογικοῦ ἔργου, πού εἶχε δραματιστῆ με ἡράκλειο πνεῦμα ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης. Ἀθλητικώτατος καὶ ὁ Ρένος, με φλογερὴ ιδιοσυγκρασία, με νέες ιδέες,

με ἀνατρεπτικὴ δρμητικὴτητα καὶ με τὸ διπλὸ τάλαντο τοῦ κριτικοῦ καὶ τοῦ δημιουργοῦ πεζογράφου, ἄρχισε νὰ προσθέτῃ τὸν ἓνα δίπλα στὸν ἄλλον τοὺς τόμους τῆς διπλῆς του Ἀνθολογίας: τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς πεζογραφικῆς. Ἀπὸ τὸ τεράστιο αὐτὸ Κοῖρπυς, πού θὰ φτάσῃ τοὺς ὀκτῶ ὀγκῶδεις τόμους μεγάλου σχήματος, ὁ Ρένος Ἀποστολίδης ἔθεσε στὴν κυκλοφορία τοὺς πέντε. Οἱ τρεῖς ἀποτελοῦν ἓνα πλήρες δειγματολόγιο τοῦ ποιητικοῦ μας λόγου (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν) φτασμένου ὡς τίς ἡμέρες μας. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους πέντε, πού ἔχουν σκοπὸ τὴν ἀνθολογημένη προβολὴ τῆς διηγματογραφίας μας, ἔχουμε στὴ διάθεσή μας τοὺς δυὸ πρώτους. Ὁ δεύτερος ἀποτελεῖται ἀπὸ διηγήματα εἰκοσιακὸν πεζογράφων μας.

Γιὰ μιὰ πληρέστερη ἐνημέρωση τῶν ἀναγνωστῶν μας ἀναφέρουμε τοὺς ἀνθολογημένους διηγματογράφους, με τὴν ἀλφαθητικὴ σειρά πού τοὺς ἔχει κατατάξει καὶ ὁ ἀνθολόγος. Καὶ εἶναι οἱ: Τάσος Ἀθανασιάδης, Βενέζης, Βιζυηνός, Βλαχογιάννης, Τάκης Δόξας, Κώστας Θεοτό-

1. Τὰ Τετράμηνια σημειώνουν: «Ἀνθολογία 1708 - 1938» εἶναι ὁ ἀκριθὴς τίτλος (καὶ ὄρια ἔπαι ἐκτείνεται ἢ ἀνθολόγησι) στὴν πρώτη ἐκδοση τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, πρὶν ἀπὸ σαράντα χρόνια. Καὶ τὸ παλιότερο ἀνθολογούμενον εἶναι πράγματι τοῦ Λαυρέντιου Βενέριου, τρόφιμου τοῦ Φλαγγινιανοῦ ἐκείνου «Ἐλληνομουσείου: [᾽Ὀδάρειον] εἰς ἓνα[v] ἄμουςον ὅπου ἐλόγιαζε νὰ φάλλῃ εἰμορφα», πρωτοδημοσιευμένο στὰ «Ἄνθη εὐλαβείας... κ.λ. Ἐνετίησιν, ἈΦΗ» (1708). [Κ' εἶναι χαρακτηριστικὸ τῶν καιρῶν καὶ τῶν «πνευματικῶν» ἡθῶν μας, ὅτι ἓνας μάνι-μάνι (κι ἔπος-ἔπος) κατασκευαστὴς μιᾶς ἀστείας ἐμπορικῆς ἀπομιμήσεως τῆς Ἀνθολογίας Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη (ὁ μὴ ἀνθολογηθεὶς ἀπ' τὸν Ἡρακλῆ καὶ Ρένο Ἀποστολίδη «ποιητῆς» Κοκκίνης) ὡς κι αὐτὸ φρόντισε ν' ἀντιγράψῃ (ἐκτὸς ἀπ' τὰ στοιχεῖα, τὸ ἐξώφυλλο, τὸ σχῆμα, τὴν ὄλη μορφή καὶ τὴν ἐσωτερικὴ διάταξη: κέντρωση τῶν ποιημάτων, τῶν στίχων κ.λ.) ἀπ' τὴν «κλασσικὴ» πιά Ἀνθολογία, καὶ τὸ 1708 τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνθολογήσεως, ἀπ' τ' «Ἄνθη εὐλαβείας»!.. (Κ' ἢ κοσκινὸν τὸν ἄντρα της!)]

κης, Ἀντρέας Καρκαβίτσας, Κώστας Καρκαβίτσας, Κιτσόπουλος, Κοσβατζής, Κόκκινος, Κονδυλάκης, Θέμος Κορνάρος, Μάρκος Λαζαρίδης, Λουντέμης, Μάκιστος, Μπαστιάς, Μυριβήλης, Μωραϊτίδης, Ξερόπουλος, Παλαμᾶς, Παπαδιαμάντης, Παπαντωνίου, Πλασκοβίτης, Σπανδωνίδης, Σφακיאνάκης, Τζιτζιέλη, Κώστας Χατζόπουλος.

Εἶναι περιττὸ νὰ τονίσουμε πῶς τὰ διηγήματα αὐτὰ τοῦ πεντακοσιοσέλιδου τόμου εἶναι διαλεγμένα μὲ τὴ φροντίδα καὶ τὴ γνώμη τοῦ εἰδικοῦ ποῦ ξέρει καὶ νὰ ψωνίσῃ μὰ καὶ νὰ μαγειρέψῃ. Γιατὶ καὶ ὁ ἴδιος εἶναι, ὅπως εἴπαμε, δημιουργός, μὲ πεζογραφήματα ποῦ μοιάζουν μὲ ἀνεμοστρόβιλους, μᾶς ἀνασηκώνουν ψηλά, μᾶς κάνουν ὄ,τι θέλουν, μᾶς ἀναποδογυρίζουν - κι ὅταν, ἐπιτέλους, στυλωνόμαστε καὶ πάλι στὰ πόδια μας, μὲ ζαλισμένα μάτια προσπαθοῦμε νὰ δοῦμε ἢ νὰ καταλάβουμε ποῦθε φύσηξε αὐτὸ τὸ μπουρίνι καὶ κατὰ ποῦ τράβηξε!..

Τὸ πεζογραφικὸ ἔργο τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη δὲν πιάνεται μὲ τὰ συνηθισμένα, τὰ κλασσικὰ κριτήρια. Διηγήματα, νοβέλλες καὶ μυθιστορήματα τοῦ Ρένου, ὅπως ἢ «Πυραμίδα 67», οἱ «Ἱστορίες ἀπὸ τὶς νότιες ἀκτές», «Ὁ γρασαδόρος», «Τὰ χειρόγραφα τοῦ Max Tod», «Ἡ ἄλλη Ἱστορία», ἢ «Ἀνθὺλη» καὶ «Ἀπὸ τὸν κόσμον Ρά», θὰ πρέπει, ἀργὰ ἢ γρήγορα, νὰ με-

λετηθοῦν, νὰ κατανοηθοῦν, νὰ ἀξιολογηθοῦν. Ὅχι γιὰ τὴν ἱκνοποίηση τοῦ δημιουργοῦ τους (αὐτὸ εἶναι χωριστὸ ζήτημα), ἀλλὰ γιὰ τὸ ἴδιο τὸ ὄφελος τῆς λογοτεχνίας μας καὶ κυρίως τῶν ἀναζητήσεών της σὲ κόσμους ἄγνωστους - καὶ ἄς προσθέσουμε: καὶ ἄγριους. Ὅταν ζῆ κανεὶς δημιουργώντας αὐτοὺς τοὺς κόσμους, θὰ πρέπει νὰ εἶναι πολὺ δύσκολο, ἂν ὄχι καὶ ἀδύνατο, νὰ βγῆ ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ περιδιαβάσῃ τὰ πεδία τῆς «κλασσικῆς» μας πεζογραφίας. Καὶ ὅμως ὁ Ρένος τὸ κατάφερε, γιατί εἶναι καὶ κριτικός, καὶ στοχαστὴς ποῦ δραματίζεται τὶς ιδέες του καί, τέλος, ἄνθρωπος ζυμωμένος μὲ τὴ ζωντανή μας γλώσσα. Γι' αὐτὸ καὶ κοίταξε νὰ δώσῃ καὶ ἕνα «παιδευτικὸ τόνο» στὴν Ἀνθολογία τοῦ Νεοελληνικοῦ Διηγήματος. Ὁ ἴδιος μᾶς εἰδοποιεῖ γι' αὐτὸ, στὸ τέλος τοῦ κατατοπιστικοῦ του προλόγου. Εἶναι μιὰ ἀποστροφή, ἔντονη, συγκινητικὴ καὶ φωτεινὴ: «Εἶναι λίγο παιδευτικός ὁ σκοπός; Ἔ, ἄς εἶναι καὶ λίγο παιδευτικός! Ἀγκαλιὰ κι ἀφοῦ δὲν ξέρω πιὸ μορφωτικὸ βιβλίον στὸν ἄτυχο Τόπον μας ἀπ' αὐτὸ ποῦ τοῦ ἀνταποδίδει τὰ κάλλιστα τῆς καρδιάς καὶ τῆς πιὸ σπαραχτικῆς ἐμπειρίας τῶν πιὸ εὐαίσθητων καὶ τῶν πιὸ πνευματικῶν μας: τῶν ἐκφραστῶν μας, ποῦ χωρὶς αὐτοὺς βουβοὶ θὰ μέγαμε καὶ ἀδικαίωτοι στῶν καιρῶν τὸν κλύδωνα.»

Αυτός ήθελε πάντα του να μένη άνωνυμος. Και θάθελε και τώρα να μείνη τέλεια ξεχασμένος. «Όχι, όχι τέτοια, μπρέ παιδιά μου», θάλεγε, μπρός σ' αυτό τὸ δισέλιδο· «άφῃστε τοὺς ανθρώπους στὴν ἡσυχία τους!..» Και «ἡσυχία τους» θὰ έννοούσε: νὰ τὸν ξεχάσουν ὀλότελα κι ὅσοι τὸν ἤξεραν, νὰ μὴν τὸν μάθουε ποτὲ κι ὅσοι τοὺς ξέφυγε, ικατάφερε και τοὺς ξέφυγε», ὅπως τῶθελε και τ' ὄνειρεύονταν, παλεύοντας πάντα του, μεθοδικὰ κ' ἐπίμονα, σ' ὅ,τι ἔκαμνε: «νὰ σβήνη ἀπόλυτα, νὰ σβήνη τὸν ἑαυτὸ του», νὰ μένη ἀπόλυτα ἄγνωστος πίσω ἀπ' τὸ ἔργο — «τ ο ὤ ἄ λ λ ο υ τ ὸ ἔ ρ γ ο», «τῶν ἄ λ λ ω ν» (ὄλα, και μόνο: «τῶν ἄ λ λ ω ν») — σάν ἔργο θ ε ο ὤ (ἄν δίνονταν· κ' ἴσως νὰ δίνεται: σάν «ὀ Ἀ ν ὀ π α ρ κ τ ο ς» ἴσα-ἴσα...)

Δὲν ἔχουμε τρόπο νὰ μένουμε πιστοὶ στὴ λ η σ μ ο σ ὕ ν η π οῦ θάθελε νὰ τοῦ διαφυλάξουμε. Στὸ κάτω-κάτω, παιδικὰ ἔτσι: ἔχουμε τὸ δικαίω-

μα νὰ τὸν τιμωρήσουμε ποὺ ἔλειψε, ἐνῶ μᾶς χρειαζόταν! «Ἄς μὴν ἔλειπε» ἄς φρόντιζε νάταν ἀκόμα ἐδῶ, γιὰ νὰ σβηνη κι αὐτὰ, μὲ τίς φοβερὲς ἐκείνες «σβήστρες» πέννες του, ποὺ τίς βούταγε στ' ὀλόμαυρο μελάνι, κ' ἐπίμελῶς-ἐπίμελῶς ἀφάνιζε τὸ κακὰ γραμμένο: «...Νὰ μὴ διαβάζεται! Νὰ ἀπαλειφθῇ τ ε λ ε ἰ ω ς!..»

«Ἔτσι και γιὰ τὸν ἑαυτὸ του: Σὰ νάταν «ένα λάθος». («Σῶπα, σῶπα! Φ ρ ι χ τ ὸ λ ἄ θ ο ς, σοῦ λέω!.. Κι ὁ κόσμος ὅλος, ἄλλωστε, λ ἄ θ ο ς! Δὲν παίρνει μερεμέτι!..»)

Νάταν ἐδῶ λοιπόν, ἀφοῦ τὰ τέτοια δὲν τάθελε. Και νὰ τὰ σβηνη ὄλα «ἐπίμελῶς» μὲ τίς πλατειὲς του «σβήστρες»... Τώρα, ἔτσι ποὺ τάνανε, δὲ μένει παρὰ τὸ ἐλάχιστο συμβολικὸ χατίρι ἀπὸ μᾶς: Νά, πουθενὰ τ' ὀνομά του σὲ τίτλο! Πουθενὰ σὲ ζώφυλλο, σὲ προμετωπίδα!.. Και σεῖς — ξέρετε ποιοὶ εἰστε σεῖς! («άφῃστε τοὺς ἀνθρώπους στὴ μακαριότητά τους!») — ἐσεῖς

νὰ κλαῖτε τὸ Σεφέρη σας, τοὺς Βενέζηδες και τοὺς Μυριβήληδες σας, τὸν Παπανδρέου σας!.. Τέτοιους οἱ τέτοιοι! Κανέναν ἄλλον, κ α ν ἔ ν α ν ἄ λ λ ο ν νὰ μὴν κλαῖτε! Τὸν «κανέναν», ποὺ πάλεψε ὀλάκερη ζωὴ νάνα ὁ «κανεῖς» πίσω ἀπ' τὰ «δικὰ σας» ἔργα, τὰ «ἐνυπόγραφα σας», τὰ τόσο «ἐντελῆ» και «προσωπικώτατά σας» — και «προβεβλημένα» τὰ «δικὰ σας», «ὡς ἔδει», «ὡς τὸ ἀξίζου», τὸ ἄ ξ ἴ ζ ο υ ν! (κ' ἐπέμενε, χαμογελῶντας) — αὐτὸν νὰ μὴν τὸν κ λ α ἰ τ ε! Δέν τὸν χάσατε, δέν τὸν εἶχατε! (Ξέρετε π ὅ ς διάβαζε τοὺς στίχους τοῦ «Ἀβλιχου: «Δ ἔ ν ε ναι δικός σας, αὐτὸς τ ῆ ς φ ἄ τ ν η ς ὁ φτωχὸς Χριστὸς!» - ξέρετε; «Ἐσᾶς πομπές, θεοπομπές τὸ ἰδανικὸ σας, / κ' εἶν' ὁ θεὸς σας, σάν κ' ἔσας, μ ι α ρ ὄ ς!..»)

Κι ἂν ποτὲ τὸν βρῆτε οἱ καλοὶ νέοι — ἂν μὲ νοῖ σας κοπιᾶσατε πολὺ, και καταφέρετε νὰ βρῆτε τί σας κρύφτηκε, τί σᾶς θάφτηκε —, ἐκείνος

θά χαμογελάη πίσω ἀπ' τὰ λόγια σας πάλι, «σωπάτε, μπρέ παιδιά μου», θά λέη, «σωπάτε! Δέν ἀξίζει, καρδούλες μου, ὁ κόσμος τόσο! »

Κι ἂν ψάξετε τὸν τάφο του, σταυρό δέ θά βρῆτε Δέ θά τόθελε, οὐτ' ἀπὸ μακρυὰ νὰ συνορεύη μὲ τόσο «κραυγαλέο» σύμβολο «μέγιστου πάθους» Μόνο μιὰ φράση του — ἡ τελευταία του γραφτὴ «φωνή» — σάν φωνὴ του ἀπ' τὴν ἴδια του τὴν κρύα πλάκα

Κουράγιο, ἀγάπες μου!
Δὲν μπορῶ πιά τίποτε -
τὸ βλέπετε..

Μιλáει σ' ὅλες τὶς ἀγάπες του, σ' ὅλες, π' ἄφησε ἀνυπεράσπιστες! Καὶ στοὺς στίχους, στὰ ποιήματα πὺ μάλ-

ζεψε σὰ μικρὰ πουλιά στὴν ἄγρια μπόρα, καὶ τὰ θέρμανε στὶς χούφτες του, καὶ τοὺς φύσηξε θερμὴ πνοή, ξανά, ἀπ' τὴν πύρα τῆς καρδιάς αὐτοῦ τοῦ Τόπου, τῆς Πόλισης τὴν καρδιά, τῆς Κοινῆς Ψυχῆς, καὶ τὰ φώλιασε, τὰ ἐγκατοίκησε ὅλα μαζί, μονοιασμένα, στὴν Κοινοτήτα, στὴν Ἀνθολογία του — τὴν Ἀνθολογία μας —

μὰ καὶ στοὺς δικούς του, καὶ σ' ὅλους αὐτοῦ τοῦ Τόπου, τῆς καλοῦς, πὺ σκληροὶ καιροὶ τοὺς τυραννᾶνε τὸ κουράγιο, κι αὐτὸς λείπει πιά, δὲν μπορεῖ πιά τίποτε, τίποτε

Ναί! Κουράγιο, ἀγάπες του!
Μόνες σας, τώρα! Κουράγιο!

864. Δέ λές πὺ μὲ λέξεις λιγώτερες ἀπ' τῶν δελφινιῶν μπόρεσα νὰ μιλήσω γιὰ τόσα πράγματα ;

1088 Ἡ τάχα ἀμφέβαλλα πὺς φριχτώτερα θά πάθαινα, ἂν ἐξακολούθαγα νὰ ζῶ,

(ΑΠΟ ΤΑ «ΕΝΑΡΙΘΜΑ» ΤΟΥ)

Ὁ ἀνώνυμος πλάστης

ἀπὸ τὸν

ΚΩΣΤΑ ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Γιὰ νὰ δλοκληρώσῃ κανεὶς γνώμη γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη καὶ τὴν ἐπίδρασή του στὴν ἑλληνικὴ δημοσιογραφία καὶ λογοτεχνία καὶ ποίησή εἰδικώτερα, μὰ καὶ τὴν πολιτικὴ καὶ γενικώτερα τῆ ζωῆ τοῦ καιροῦ μας — τοῦ μεσοπολέμου καὶ τοῦ μεταπολέμου ἐνοῦ — δὲν θάσωνε νὰ κρίνῃ ἀπὸ τὸ ἐπώνυμο γραπτὸ τοῦ ἔργου. Ὅχι πῶς δὲν ἔχει, σὲ ποσὸ καὶ σὲ ποιὸ, τὸ θάρρος ποῦ θὰ χρειαζόταν τὸ γνωστὸ αὐτὸ ἔργο του. Τὸ πέρασμα τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη ἀπὸ τὴν δημοσιογραφία, ὡς συντάκτη, ἀρθρογράφου καὶ διευθυντοῦ ἐφημερίδων, ἀφήκεν ἴχνη βαθιὰ στὴν ἱστορία καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου, ποῦ θὰ πῆ: τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς ζωῆς (μὴ καὶ ὁ τύπος στὴ δημιουργία τῆς ἔχει τὴ μέθεξή του καὶ τὴν εὐθύνη του). Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ παρατηρεῖται κάτι ἀντίστροφο ἀπὸ τὸ συνηθισμένον, κάτι σὰν ἀνάποδο ἀπ' τὴν τάξη, νὰ ποῦμε: Ὁ δημοσιογράφος βλέπει ὅλον τὸν κόσμον τὸν Ἡρακλῆ τὸν Ἀποστολίδη τὸν ἔβλεπε ὅλος ὁ κόσμος! Ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ πρόσωπα τῆς πολιτικῆς, τῆς δημοσιογραφίας, τῆς λογοτεχνίας τοῦ Τόπου, ἀπὸ τὰ πλέον ἐπίσημα μέχρη καὶ τῶν παραμικρότερων, ἀπὸ τὸν Μεταξᾶ — προτοῦ γίνε βέβαια δικτάτωρ (μετὰ ὁ Ἡρακλῆς οὔτε θέλησε νὰ τὸν ξαναδῆ στὰ μάτια του) — καὶ τὸν Ἀποστολάκη, καὶ τὸν Φῶτο Πολίτη, ὡς τὸν πρωτόφαντο καὶ δειλὸ ποιητᾶκο, χωρὶς, ἀπὸ μέρους του, διάκριση βαθμοῦ στὴν πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴν ἱεραρχία, πλοῦτου ἢ φτώχειας, δόξας ἢ ἀσημότητας! Ὅλοι καλοδεχόμενοι! Ὅποιοι ἔβαξε στὸ νοῦ του κάτι νὰ κάμῃ, ποίημα ἢ διήγημα νὰ δημοσιεύσῃ, ἐφημερίδα νὰ ἐκδώσῃ, κόμμα νὰ ἰδρῦσῃ, κίνημα νὰ ὀργανώσῃ, στὸ κλαρὶ νὰ δῆγῃ, ἐπιχείρησιν νὰ στήσῃ, κάτι νὰ καταπιασθῆ μικρὸ ἢ μεγάλον, ἐπερνοῦσε, μὴ καὶ δύο, πολλές φορές, νὰ ἰδῆ τὸν Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, νὰ τοῦ ζητήσῃ τὴ συνεργασία του — αὐτὸ γιὰ πρόσχημα (γιατὶ ὅλοι ἤξεραν πῶς δὲν θὰ τὴν πετύχαιναν) — μὰ νὰ τότε συμβουλευθῆ, νὰ ρωτήσῃ τὴ γνώμη του... Κι ἂν τὴν ἀκουγαν ὅλοι, τί καλύτερα ποῦ θάτανε, κ' ἐκεῖνοι κ' ἐμεῖς! (Οἱ πρῶτοι ποῦ ἀναφέρω, ὁ Μεταξᾶς, ὁ Ἀποστολάκης, ὁ Πολίτης, ὁ Λούδαρις καὶ ἄλλοι, ἦτανε δὰ τακτικοί...)

Ἄφησα ὅμως στὴ μέση αὐτὰ ποῦ ἄρχισα νὰ γράφω γιὰ τὸ ἔργο του. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καθαρὰ δημοσιογραφικὴν τοῦ ἐργασία, ἢ διεύθυνσιν τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ποῦ ἀνέλαθεν ἀπὸ τὰ μέσα περιπυ τοῦ πρώτου τόμου τῆς καὶ τὴν ἔφερε σὲ τέλος, θάρτανε μόνῃ νὰ μαρτυρήσῃ γιὰ τὴν ἀξία του.

Ἐρχεται, ὅστερα, ἡ ἐκδοσὴ τῆς ποιητικῆς Ἄνθολογίας: χρόνια ἢ σύναξη τῶν ποιημάτων, ἀπὸ συλλογῆς καὶ περιοδικὰ, τὸ ξεδιάλεγμα καὶ τὸ ξαναξεδιάλεγμα - κ' ἔπειτα ἀπὸ στοχαστικὸ καὶ ἀκάματο μόχθο, ἢ ἄρτια παρουσίαση. Καὶ τὴν ἀκολούθησε ἡ Ἀνθολογία Διηγῆματα ος, μὲ τὴν ἴδιαν ἐπιμέλεια καὶ στοργή.

Και στὸ τέλος· τὰ Ἐνάριθμα, τὰ Ὑστερόγραφα, τὰ Τελευταῖα — καὶ πράγματι τελευταῖα του, δυὸ χρόνια πριν ἀπ' τὸ θάνατό του — ἀποστάγματα θαθεῖας μελέτης καὶ στοχασμοῦ, βιοτικῆς σοφίας καὶ πείρας, ἀληθινὰ «φήγματα χρυσοῦ», ποὺ ἔλεγαν οἱ παλιότεροι.

Και μαζί μ' αὐτά, ὁ καθημερινὸς του μόχθος, ἡ «διαφρόντισις χειρογράφων», ὅπως ὁ ἴδιος ὠνόμαζε τὴ διόρθωση γραπτῶν διαφόρων «ἐπιστημόνων», ἰδίως γιατρῶν, γιὰ νὰ «σουλουπωθοῦν» εἰς «συγγράμματα», ποὺ ν' ἀνθέξουν «κρίσεις» διαγωνισμῶν «ἐπὶ ὑψηγείᾳ» ἢ «καθηγείᾳ», στὰ δυὸ μᾶς πανεπιστήμια καὶ στὶς ἄλλες ἀνώτατες σχολές. Πολυγύρευτος σ' αὐτό, ὁ μῆτε ἀπολυτήριο Γυμνασίου ἐνδιαφερθεὶς νὰ λάβῃ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης· ὄχι μόνο γιὰ τὴ θαθεῖα οὐσιαστικὴ του μόρφωση, τὴν ἐπιμέλεια, τὴν ἀληθινὴ ἐπιστημοσύνη καὶ μοναδικὴ εὐσυνειδησία τῆς δουλειᾶς του, μὰ γιὰ κάτι ἄλλο, κάτι παραπάνω, ἢ πολὺ παρακάτω, ποὺ κείται σ' ἔσχατο θάθος, ὡς θάσις ὄλων αὐτῶν τῶν ἐπιμέρους ὄρων ἀληθινῆς μορφώσεως κ' ἐπιστήμης - κάτι ποὺ ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἐγνώρισα στὴ ζωὴ ἄλλον νὰ τόχη. Κ' ἐκεῖνο εἶναι ποὺ τραβοῦσε τόσους νὰ πηγαίνουνε στὸ σπῆτι του, καθὼς πρωτόπα... Μὰ γιὰ τὴ δημιουργία τῆς ἑλξης αὐτῆς δὲν θάφταναν ὅσα εἶπα παραπάνω. Σὲ πολλοὺς θὰ περισσεύαν. Μπορεῖ νὰ φαντάζονταν πὼς τάχουν κι ἄλλοι μερικοί... Νὰ πῶ πὼς ἐνίωθε τὸ χειρόγραφο τοῦ ἄλλου σὰ δικό του καὶ τὸ «περιέθαλπε» μὲ τὴν πνευματικὴ στοργή του; Θὰ μοῦ πῆτε: Τί ἄλλο ἀπλούστερο, προκειμένου γι' ἄνθρωπο μὲ τόση μάθησι, σοφία καὶ πείρα! Μὰ καὶ καλωσύνη μαζί, καὶ προθυμία νὰ προσφέρῃ - τόση χαρὰ νὰ προσφέρῃ! Καὶ ὄχι δὰ δύσκολο γιὰ ἕναν ἄνθρωπο σὰν αὐτόν, νὰ παρέχῃ στὸν ἄλλο τὴ γνώμη του: μιά σωστὴ γνώμη, σταλαγμένη ἀπὸ στοχαστικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ θεώρηση - ψύχραιμη κρίσις τῶν πραγμάτων!

Ἔ, λοιπόν, αὐτὸ εἶναι!.. Ἦ μᾶλλον, ὄχι, δὲν εἶναι!.. Ἦ γνώμη τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη δὲν ἦτανε καθόλου «ψύχραιμη» καὶ καθόλου «ἀντικειμενικὴ» ἢ κρίσις του.

«Ψύχραιμα», λοιπόν, κι «ἀντικειμενικά»; Ὁχι! ὄχι τέτοια! «Ὁ - ὄχι τέτοια!», ὅπως ἔκραζεν ὁ ἴδιος παθιασμένος. Γιατί ὅ,τι παρείχεν ὁ Ἡρακλῆς, ἀλήθεια δὲν ἦταν ἢ «περίσσεια» τῆς σοφίας του· αὐτὴ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴ βρῇ καὶ σ' ἄλλους (δὲ στοιχίζει πολὺ), κι ἀπὸ «ψυχραιμία» δὰ κι «ἀντικειμενικότητα», ἄλλο τίποτα, μὰ καὶ ποὺ τίς περισσότερες φορές (γιὰ νὰ μὴν πῶ ὅλες) δὲ χρειάζεται παρὰ λίγη ἀδιαφορία... «Ὁχι, ὄχι τέτοια!» φώναζε Δὲν ἔδινε «περίσσειμα» ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης. Δινόταν ὁ λ ο ς στὸ πάθος τοῦ ἄλλου, τὴν ἐφυσή του, τὴν εὐγενικώτερη κι ἀνώτερη σκόπευση κ' ἐπιθυμία του (ἢ ἐκείνην ποὺ ὦ φ ε ι λ ε νὰ ἔχη καὶ νὰ τὸν οἰστρογητῇ, γιὰ νὰ φτάνῃ νὰ καταπιάνεται μ' αὐτὸ ποὺ ἔθετε στὴν κρίσι καὶ τὴ στοργὴ τοῦ Ἡρακλῆ). Δινόταν δλοκλήρης, ἀφειδώλευτα! Ἐπαιρνε τὴν ὑπόθεσι τοῦ ἄλλου — τὴν ὑπόθεσι, ἢ τὴν ποίησι, ἢ τὴν ἀπόπειρα ἐπιστημονικῆς πραγματείας, ἢ τὴν ἐφημερίδα, ἢ τὴ διαλεκτικὴ θέσι, ἢ ὅ,τιδήποτε τοῦ ἔθετε — σὰν δική του ὑπόθεσι, δικό του χρέος κ' εὐθύνη. Καὶ τὴ ζοῦσε μὲ ὅλο του τὸ εἶναι, μὲ τὸ μυαλὸ καὶ τὴν καρδιά του — ἀκόμα καὶ μὲ τὸ σῶμα του, καθὼς μιλῶντας γι' αὐτὴν χειρονομοῦσε πλατιά, ἐδογεῖτο σύσσωμος — γιὰ νὰ τὴν ἀναδομήσῃ σωστά,

νά τὴν ἀναδημιουργήσῃ καὶ νὰ τελειώσῃ τὴν πλάσῃ τῆς, «εἰς τὸ ἐντελές καὶ τὸ ἀνάστατον δυνατὸν», καθὼς ἔλεγε, πιστευόντας ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει πῶς κάθε θέσῃ, κάθε σύλληψῃ, κάθε πρόθεσῃ δύναται νὰ φθάσῃ ν' ἀρτιωθῇ εἰς οὐσίαν ἀξιοσέβαστη ὅσο καὶ κάθε ἄλλη, πού θὰ καταναλώσῃ ἐπίσης πρὸς αὐτὴ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τελείωσιν ἀψευδὲς στοιχείο ζωῆς, α ἱ μ α καὶ σ ῶ μ α τοῦ ἐργάτη τῆς, ὑπὲρ τοῦ ἔ ρ γ ο υ καὶ ὅχι ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ὅποιος κι ἂν εἶναι (καὶ ἀφοῦ περὶ ἔ ρ γ ο υ πρόκειται, οὐδὲν σημαίνει κἂν ποῖος ὁ ἐργάτης, καὶ ἂν ὅχι μόνον αὐτός, ὁ ἐπώνυμος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνώνυμος, ὁ Ἡρακλῆς, πού διὰ τοῦτο ἐδίδετο λοιπὸν ὄλος, καὶ ἀληθῶς ἦταν ὡς ἐκ τούτου καὶ ἰδικό του, καὶ ἰδική του ἡ χαρὰ τῆς δημιουργίας).

Καθόλου «ψύχραιμα», ἄρα, καὶ «ἀντικειμενικά». Καί, μὲ τὴν ἔννοια αὐτὴν, θερμά, φλογερά, καὶ ἐμπαθέστατα προσωπικά, αὐτοαναλωτικά του, αὐτοθυσιαστικά ἐδίδετο ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης, μόλις ἄλλος τοῦ ἔθετε τὸ πρόβλημά του, ἢ τὸ πόνημά του, ἢ τὴν πραγματεία, ἢ καὶ τὴν ἐπιπολαία πολλές φορές σκέψῃ του - καὶ πόσες φορές δὲν ἐγελοῦσαν μὲ ἀγάπη οἱ κοντινοὶ τοῦ Ἡρακλῆ, γιὰ τὸ πόσο σοβαρώτερα ἐθυσίαζε εἰς ὑποθέσεις ἢ ἀπόπειρες ἄλλων, ἢ δειλὰ γραψίματα ἀνῶριμα, πρὸ ἔθεταν ὑπόψῃ του χωρὶς καὶ πολυ-πολύ ζῆλο γι' αὐτὰ οἱ ἴδιοι! Μὰ ἐλάτε καὶ πού τέτοιος ζῆλος τοῦ Ἀποστολίδῃ ἐβλεπες ξάφνου νὰ γεννᾷ ζῆλο ἀληθινὸ πρὸς ὅσα πού δὲν τοὺς τόχες — ψυχρὸς ἐσὺ καὶ ἀδιάφορα κρίνων (ἄρα «ἀντικειμενικώτερα» πράγματι) — πῶς ἦταν ἱκανοὶ γιὰ τίποτε νὰ πολυθερμανθοῦν!

Δηλαδή «διώρθων», ἀπλῶς, «διεφρόντιζε» μόνον, ὅπως ἔλεγε, καὶ ἐπέμενε πεισματικά, ὁ Ἡρακλῆς, τίς υποθέσεις καὶ τίς πραγματείες ἄλλων; Ἡ ἀληθινὰ ἐ ξ ε μ α ἱ ε υ ε — σικρατικώτατα καὶ μὲ πάθος αὐτοθυσιαστικὸ ὑπὲρ παντὸς δυνατοῦ ἔ ρ γ ο υ σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ἐ ξ ε μ α ἱ ε υ ε — ὅ,τι ὁ ἄλλος μόνος δὲν δυνόταν νὰ γεννήσῃ ἀπλῶς ἐξ ἑαυτοῦ,

“Ὅποιος κι ἂν ἦταν ὁ ζητῶν τὴν γνώμην του, ὅποιος κι ἂν ἦταν ὁ συνομιλητῆς του, ὁ Ἡρακλῆς τ ὸ ν ἔ ψ α χ ν ε μὲ τὴν ἑμιλία καὶ γιὰ μερικὸς ἐπιπολαίους πολλές φορές ἔπαιρνε αὐτὸ τὴ διάστασιν «φιλολογίας μάταιης», γιὰτὶ δὲν καταλάβαιναν πῶς ἐκεῖνος μιλῶντας εἰσέδουε κ' ἐπενέβαινε στὴ συνείδησιν τοῦ ἄλλου, τὴν ἐπλαθε, τὴν ἀναδομοῦσε, τὴν ἐφώτιζε ἐν τέλει, νὰ ἰδῇ τί μπορούσε παραταῦτα, τί ἀσφαλῶς τὸ ἀνώτερον ἠδύνατο ἐξ ἑαυτῆς ν' ἀντλήσῃ, καὶ νὰ σταθῇ καὶ ν' ἀκεραιωθῇ, ὥστε μόνον περὶ «φιλολογίας» δὲν ἐπρόκειτο, παρὰ περὶ ρεαλιστικωτάτης συχνὰ ψυχαναλύσεως, πράγματι ἀναμορφωτικῆς πολλῶν. Ψυχαναλύσεως, πού δὲν ἐπιχειροῦσε ὁ Ἡρακλῆς μὲ καμμιά πρόθεσιν ψυχρᾶς ἐρεύνης ἢ ἐγωιστικῆς ἐπιδράσεως εἰς τοὺς ἄλλους, παρὰ ἀπὸ βαθειὰ συμπάθεια, νὰ γευθῇ τὴ ζωὴ ἀπὸ σ υ ν - π ᾶ θ ε ι α ν, μπερξονικὴν ἀληθῶς, ἀπὸ πόθο φλογερὸ νὰ ζήσῃ, νὰ νιώσῃ, νὰ γευθῇ τὴ ζωὴ καὶ μὲ τ ῶ ν ἄ λ λ ω ν τὴν ὑπαρξὴν καὶ τὸν τόνο, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τὴ γωνία καὶ τὸ εἶδος τῆς μ ε θ ε ἔ ξ ε ω ς, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων τοὺς πόρους νὰ εἰσροφήσῃ τὸ ε ἷ ν α ἱ (ὥστε «νὰ διασταυρώσῃ τὸ ὄραμα τοῦ κόσμου - καὶ ἀπὸ τὰ μάτια ἐνὸς πουλιοῦ, εἰ δυνατόν, νὰ τὸν προσλάβῃ οἷος δίδεται!»)

Σκεπτόμουν πολλές φορές, παρακολουθῶντας τὸν μόχθον αὐτόν, τὸ « γ ἔ ν ο ἰ ο ἰ ὅ ς ἐ σ σ ἱ », τῶν Στωικῶν... «Γίνε ὅποιος εἶσαι»... Μὰ π ο ἰ ὅ ς «εἶσαι», λοιπόν; Αὐτὸς πού φ α ἰ ν ε σ α ἱ νὰ εἶσαι, ἢ αὐτὸς πού

θὰ μ πο ρ ο ὕ σε ς νὰ εἶσαι, ἂν κάποιος σέ ξεγεννοῦσε οὐσιαστικά, στή καλύτερη ἀλήθεια καὶ ποιότητά σου, μέσ ἀπ' τόν «ἐαυτό» σου,.. Ὁ λο - κ λ η ρ ῶ σο υ, θὰ πῆ: ἄ ν α δ ο μ ῆ σο υ, λοιπόν, ξαναγεννήσου στὸ οὐ - σιωδέστερο καὶ πυρηνικώτερο καὶ καθαρώτερο πού σέ συνιστᾶ, κατὰ κλει - στο καὶ ἀνέκφραστο μέσα σου, πού μόνο ἕνας σωκρατικὸς μ α ι ε υ τ ῆ ς, ἢ ὁ ἴδιος ἐσὺ — αὐτομαieuόμενος — μπορεῖ ν' ἀποκαλύψῃς! Ἄλλιως, ἢ ἀπλή υπαρξή σου παραμένει στερημένη ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ θαύταρη οὐσία της... Καὶ ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης, λοιπόν, σέ τ ο ὕ τ ο βόηθοῦσε τοὺς ἄλλους, ὄλους, ὅποιονδήποτε! Καὶ ἀ π' α ὕ τ ὸ ἢ «μαγική» ἔλξη του: ὄλοι τοὺς εἰδοποιοῦνταν, ἀπὸ τὸ ἔνστικτο, νὰ κρεμαστοῦν στὰ χεῖλια του, μὲ μιὰ ὑπόθεσή τους γι' ἀφορμή, καὶ νὰ ξαναπλαστοῦν καλύτερο, νὰ ξα - ναπλαστοῦν ο ἰ ἰ δ α ν ι κ ο ἰ πού θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι, οἱ τέλειοι «ἐαυ - τοί τους»!.. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο λοιπόν, οὔτε πεισματικά μετριοφρονοῦσε ὁ Ἡρακλῆς, ὅταν ἀπαντοῦσε στή μομφή τῶν ἀγαπημένων καὶ τῶν κοντι - νῶν του, ὅτι τάχα «δὲν εἶναι πιά τοῦ ἄλλου τὸ γραπτὸ αὐτό, ἀφοῦ τοῦ τό - γραψε ἐξαρχῆς, κ' εἶναι ὅπως ἄλλο». « — Μὰ ὄχι, ὄχι! Τ ο ὕ ἄ λ λ ο υ εἶναι - ἐ κ ε ι ν ο ὕ εἶναι!.. Α ὕ τ ὸ εἶχε μέσα του! Ἄπλως τὸ βόηθησα νὰ δειχθῆ, νὰ σταθῆ! . »

Αὐτό, λοιπόν, ἐπέδωκε ν' ἀνακαλύψῃ καὶ ν' ἀποκαλύψῃ στὸ συνομι - λητή του, ὅποιος κι ἂν ἦταν, σπουδαῖος ἢ σπουδαιοφανῆς πολιτικὸς, σο - φὸς ἢ ἡμίσοφος ἐπιστήμων, ἐπιχειρηματίας, λογοτέχνης, ποιητής, τεχνί - της, ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ἢ ἀπλὸς ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ... Μὲ τὴν ἴδιαν ἐπιμονήν, πάντα α ὕ τ ὸ !. Σὰν ἕνας πού σκάβει τὴ γῆ γυρεύοντας τί πο - λύτιμο μπορεῖ νὰ τύχῃ .- ἀλλὰ καὶ σὰ νὰ ξέρῃ πὼς καὶ μόνο ἀπὸ τὸ σκάψιμο καὶ τὸ θαθὸ βοτάνισμα θὰ βγῆ ὅπως ὅποτε τὸ πολύτιμο καὶ τὸ μοναδικό, πού κάθε γῆ «δυναίμει» μέσα της κλείνει! . .

Κι ὅταν τόβρισκε, ὅταν τὸ παρῆγε ἢ τὸ ἐξεμαίευε, καὶ τὸ ἀποκάθαιρε ἀπὸ κάθε πρόσμιξη ἀγενῆ, πόσο τὸ χαιρόταν! Σὰ μικρὸ παιδί, σὰν τὸ δικό του τὸ μοναδικό, τὸ ἀνεπανάληπτο, τὸ διαλαοῦσε, πόσο ἄξιζε «τοῦ ἄλλου» τὸ ἔργο, τὸ εὐρημα, τὸ δημιουργημα - « τ ο ὕ ἄ λ λ ο υ ! »

Καὶ μὲ ξεκίνημα αὐτὸ πού εὗρισκε — ὅταν εὗρισκε ἢ ἐξεμαίευε — ὁ Ἡρακλῆς ἔδινε γνώμη. Γνώμη ἔτσι μεστή ἀπὸ μέθεξη, θαλπερὴ ἀπὸ συμπάθεια! Γνώμη ἄ μ ε σ α βυζαγμένη ἀπ τὴ ζωή, ὄχι σχηματισμένη ἀπὸ ψυχροὺς λογισμοὺς Γνώμη ταιριαστὴ στὸν ἄνθρωπο πού δίνεται, κα - τὰλληλη γιὰ τὴν περίσταση πού τύχαινε. Γνώμη « κ α φ τ ῆ », πού λέτε σήμερα.

Τὸ χαιρόταν ὁ Ἡρακλῆς ὅ,τι καλό, ὅ,τι ἀληθινό, ζωντανό, ὅ,τι δη - μιουργικὸ εὗρισκε. Τὸ «διεφρόντιζε», τὸ «ἀποκάθαιρε» δηλαδὴ ἀπὸ ὅ,τι παράταιρο ἢ ξένο, τὸ συμμόρφωνε, τὸ ζέσταινε μὲ τὴν καλωσυνάτη σοφία καὶ πείρα του, καὶ τὸ ἐχάριζε (ἀληθινὸ χάρισμα), ἀφοῦ πρῶτα τὸ χαι - ρόταν ὁ ἴδιος, τὸ ἐκανάκευε σὰ δικό του — μὴ καὶ δὲν ἦταν δὰ τὸ περισσό - τερο; — πολύτιμο ἀπόκτημα.

Καὶ θυμοῦμαι πού τὸν ἐγκρίνιαζεν ὁ ἀμείλικτος Γιάννης Ἀποστο - λάκης, καθὼς τὸν ἄκουγε νὰ τοῦ ἀπαγγέλλῃ μὲ τὴ θερμὴ φωνή του κα - νένα ποίημα, καὶ ξεσποῦσε: «— Ὅπως μοῦ τὰ διαβάξεις, Ἡρακλῆ, θὰ μὲ κἀνης νὰ πιστέψω πὼς εἶναι κι αὐτὰ ποιήματα! . » Μὰ ἦ τ α ν, πὼς νὰ

τὸ κάνουμε; Φτωχά, δειλά, σὰν ξεπεταρούδια πὸ ἀποκοττοῦν τὰ πρῶτα φτερουγίσματα - καί, γιὰ νὰ πάρουν φόρα πρὸς τ' ἀφήλου, εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ ἐνθάρρυνση: νὰ στεριώσουν συνείδηση τῆς ἀξίας, ὅσης ἀξίας εἶχαν. Καὶ ἀξίζαν: ὅσο τὸ ἐξέφραζεν ἡ ἀπαγγελία τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη.

Ἔτσι σ' ὄλους εὗρισκε ἂν καὶ π ὅ σ ο ἀξίζαν, καὶ τοὺς τὸ ἔδινε γὰ τὸ νιώσουν!.. Σὲ πολλοὺς σὰν ἀποκάλυψη ἀξίας πὸ δὲν μπορούσαν ἢ δὲν τολμοῦσαν ν' ἀναγνωρίσουν στὸν ἑαυτὸ τους, σ' ἄλλους σὰν ὀρθὴ ἐκτίμηση, σ' ἄλλους σὰν ἐπάνοδο στὸ σωστὸ δρόμο, σ' ὄλους μὲ εὐγένεια καὶ καλωσύνη (πὸ δὲν τοὺς ἔλειπεν ὅμως ἡ δίκαιη κρίση). Σωστὴ κ' ἡ συμβουλὴ πὸ ἔδινε στὸν καθένα — πολιτικός, κινήματίας, ἐπιστήμων, ἐργάτης, ποιητής, ὅ,τι κι ἂν ἦταν — ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία καὶ τὴ συγκρότηση τοῦ καθενός. Κι ἀπ' αὐτὸ ἡ φαινομενικὴ «ἀντίφαση», μερικές φορές, στὴ γνώμη πὸ ἐξέφραζε στὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο, στὴ μιὰ συζήτηση ἢ τὴν ἄλλη. Γιατὶ ἡ γνώμη τοῦ ἐπηγάξεν ὄχι ἀπὸ στατικά ἀξιώματα καὶ ταριχευμένες πεποιθήσεις, ἀλλ' ἀπὸ συμβάντα τῆς ζωῆς, πὸ ποτὲ δὲν εἶναι ἴδια, οὔτε καὶ σ' ὄλους ὅμοια.

Συ γέ πει α δὲν εἶναι νὰ λές τὰ ἴδια, σὰ γραμμόφωνο, παρὰ νὰ μένης πάντα ἐσὺ ὁ ἴδιος. Θέλω νὰ πῶ ζ ω ν τ α ν ὅ ς. Μὲ τὸ πνεῦμα ἄγρυπνο πάντα, εὐκαιρο νὰ πιάνη ὅλα τὰ κύματα τοῦ Καιροῦ, ἔτοιμο νὰ εἰσδύη στὸ βάθος κάθε ψυχῆς καὶ νὰ νιώθῃ ὅλα τῆς ζωῆς τὰ «συμβάντα». Σὰν κάρδι σιγουρεμένο μὲ τὸ «ἔρμα» τῆς μάθησης, στοχαστικά κυβερνημένο, μ' ὅλα τὰ παλιά του ὅμως ἀνοιχτά, πὸ νὰ μπορῇ νὰ πιάσῃ κάθε πνοὴ καὶ πνοῦλα, μὰ καὶ νὰ καθατζάρῃ ἀσφαλῶς τὴ φουρτοῦνα τῆς ζωῆς, ὡς τὸ στερον λιμάνι, ἀτάραχα μέσα του, σωκρατικά, ἐ λ λ η ν ι κ ἄ, μὲ τὸ ἀδιόρατο χαμόγελο τῆς βαθύτερης γνώσης τοῦ κόσμου τούτου, πὸ, μ' ὅλη του τὴν ποικιλία καὶ τὰ φαινόμενα, δὲν ἀξίζει δὰ νὰ παρατάῃ κανεὶς τὸ δοιάκι καὶ τὴ ρότα ὀλοῖσα γιὰ τὰ οὐσιώδη πὸ κεῖνται στὰ ἔσχατα καὶ ἀκύμαντα βάθη...

Ἔτσι, ὅσοι τὸν γνώρισαν, τὸν θυμοῦνται βαθύτατα ἀτάραχο τὸν Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη - κι ἂν ὑπάρχῃ Π λ ο ὗ ς, ἔτσι θαρρῶ θὰ πλέῃ γιὰ Κ ε ἰ ὅπου οἱ Πηγές ὄλων τῶν Ναμάτων πὸ ἔδω φλογερά ἀποζήτησε...

ΕΝΑ ΙΔΙΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ ΤΟ '65 - '66

Τρεῖς φορές ἡ περισομάδα
 μέγλεισε ἐν λίγῃ θείᾳ, τρεῖς μᾶζι
 ζατάνοιζε καλόσυγ, μὰ μόνον γέλιο
 δὲν εἶδα, σαρὲξ ἐν σιδάσῃ μαῦρο μὲ
 φέγγος!

ΑΛΚΗΣ ΡΑΜΦΟΣ

Ἡ πόλη αὐτή, μονάχα...

Ὅπως τὴν ἔβλεπε κανεὶς τὴν πόλη αὐτή,
τὴ νύχτα,
δὲν εἶχε τί γὰ προσθέσει.
Τὰ θεάματα γενικῶς στεροῦνται νοήματος
καὶ φράσεις ὅπως: «Τὰ φῶτα... Ἡ πόλη...»
πνίγουν στ' ἀποσιωπητικὰ μιᾶς γενικῆς ἰσχύος
ἐντελῶς συμβατικῆς.

Σθῆθουν τότε
καὶ φῶτα, καὶ πόλη αὐτή.

Τὰ ἐπιφωνήματα ἐξ ἄλλου
— «Ἀά!.. ὦώ!..» —
μοιάζουν προγονικὲς ὑποθήκες,
ἀντιδράσεις κατέναντι μνημείων
παρευθὺς ἀνάγουν καὶ σὲ μαντιλάκια,
νευρικὰ στὰ δάχτυλα — ὅταν κυρίες,
ἄλλες στιγμές,
θάθελαν νάκλαιγαν καὶ κρατιοῦνταν —
ἢ σ' ἐσάρπες:
«Κάνει φύχρα... Πηγαίνομε;»

Τὸ θέαμα ὥστόσο αὐτὸ
μένει σταθερό,
σὰν κάρβουνο ἀναμμένο, δίχως προσθήκες.
Τὰ φῶλα ἐλάχιστο ρόλο παίζουν πιά -
μαντηλάκια σχεδὸν δὲν ὑπάρχουν,
μήτε δάχτυλα ἴσως...

Γενικά: Δίχως σχόλια.
Ξεχωρίζουν πράσινοι, ἐρημικοί,
οἱ σταθμοὶ βενζίνης
φῶτα σ' εὐθεῖες τῶν νέων συνοικιῶν,
ἀκίνητα, παρὰ τὸν ἄνεμο
προβολεῖς στὸν Περιφερικό
οἱ ἀκοίμητες φλόγες τῶν Διυλιστηρίων...

— Φεύγομε;..

Δὲν ἔχει ἄλλο τίποτα.
Ἡ πόλη αὐτή, μονάχα.

Οὐ καιρός

«Ὁ μὲν οὖν παρῶν καιρός»,
λέγει,
κι ἀντηχεῖ πιεστικὸς
ἐκείνος ὁ «παρῶν»
καιρός... .

Καὶ ὁ μὲν εἰπὼν:
ἀπὸ μακροῦ ἀπῶν -
καθὼς κ' οἱ δικοὶ του
κι ὅλα τὰ πιεστικά
τὰ δικά τους·

ὁ «παρῶν» ὅμως καιρὸς
παραμένει ἀφόρητα «παρῶν»,
πιεστικώτατα -
κι ὅς εἶν' ἄλλος καιρὸς·
«παρῶν» ἐπίσης καὶ τοῦτος,
καὶ πιεστικά τόσο «παρῶν»,
π' ἀκούγεται, σαφέστατα,
«μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφίεις» :

— Οὐ παρόν!
— Οὐ καιρός!

Ἡ τελευταία...

Ἡ τελευταία τοῦ μεσαίου κύκλου
ἦταν ἡ ἀγάπη μου!
Μέσα σ' ὅλο τὸν κόσμο
ἔνα φῶς
γιὰ μένα -
μόνο ἔνα φῶς :
ἡ τελευταία τοῦ μεσαίου κύκλου!

Μέσα στὸν κατασκοτεινο οὐρανὸ
ἔνα ἀστέρι
μόνο :
ἡ ἀγάπη μου!
Μὲς σὲ χιλιάδες μάτια
δυσὸ μάτια ἀναμμένα
γιὰ μένα -
ἡ ἀγάπη μου
στὸν κύκλο ἡ τελευταία! . .

Κανεὶς δὲν ἤξερε τί βλέπῳ -
κανεὶς,
τίς πύρινες κορδέλλες
ποῦ ξεκινούσαν ἀπ' τὸ μεσαῖο κύκλο!

Εἶναι πάλι

... Εἶναι πάλι ἡ δυτικὴ ἀποφῆ τῆς πόλης...
(Τὰ γοήματα κ' οἱ ὀρμές μας,
οἱ ἐξάψεις μας,
εἶχαν κάτι ἀπὸ π ρ ἄ ξ ε ι ς...)

Εἶν' ἡ δυτικὴ ἀποφῆ τῆς πόλης
ποῦ τάφερνε ὅλα μὲς στίς κουβέντες μας
ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο ποῦ ἀνάσαινε... .

Νὰ μὴν ξέρη κανεὶς

Μέρες ποῦ δὲν ἔδωσαν τίποτα,
δὲν πῆραν τίποτα·
ποῦ δὲν μένει κανεὶς
παρὰ νὰ τίς ἔχη ζήσει μονάχα.

Κι ὥστόσο, νὰ μὴν τίς ἔχη ζήσει,
νὰ μὴν ξέρη κανεὶς
ἂν ὑπῆρξαν - ἢ τάχα τίς πῆδηξαν
οἱ δείκτες τοῦ ἡμερολογίου,

“Όσοι έχουν τὰ βράγχια...

Πίσω ἀνασαινει με γάλη χλωρίδα.
 “Όσοι έχουν τὰ βράγχια,
 θ’ ἀντλήσουν μέλι.

Σκοπὸς δὲν εἶν’ ἡ σοφία
 ἀλλὰ «διψήσας», λέει, ὁ Φερεκύδης,
 κ’ «ἐκ φρέατος ἀνιμήσας καὶ πιὼν
 σ ε ι σ μ ὶ ὄ ν προεῖπε!»

Τέτοια γάματα.

Συχνὰ σκοτεινὰ -
 μὲ ποίηση ψαύεις...
 Κι ὡστόσο ἡ αἰσθησις:
 πὼς ὄγκοι παραστέκουν,
 σιωπηλοί,
 ἐνὸς κόσμου ὀροθετημένου...

Σὲ κοιτοῦν πὺ εἰσδύεις -
 ἔντομο τυφλό
 σὲ βοηθοῦν κάποτε γὰ διαβῆς
 τενάγη δλόμαυρα
 κρυφὰ παραμερίζοντας.
 (Στὴ λογική: πολὺ δύσκολα
 στὸ παιδί: γαί,
 δωρίζοντας!..)

Πόθος αὐγῆς μὲ κιεῖ.
 Καί, παράδοξα: πίσω τὴν ἀναζητῶ.
 Ὡς ἂν οἱ δυνάμεις γιὰ κάθε αὐγὴ
 γὰ βρῖσκωνται ὅλες στὴν πρῶτη αὐγῇ.
 Ὡς ἂν ἡ γύχτα εἶναι μία,
 ἀλείπτε ἐπανερχόμενη -
 κ’ ἡ αὐγὴ μία,
 ἔξω χρόνου!..

«Σ ε ι σ μ ὶ ὄ ν προεῖπε»...

Στέρεια ἀντισύλια ὡστόσο κρατοῦν τὸ στερέωμα.

Στὸ σκοτάδι ψαύω τὰ νεῦρα καὶ τοὺς γόμφους
 πὺ θ ε β α ι ὶ ὄ γ ο υ ν,
 στὸν κόσμον εἰσδύοντας τῆς με γά λ η ς χ λ ω ρ ῖ δ α ς,
 γυμνὸς ἀπ’ ἀσπίδες,
 ἀπὸ ἐρείσματα τῆς λογικῆς,
 μὲ τὰ βράγχια ἐξοιδημένα στ’ ἄψυ ὀξυγόνο...

Κάθε εἰσπνοή: ἐ κ ὀ ρ ᾶ -
 μὰ τὸ μέλι γ λ υ κ ῦ τ α τ ο !..

ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟ ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ἘΚΑΡΔΙΣΤΙΚΩΝ

(Ἐπιστολὴ παλαιοῦ ἀμφισσιώτη)

Ἄγαπητὰ «Τετράμηνα»,

ἔμαθα πὼς ἐπιτέλους... ἐκδίδεσθε! Καὶ μᾶς κ' εἶχα θαρρῶ μαθητὴ στό Γυμνάσιο ἐκεῖ—«φιλόλογος» γὰρ κ.λ. κ.λ.— τὸν ἐκδότῃ σας, εἶπα νὰ συνενδοθῶ κ' ἐγὼ μαζὶ σας, γέρος ἄνθρωπος! Λοιπὸν σᾶς χαρίζω ἕνα μάτσο σημειώσεις μου γιὰ τὴν κατάντια τῶν σχολικῶν μας βιβλίων, κὶ ἂν σᾶς ἀρέσουν θὰ σᾶς στείλω κὶ ἄλλες (ποὺ δὲν ἔχω γιὰ τὴν ὥρα καθαρογραμμένες). Κέφι μόνο νὰ μὴ σᾶς λείψη, καὶ θὰ διασκεδάσουμε σᾶς βεβαιῶνω!..

Καὶ βέβαια, δὲν εἶναι σημερινὸ οὔτε χτεσινὸ τὸ κακὸ στήν Παιδεία μας. Μὰ τὸ σκασμένο ἀντέχει, καὶ καθὼς βλέπω θὰ τόχουμε γιὰ πολὺ ἀκόμα στό σβέροκο μας! Καιρὸς ὁμοῦ δὲν εἶναι νὰ τοῦ τίς δίνουμε κάποτε καὶ στ' ἄφτιά, μέ... «δοκομέντα» (ὅπως ἀρέσκονταν πάντα νὰ ἐπάγεται στ' ἄρθρα του ὁ θεοφιλέστατος ἐκεῖνος Παπακωνσταντίνου, ποὺ κ' ἦ ἀφεντιά του δὰ πρὸ ἐτῶν ἔκανε τῆς τέτοιας μας «Παιδείας» ὑπουργός, ἀλλὰ τ ἔ τ ο ι α τὴν ἄφηκε καὶ δαῦτος);..

Λοιπὸν νά! Συμβάλλω κ' ἐγὼ στό τετράμηνο τσιμπούσι μας, μὲ τούτα δῶ μονάχα, γιὰ τὴν ὥρα:

Κ Ρ Ι Σ Ι Σ

ὑπὸ

ΝΕΟΤΕΛΟΥΣ ΔΙΟΝ. ΣΟΥΡΛΗ

τῶν ἐν χρήσει εἰς τὰ Δημοτικὰ καὶ τὰ
Γυμνάσια «Νεοελληνικῶν Ἀναγνωστικῶν»
τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας

Δώδεκα (12) εἶναι τὰ κρινόμενα ἐδῶ βιβλία, ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὰς δώδεκα τάξεις Δημοτικῆς καὶ Μέσης Ἐκπαιδευσεως. Πρόκειται περὶ τῶν ἐξῆς (τὰ ὁποῖα, κατὰ Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον τοῦ 1974, ὅτε ἐγένετο ἡ κρίσις τῶν αὐτῆ, ἦσαν ἐν χρήσει εἰς τὰ Δημοτικὰ καὶ τὰ Γυμνάσια τῆς Χώρας):

1. Ἀλφαβητάριον», τῶν Ι. Κ.

Γιαννέλη-Γεωρ. Σακκά. Ἀναγνωστικὸν τῆς Πρώτης τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. [Εἰς τὰς σημειώσεις: μὲ δείκτην Ν1.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1972». Εἰς τὴν σελίδα 207: «Ἐκδοσις ΙΑ', (IV). Ἀντίτυπα 265.000. Σύμβασις 2183/12-2-72. Ἐκτύπωσις: Ι. Δικαῖος. Βιβλιοδεσία: Π. Ὀκτωράτος - Κλ. Κουκιᾶς Ο.Ε.» Σελίδες 208.

2. «'Αναγνωστικὸν Β' Δημοτικού», Βασιλείου Γ. Οικονομίδου. [Εἰς τὰς σημειώσεις· με δεικτὴν Ν2.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1972». Εἰς τὴν σελίδα 224: «'Ἐκδοσις Π', 1972 (III). 'Αντίτυπα 235.000 Σύμβασις 2189/14-2-72. 'Ἐκτύπωσις: 'Ιωάν. Δικαῖος. Βιβλιοδεσία: Χρῆστος Στ. Χρήστου.» Σελίδες 224.

3. «'Αναγνωστικὸν Γ' Δημοτικού», τῶν: Β. Πετρούνια, Φ. Κολοβοῦ, Σ. Σπεράντσα, Α. Μεταλλινοῦ. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν Ν3.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1972». Εἰς τὴν σελίδα 248: «'Ἐκδοσις IB', 1972 (III). 'Αντίτυπα 185.000. Σύμβασις 2195/25-2-72. 'Ἐκτύπωσις: 'Ιωάννης Δικαῖος. Βιβλιοδεσία: Β. Χ. Χρονόπουλος - Α. Β. Παλουμπῆ καὶ Σία Ο.Ε.» Σελίδες 248.

4. «'Αναγνωστικὸν Δ' Δημοτικού», τῶν: Γ. Μέγα, Κ. Ρωμαίου, Σ. Δουφεξῆ, Θ. Μακροπούλου, Γ. Καλαματιανοῦ, Θ. Γιαννοπούλου, Δ. Δούκα, Δ. Δεληπέτρου, Ν. Κοντοπούλου. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν Ν4.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1971». Εἰς τὴν σελίδα 272: «'Ἐκδοσις I', 1971 (VII). 'Αντίτυπα: 220.000. Σύμβασις: 2082/26-3-71. 'Ἐκτύπωσις: 'Ιωάννης Δικαῖος. Βιβλιοδεσία: I. Καμπανᾶς Α.Ε.» Σελίδες 272.

5. «'Αναγνωστικὸν Ε' Δημοτικού», τῶν: Γ. Καλαματιανοῦ, Θ. Γιαννοπούλου, Δ. Δούκα, Δ. Δεληπέτρου, Ν. Κοντοπούλου. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν: Ν5.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1972». Εἰς τὴν σελίδα 310: «'Ἐκδοσις IA', 1972 (VII). 'Αντίτυπα 220.000. Σύμβασις: 2278/5-6-72. 'Ἐκτύπωσις: 'Ι. Δικαῖος. Βιβλιοδεσία: 'Ι. Καμπανᾶς Α.Ε.» Σελίδες 310.

6. «'Αναγνωστικὸν 'Ἐκτῆς Δημοτικού». [Ἡ ἀμεθοδία καὶ ἀνομοιοτυπία, πὺ μαστίζει γενικῶς τὰς ἐκδόσεις αὐτὰς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἀρχίζει καὶ ἀπὸ τὰ ἐξώφυλλα τῶν, ὅπου οἱ τίτλοι δὲν εἶναι εἰς τὸν αὐτὸν τύπον, οὔτε ὡς πρὸς τὴν δῆλωσιν τῆς Τάξεως, οὔτε ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξίν τῆς λέξεως «Δημοτικὸν» κ.λ.π.] Τῶν: Εὐαγγέλου Π. Φωτιάδου, 'Ηλία Π. Μηνιάτη, Γ. Μέγα, Δ. Οικονομίδου, Θ. Παρασκευοπούλου. [Εἰς τὸ ἐξώφυλλον ὁμῶς ἔχει «ΣΤ'» ἀντὶ «'Ἐκτῆς» Δημοτικού, διὰ... ποικιλίαν προφανῶς!] [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν Ν6.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1969». Εἰς τὴν σελίδα 336: «'Ἐκδοσις Η', 1969 (VII). 'Αντίτυπα 195000. Σύμβασις: 1803/19-5-69 — 1850/27-5-69. 'Ἐκτύπωσις - βιβλιοδεσία: Μ. Πεχλιβανίδης καὶ Σία Α.Ε.» Σελίδες 336.

7. «Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα Α' Γυμνασίου.» [Νέος τίτλος ἐδῶ! (Καὶ κατόπιν ἐπιίξομε νὰ καταστοῦν οἱ 'Ἕλληνες ἱκανοὶ δι' αὐστηρὰς τυποποιήσεις προϊόντων! «Ὁταν, ἀπὸ παιδιὰ, τοὺς διδάσκομεν, διὰ τῶν ἰδίων τῶν «τυποποιημένων» ὑποτίθεται σχολικῶν των βιβλίων, τὴν ἀνομοιοτυπίαν ἐν παντί, καὶ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ ἀμέλειαν πρὸς οἰονδήποτε τύπον καὶ ἐνιαυτότητα!)] Τῶν: Χ. Δημητρακοπούλου, Θ. Παρασκευοπούλου, Κ. Ρωμαίου, Στ. Σπεράντσα, Σ. Δουφεξῆ. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν Ν7.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1971». Εἰς τὴν σελ. 291: «'Ἐκδοσις IB', 1971 (V). 'Αντίτυπα 120.000. Σύμβασις: 2115/10-4-71. 'Ἐκτύπωσις - βιβλιοδεσία: Μ. Πεχλιβανίδης καὶ Σία Α.Ε.» Σελίδες 292.

8. «Νεοελληνικά ἀναγνώσματα Β' Γυμνασίου.» Τῶν: Στέλιου Σπεράντσα, Σ. Δουφεξῆ, Λ. Βρανούση, Β. Σφυρόερα, Θ. Μακρόπουλου [sic! 'Ὁ ἐκπονητῆς Θ. Μακρόπουλος εἶναι. Ἄλλα καὶ εἰς τὰ ἐξώφυλλα τῶν ἔχουν λάθῃ τὰ βιβλία τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, καὶ ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν ἐκπονητῶν τῶν ἀκόμη!], Κ. Ρωμαίου. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν N8.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1972». Εἰς τὴν σελίδα 304: «Ἐκδοσις IA', 1972 (VI). Ἀντίτυπα 102000. Σύμβασις: 2207/31-3-72. Ἐκτύπωσις-βιβλιοδεσία: Μ. Πεχλιβανίδης καὶ Σία Α.Ε.» Σελίδες 304.
9. «Νεοελληνικά ἀναγνώσματα Γ' Γυμνασίου.» [Καὶ ἐδῶ νέα «καινοτομία»: με περὶ τῶρα ὁ τίτλος, καὶ προτασσόμενον τὸ «Γ' Γυμνασίον».] Τῶν: Ι. Καλαματιανοῦ [sic! 'Ἐνῶ εἰς τὸ ἐσώφυλλον ἔχει «Γ.»!], Θ. Μακροπούλου, Ν. Κοντοπούλου. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν N9.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1971». Εἰς τὴν σελίδα 350: «Ἐκδοσις Θ' 1971 (VI). Ἀντίτυπα 84.000. Σύμβασις: 2148/24-4-71. Ἐκτύπωσις: Χ. Παλούμπα - Δ. Χέλμη. Βιβλιοδεσία: Π. Ὀκτωράτου - Κ.Κουκιᾶ.» Σελίδες 352.
10. «Νεοελληνικά ἀναγνώσματα Δ' γυμνασίου.» [Καὶ ἐδῶ «ἐκρίθη» φαίνεται ὅτι τὸ Γυμνάσιον ἔδει νὰ γράφεται με περὶ γάμμα, κατὰ τὸν «μοδερνόν» συρμὸν τῆς ὅλης ξενομανίας μας!] Τῶν: Λ. Βρανούση, Β. Σφυρόερα, Γ. Καλαματιανοῦ, Κ. Ρωμαίου, Π. Περρη. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν N10.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1971». Εἰς τὴν σελίδα 272: «Ἐκδοσις Θ', 1971 (VI). Ἀντίτυπα 73.000. Σύμβασις: 2099/

8-4-1971. Ἐκτύπωσις - βιβλιοδεσία: Ἰωάννης Καμπανᾶς Α.Ε.» [Καὶ ἐξαίφνης ἐδῶ ἐμφανίζεται καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ κ. Ι. Καμπανᾶ, ἐνῶ οὐδαμοῦ ἄλλου μέχρι στιγμῆς εἰς προηγουμένας ἐκδόσεις ἀναγνωστικῶν. (Καὶ δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο ἀθέμιτον — καὶ ἀπλήρωτον; — διαφήμισιν τοῦ ἐκτυπωτοῦ καὶ βιβλιοδέτου Καμπανᾶ;)] Σελίδες 272.

11. «Νεοελληνικά Ἀναγνώσματα γυμνασίου Ε'». [Καὶ ἐδῶ — πρὸς περαιτέρω... ποικιλίαν! — ἐκρίθη σκόπιμον τὰ «Ἀναγνώσματα» μὲν νὰ γράφονται με κεφαλαίον, ἀλλὰ τὸ «γυμνάσιον» με μικρὸν γάμμα, καὶ νὰ ἀναστραφῇ ὁ τρόπος ἐγγραφῆς τῆς Τάξεως δι' ἣν εἶναι τὸ βιβλίον, ἦτοι νὰ γραφῇ: «γυμνασίον Ε'» ἀντὶ «Ἐ' γυμνασίου»!] Τῶν: Γ. Καλαματιανοῦ, Μ. Σταθοπούλου-Χριστοφέλλη, Ν. Κοντοπούλου, Εὐαγγέλου Φωτιάδῃ [sic! 'Ἐνῶ ὁ αὐτὸς «ὑπερκαθαρεῶν» κύριος, εἰς τὸ ἐξώφυλλον τοῦ ἀναγνωστικοῦ τῆς Ἐκτῆς Δημοτικοῦ, ὅπου εἶναι πάλιν ἐκπονητῆς, μεταξὺ ἄλλων, ἔχει τὸ ἐπώνυμόν του εἰς καθαρουοσιανικὴν γενικὴν: «Φωτιάδου». Φαίνεται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ «μετέβαλε γλωσσικὰς ἀπόψεις» - περαιτέρω δὲ καὶ... ἀπέθανε!..] Ἡλ. Μηνιάτῃ. [Εἰς τὰς σημειώσεις: με δεικτὴν N11.] Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: «1969». Εἰς τὴν σελίδα 364: «Ἐκδοσις Ζ' 1969 (VI). Ἀντίτυπα: 63.000. Σύμβασις: 1812/20-5-69 — 1911/6-6-69. Ἐκτύπωσις: Ι. Δικαῖος. Βιβλιοδ.: Ι. Καμπανᾶς Ο.Ε.» Σελίδες 364.
12. «Νεοελληνικά ἀναγνώσματα ζ' γυμνασίου.» Τῶν: Γ. Καλαματιανοῦ, Η. Λάγιου, Μ. Σταθοπούλου-Χριστοφέλλη. [Εἰς τὰς ση-

μειώσεις: με δείκτην Ν12.] Είς τὸ ἐξώφυλλον: «1969». Είς τὴν σελίδα 388: «Ἐκδοσις Ζ' 1969 (VI). Ἀντίτυπα: 51.000. Συμβάσεις: 1818/20-5-69 — 1892/4-6-69. Ἐκτύπώσεις: I. Δικαίος. Βιβλιοδοσία: Ἄθ. Βασιλείου.» Σελίδες 388.

Ἦτοι, ἅπαντα τὰ νεοελληνικὰ ἀναγνωστικά τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἔχουν «ἐκπονήσει» οἱ 26 οὗτοι μὴ ἀνεγνωρισμένοι ὡς «δόκιμοι» νεοέλληνες συγγραφεῖς, (πλὴν ἴσως τοῦ Γ. Μέγα, ὅστις ἔγραψεν εὐσυνειδήτως («μεταγλωττισμένα») εἰς ἀστικὴν δημοτικὴν λαϊκὰ μας παραμύθια, ἀλλ' ὁ ὁποῖος πάντως δὲν δύναται ἐπίσης νὰ θεωρηθῆ «δόκιμος νεοέλληνας συγγραφεύς».

Ἄνεξαρτήτως, δηλαδὴ, καὶ ἀνεπηρέαστως ἀπὸ ὅ,τιδήποτε τῆς Κριτικῆς, εἴτε τῆς Γραμματολο-

γίας τῆς Νεοελληνικῆς, εἴτε τῆς Κοινῆς Κρίσεως καὶ Ἀναγνωρίσεως τῶν ἀξίων καὶ ἱκανῶν πράγματι νὰ μορφώσουν νεοέλληνας εἰς δόκιμον Νεοελληνικὴν Γλῶσσαν καὶ Γραμματείαν ἐν γένει, οἱ 26 οὗτοι κύριοι, ἔλεφ τῶν «ἀρμοδίων» καὶ «κριτικῶν ἐπιτροπῶν» τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἔχουν ἀναλάβει τὴν διδαχὴν τῆς Νεοελληνικῆς Ἐκφράσεως καὶ Καλλιεργείας εἰς τὰ ἐλληνόπουλα — καὶ μὲ ποίας ποιότητος, ποίας αὐθαιρέσις, ἀνευθυνότητος, ἔλλειψιν γενικοῦ ὀπλισμοῦ, λυπηρῶς ἐλεγχομένην πλειστάκις, καὶ μὲ ποῖα χονδρὰ λάθη (γραμματικά, ὀρθογραφικά, ἐκφραστικά, λογικά, πραγματολογικά, παντοῖα), καὶ μὲ ποίας ἀνομοιοτυπίας, πολυτυπίας βλαπτικωτάτας, ἀμελείας πρωτοφανεῖς καὶ προφανεστάτας!

ΟΙ 26 ΕΚΠΟΝΗΤΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΧΡΗΣΕΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ

Δείκτης Ἀναγνωστικῶν:	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	N8	N9	N10	N11	N12	Σύν.
1. Καλαματιανός, Γ				+	+				+	+	+	+	6
2. Κοντόπουλος, Ν.				+	+				+		+		4
3. Ρωμαῖος, Κ				+			+	+		+			4
4. Δουφεξής, Σ				+			+	+					3
5. Μακρόπουλος, Θ				+			+	+					3
6. Σπεράντσας, Στ.			+				+	+					3
7. Βρανούσης, Λ								+		+			2
8. Γιαννόπουλος, Θ					+	+							2
9. Δεληπέτρος, Δ				+	+								2
10. Δούκας, Δ				+	+								2
11. Μέγας, Γ.				+			+						2
12. Μηνιάτης, ἼΗλ Π							+				+		2
13. Παρασκευόπουλος, Θ							+	+					2
14. Σταθόπουλος-Χριστοφέλλης, Μ.											+	+	2
15. Σφυρόερας, Β								+		+			2
16. Φωτιάδης, Εὐάγ.							+				+		2
17. Γιαννέλης, Ι.			+										1
18. Δημητρακόπουλος, Χ.							+						1
19. Κολοβός, Φ.				+									1
20. Λάγιος, ἼΗ.												+	1
21. Μεταλλινός, Α				+									1
22. Οἰκονομίδης, Β.			+										1
23. Οἰκονομίδης, Δ.						+							1
24. Παρρης, Π										+			1
25. Πετρούνας, Β				+									1
26. Σακκάς, Γ.			+										1

Ἡ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ὀνομάτων «ἐκπονητῶν» εἰς πλείονα νεοελληνικὰ ἀναγνωστικά Δημοτικοῦ καὶ Γυμνασίου γεννᾷ ἄλλας ὑποψίας. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὀλιγώτερον: ὅτι πλεῖστοι τὸ ἔχουν κάμει «δουλειά των» νὰ «ἐκπονοῦν» νεοελληνικὰ ἀναγνωστικά διὰ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. (Ἐρωτᾶται ὁμῶς: ἔχουν πράγματι προσόντα

πρὸς τοῦτο, ἢ ἄλλα συμβαίνουν;)

Ἡ ποιότης, ἢ ἀθλιότης τῶν νεοελληνικῶν ἀναγνωστικῶν μας εἶναι τοιαύτη, ὡς θὰ δειχθῇ ἀμέσως περαιτέρω, ὥστε πλείστα νὰ ὀφείλῃ τις νὰ σκεφθῇ, τὸσον διὰ τοὺς «ἐκπονητάς» ὅσον καὶ διὰ τοὺς ὑποτιθεμένους «κριτάς» των καὶ ἄλλους «ἀρμοδίους» τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας.

Κρίσις τοῦ Νεοελληνικοῦ Ἀναγνωστικοῦ τῆς 1ης Δημοτικοῦ («Ἀλφαβηταρίου») (Δείκτης ΝΙ)

Εἰς τὸ δισέλιδον 132-133, μετὰ τὸ τέλος τοῦ «πρώτου μέρους» τοῦ «Ἀλφαβηταρίου» τούτου, ἤτοι ἀφοῦ ἐδόθησαν τὰ γράμματα ὅλα κ.λ., κρίνεται ἀναγκαῖον νὰ παρατεθῇ — καὶ διακεκοσμημένος! — πίναξ τῶν γραμμάτων τῆς Ἑλληνικῆς. Καὶ παραπλευρῶς ἐκάστου γράμματος γράφεται καὶ ἡ λέξις δι' ἧς προφέρεται τὸ γράμμα ἤτοι: «ἄλφα», «βῆτα» κ.λ. Καλῶς. Διότι ἔχει μεγίστην σημασίαν ἡ ὀρθὴ γραφὴ ἐκάστου γράμματος, ὡς δηλοῦσα τὴν ἀρχικὴν

προφορὰν του (τὸ ΜΥ: Μυ λ.χ.) εἴτε τὴν βασικὴν σχέσιν του μερῖζας «πρωτικῶν» λέξεων τῆς Γλώσσης μας κ.ἄ. Ἀλλὰ καὶ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἀκριβὴς γνώσις της, διὰ τὰ φθογγικὰ πάθη εἰς τὴν Γραμματικὴν, περαιτέρω, ποῦ θὰ διδάχθῃ τὰ παιδιὰ κ.λ. Ναι. Ἴδου ὁμῶς ὅτι ἐπὶ 24 γραμμάτων τῆς Ἑλληνικῆς, τὸ ἀπερίγραπτον εἰς ἀθλιότητα «Ἀλφαβητάριον» τοῦτο τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας μας ἔχει 11 γράμματα με ὀρθογραφικὰ λάθη!

1.	Γράφει «γάμα»	— ἐνῶ	τὸ ὀρθὸν εἶναι	γ	ά	μ	μ	α.					
2.	» «κάπα»	— »	»	»	»	»	»	κ	ά	π	π	α.	
3.	» «λάμδα»	— »	»	»	»	»	»	λ	ά	μ	β	δ	α.
4.	» «μι»	— »	»	»	»	»	»	μ	ῦ.				
5.	» «νι»	— »	»	»	»	»	»	ν	ῦ.				
6.	» «ξι»	— »	»	»	»	»	»	ξ	ῖ.				
7.	» «πι»	— »	»	»	»	»	»	π	ῖ.				
8.	» «ρο»	— »	»	»	»	»	»	ρ	ῶ.				
9.	» «φι»	— »	»	»	»	»	»	φ	ῖ.				
10.	» «χι»	— »	»	»	»	»	»	χ	ῖ.				
11.	» «ψι»	— »	»	»	»	»	»	ψ	ῖ.				

Ἄλλ' ἂν ἐν «Ἀλφαβητάριον» δὲν διδάξῃ ὀρθῶς εἰς τὰ παιδιὰ τὴν γραφὴν τῶν γραμμάτων τοῦ-

λάχιστον, τί περαιτέρω δύναται νὰ διδάξῃ;.. Διατί, πότε, ποῖος ἤλλαξε, ποῦ ἠκούσθη μεταβολὴ

ἐδῶ τῆς ὀρθογραφίας αὐτῶν τούτων τῶν γραμμάτων τῆς Γλώσσης μας ; Οὐδέποτε οὐδεμία ἀπόφασις ἢ πρότασις ἔγκυρος ἠκούσθη περὶ ἀλλαγῆς τῆς ὀρθογρα-

φίας των. Ἄλλα καὶ τὰ στοιχειωδέστατα λοιπὸν ἀγνοεῖ τὸ «Ἄλφαβητάριον» τοῦτο ; Καὶ οἱ ὑποτιθέμενοι «κριταὶ» τοῦ Ἰπουργείου μας Ἐθνικῆς Παιδείας ;..

Τὸ «Ἄλφαβητάριον» διδάσκει λάθη εἰς τὰ βασικώτατα τῆς ὀρθογραφίας !

Ἄλλὰ περαιτέρω θὰ δειχθῆ ὅτι πράγματι καὶ τὰ στοιχειωδέστατα τῆς Γραμματικῆς καὶ τῆς Ὀρθογραφίας ἐσφαλμένως διδάσκει τὸ Ἰπουργεῖον Παιδείας μας διὰ τοῦ «Ἄλφαβηταρίου» τούτου, πρὸς ἑκατοντάδας χιλιάδων παιδιῶν, ἐπὶ ἔτη τώρα !

Εἰς τὴν σελίδα 122 («Ὁ αἰτὸς») καὶ τὰς 123 («αι») καὶ 124 διδάσκεται ἡ «λελυμένη» δίφθογγος «αι». Καὶ διδάσκειται ἐσφαλμένως, μὲ παράβασιν τοῦ θεμελιώδους περὶ τῶν δίφθογγων κανόνος, ὅτι «ὅτε τονίζεται, ἢ λαμβάνη πνεῦμα, τὸ πρῶτον γράμμα τῆς δίφθογγου, δὲν τίθενται διαλυτικά [·] εἰς τὸ δεύτερον γράμμα τῆς, διότι ἡ δίφθογγος εἶναι προφανῶς λελυμένη». Καὶ ὅμως ! Τὸ σορὸν «Ἄλφαβητάριον» γράφει «αἰτὸς» ἀντὶ «αἰτὸς» (ἀκολουθοῦν, ἐξ ἄλλου, καὶ τὴν μὴ ὀρθὴν γραφὴν τοῦ Τριανταφυλλίδη, μὲ ἰῶτα, ἀντὶ μὲ ἦτα : «ἀητὸς»). Καὶ διὰ νὰ μὴ μένη ἀμφιβολία, τὸ ξαναγράφει καὶ εἰς τὴν 123 σελίδα, ὡς γράφει καὶ «πλάι» — πάλιν ἐσφαλμένως μὲ διαλυτικά ! — καὶ εἰς τὴν ἐπομένην, 124, ὅπου καὶ διὰ τρίτην φορὰν «αἰτὸς» ! Καὶ βεβαίως τοιαύτη γραφὴ εἶναι χονδροειδὲς σφάλμα — ὅλα δὲ τὰ ἐπόμενα «Νεοελληνικὰ ἀναγνωστικά» ἀνωτέρων Τάξεων δὲν ἐπαναλαμβάνουν τὸ λάθος (ἐκτὸς μόνον ὅταν ὁ τυπογράφος των

τὸ κάμνη), παρὰ γράφουν «αἰτὸς» καὶ «πλάι» — ἀλλ' ἐρωτᾶται : «Τί βαρύτερα πρέπει νὰ κάμνη ἐν «Ἄλφαβητάριον» διὰ νὰ ἀπορρίπτεται ὑπὸ Ἰπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας σεβομένου ἑαυτό ; Καὶ ὅμως, ἐπὶ ἔτη ἐτῶν, τὸ ἄθλιον τοῦτο βιβλίον δίδεται ὡς «ἐπίσημον σχολικὸν» εἰς τὰ ἐλληνοπούλα ! Καὶ ὅταν τὸ παιδί, εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν του τῆς ἀμέσως ἐπομένης Τάξεως, 2^{ας} Δημοτικῆς, συναντήσῃ τὸν «Μάϊον» ἀνευ διαλυτικῶν εἰς τὸ (ι) — καὶ ὀρθῶς — τί θὰ συμπεράνη ; Ποῖον κανόνα ἐν προκειμένῳ θὰ κατέχη ; [Βλ. «Μάϊος» εἰς Ν2, 165, καὶ «νεραΐδα» αὐτ. 194.] Καὶ ταῦτα, ἐνῶ τόσῃ σχολαστικότητι περὶ τὴν «ἱστορικὴν» λεγομένην «Ὀρθογραφίαν» ἐπιδεικνύωμεν, γράφοντες ὡς καὶ τὴν... «μυῖγα» μὲ (υῖ) [N1, 125, 126], ποῦ εἶναι καὶ ἄλλο λάθος, ἐξ ἄλλου, διότι τὸ γάμμα εἶναι τὸ ἰῶτα ἀκριβῶς, τὸ ἰῶτα ποῦ μετετρέπη εἰς γάμμα, καὶ ἄρα πῶς πάλιν νέον ἰῶτα πρὸ τοῦ γάμμα ; (Τὸ αὐτὸ δὲ λάθος ἐπαναλαμβάνουν καὶ μὲ τὴν λέξιν «γιὸς» τὰ ἀναγνωστικά τῶν ἐπομένων Τάξεων, ἐνῶ «γιός», βέβαια, ἔδει νὰ γράφουν.)

Εἰς Ν1 18 : τὸ «νά» θέλει βαρεῖαν, διότι δὲν ἔπεται οὐδὲν σημεῖον στίξεως — τὰ τηρεῖ δὲ αὐτὰ («ὑποτίθεται σχολαστικῶς») — τὸ «Ἄλφαβητάριον» τοῦτο. Ν1 28 :

δὲν βάζει κόμμα — καὶ ὀρθῶς — μετὰ τὸ δεικτικὸν «νά» (ἠνά ἕνα παπίν). Ἀλλὰ εἰς Ν1 30 βάζει, ὡς μὴ ἔδει: «Νά, ἡ κόττα», «Νά, ἡ καλή» κ.λ. Τί περὶ ὀρθῆς στίξεως — καὶ δῆ: περὶ τίνος βασικοῦ ἐν αὐτῇ («ἐπὶ δειξέως...» κ.λ.) — θὰ διδαχθῇ μὲ τοιαύτην ἀσυνέπειαν τὸ παιδί; Καὶ ἂν τὸ παιδί δὲν διδαχθῇ ὀρθῶς καὶ πλήρως τὸ «πότε βάζομε τελεία καὶ κόμμα», ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ Δημοτικοῦ, πότε θὰ τὰ διδαχθῇ; Ὅταν θὰ ἔχη συνηθίσει νὰ τὰ περιφρονῇ τὰ τοιαῦτα — ἀφοῦ μάλιστα καὶ τὰ ἐπίσημα σχολικὰ βιβλία, πού τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας τοῦ δίδει ὑποχρεωτικῶς διὰ τὴν ὀρθὴν μόρφωσίν του, τὰ περιφρονοῦν;..

Ἡ δὲν εἶναι λάθος — τυπικὸν λάθος — τὸ «καὶ ἐμένα»; [Ν1 33 κ.έ.] Προφέρεται μήπως: κι-ε-μένα; Ἡ πῶς προκίπτει ἐκεῖνο τὸ ἰῶτα; «Κ' ἐμένα» ἢ «καὶ μένα», λέγει καὶ γράφει ὁ ὀρθῶς ὀμιλῶν-ἀκούων-γράφων τὴν Ἑλληνικήν.

Ἡ μὴ δὲν ὀξύνεται τὸ ἀπαγορευτικὸν «μή»; Καὶ αὐτὸ τὸ ἀγνοεῖ τὸ «Ἀλφαβητάριόν» μας! (Ν1 35, 37 κ.έ.)

Καὶ ἡ «χῆνα» δὲν περισπᾶται; Ἡ δὲν ἰσχύουν πλέον οἱ ἀφορῶντες εἰς τὸ ἄλφα τῶν θηλυκῶν πρωτοκλίτων κανόνες [οἱ ὅποιοι ὅμως βλέπομεν εἰς τὰ «Νεοελληνικὰ Ἀναγνωστικά» τῶν ἐπομένων Τάξεων ὅτι ἰσχύουν (ἀλλ' ἐνίστε, καὶ ἐκεῖ, δὲν ἰσχύουν ἐπίσης!)] Μὰ πρόκειται περὶ χάους ἀκριβῶς, πού δίδεται εἰς τὰ παιδιὰ, μέσῳ αὐτῶν τῶν «ἐπισήμων σχολικῶν βιβλίων» τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας! (Ἐπόμενα παραπομπὰ καὶ εἰς τὰ ἐπόμενα ἀναγνωστικά, ἀνωτέρων Τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τοῦ

Γυμνασίου, θὰ πείσουν ἀπολύτως περὶ τούτου: ὅτι τὸ χάος διδάσκεται, καὶ ἀπὸ «ἐπισήμου» κρατικῆς πλευρᾶς!)

Ἡ δὲν εἶναι τυπικώτατα ἀνελληνικὸν — ἦτοι λάθος βεβαίως! — τὸ ἐκ τῆς Γαλλικῆς προφανέστατα: «Χῆνα, πάπια, Ριρή, ἐλάτε πίνετε νερό»; [“Venez boire...”] Ἀλλ' ἡ Νέα Ἑλληνική δὲν ἔχει ἀπαρεμφατικά ἢ ἀπαρεμφατικοειδεῖς συντάξεις, εἰμὴ ἀναλελυμένας: τὸ δὲ «ἐλάτε πίνετε» δὲν ὑπάρχει σωστὸς Ἕλληνα πού νὰ μὴ τὸ αἰσθάνεται ξενικόν, καὶ «βαρβαρικόν» ἐν τῷ πνεύματι ὅσῳ καὶ τῷ τύπῳ. [Ν1 39]

Ἡ δὲν εἶναι λάθος τὸ «νά μυρίσης» [Ν1 54], μὲ ἦτα ὑποτακτικῆς, ἀλλ' ἄνευ ὑπογεγραμμένης;! (Μὰ αὐτὴ εἶναι ἡ... «Ὀρθογραφία Λαμπράκη», τοῦ «Συγκροτήματος» ἀκριβῶς! Αὐτὴν ἐφαρμόζει τὸ Ὑπουργεῖον μας Ἐθνικῆς Παιδείας; Διατί δὲν μᾶς τὸ λέγει τότε, νὰ διδάσκωμεν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰ «Νέα» καὶ τὸ «Βῆμα» καὶ τὸν «Ταχυδρόμον»;) [Ὁμοίως: «θὰ ἔχη», εἰς Ν1 55.]

Καὶ ἔστω ὅτι κάμνει... «μού, μου» ἢ ἀγελάδα [Ν1 72]. Ἀλλὰ τὸ καὶ ἠχητικώτατα μ α κ ρ ὲ ν «μοῦουου» ἐκεῖνο δὲν περισπᾶται; Ὅχι! Δὲν περισπᾶται ἀπὸ τὸ «σοφόν» καὶ «ἐγγράμματον» Ἀλφαβητάριόν μας! Ὁξύνεται, βλακωδῶς!

Καὶ ὅταν γράφῃ («τὸ Σωτήρη», ἄνευ νῦ [Ν1 44], δὲν εἶναι λάθος νὰ γράφῃ «σάν νὰ ἔλεγε» [Ν1 72] μὲ δῦο νῦ στὴ σειρά;

Καὶ πόση διορθωτικὴ προσοχὴ — ὡς καὶ τοῦ τυπογράφου! — εἰς Ν1 85, ὅπου γράφεται: «Ἐυτυχία»! Ἐπὶ τῆς ἐπιτρέπονται «τυπογραφικὰ» λάθη εἰς πέντε ἀράδων κείμενον, καὶ τόσον μεγαλογράμ-

ματον ;.. (Σπουδαία και ἡ «ἐκδοτική φροντίς» τοῦ «Ὁργανισμοῦ Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων» τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας μας !..)

N1 79: «τῆ γραφῆ των» (ἄνευ νῦ τὸ «τῆ») — και ἔχομε «δημοτικίζουσα» τῆ γραφῆ με «καθαρεῦον» ἀγρίως τὸ τῶν — ἐνῶ εἰς N1 88 ἔχομε «τῆν [με νῦ] προσευχῆ [δίχως νῦ] τῶν» πάλι! [Τονίζω δὲ ἐγὼ βεβαίως τὰ «τῶν», ἄτονα ἐγκλιτικά εἰς N1 79, 88.] Ὅποια γλωσσικὴ και ὀρθογραφικὴ συνέπεια!

Και διατί, πῶς με κεφαλαῖον — και ἐν τίτλῳ μάλιστα, κατὰ κορυφὴν τῆς N1 99! — «Ἡ Χιονισμένη αὐλή»; Μήπως ὑπάρχει κανὼν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἐπιτάσσει νὰ γράφονται με κεφαλαῖα ἀρχικὰ ὅσα ἐπιθυμεῖ ὁ γράφων νὰ τονίσῃ; [Ὡς εἶδομεν κατὰπληκτοὶ νὰ γίνεταί, κατὰ κόρον, εἰς περὶ «Ἐθνικῆς Γλώσσης» μάλιστα («μελέτην») τοῦ... «Ἀρχηγείου Ἐνόπλων Δυνάμεων»; (Κατὰ τινὰ δὲ πληροφορίαν, ὁ τέως «Ἀντιπρόεδρος τῆς Δημοκρατίας» ἦτο ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῆς τραγελαφικῆς αὐτῆς «γλωσσικῆς μελέτης» τῶν Ἐνόπλων μας Δυνάμεων!)] Βάσει τοῦ κανόνος, λοιπὸν, με κεφαλαῖον χῖ τὸ «Χιονισμένη»;

Ἄλλὰ δὲν γνωρίζει τὸ «Ἀλφαβητάριον» οὔτε πότε τίθεται ἡ τελεία (ἢ τὸ οἰοδῆποτε σημεῖον) στίξεως: θαυμαστικόν, ἐρωτηματικόν, κ.λ.) ἐντὸς τῶν εἰσαγωγικῶν και πότε ἐκτός. [N1 101, ὅπου πρέπει: (.)] και βάζει ἀντιστρόφως: (.)] Ἄλλὰ πότε θὰ τὰ μάθῃ αὐτὰ τὸ παιδί, ἂν μὴ ἀπὸ τὴν πρώτην τοῦ Δημοτικοῦ, και ἀπὸ τὰ ὀφείλοντα νὰ εἶναι κατὰ πάντα ἀλάνθαστα «ἐπίσημα σχολικά» του βιβλία;

Και δὲν εἶναι λάθος τὸ «βράδου» με ὅ ψιλόν; (Και δὲν εἶναι λάθος, ἐν προκειμένῳ, τὸ υ με ψιλὴν και περισπωμένην, διότι οὕτω γράφεται, ἀφοῦ θέλομεν τὴν «ἱστορικὴν» λεγομένην «ὀρθογραφίαν».) Γνωρίζομεν ὅτι εἶναι ἐκ τοῦ «βράδιον/βράδι-», και ὑπάρχουν βυζαντινὰ κείμενα ὅπου μαρτυρεῖται. Διατί τὸ ἐσφαλμένον «βράδου» λοιπὸν; [N1 115]

N1 120: λάθος τὸ τονισμένον «κύρ-» εἰς τὸ «κυρ-Λάμπρου». Ἡ συγχοπὴ ἀκριβῶς τοῦ τελικοῦ φωνητικοῦ στοιχείου (-ιος, και ἐδῶ: -ιου) κατέστησεν ἄτονον τὸ ἀπομένον «κυρ-». Εἶναι δὲ γνωστὰ αὐτά, πασίγνωστα εἰς στοιχειωδῶς μορφωμένους. Ἄλλὰ τ' ἄγνοεῖ τὰ «Ἀλφαβητάριον» και αὐτά.

Και ἐφ' ὅσον εἰς ἐπόμενα ἀναγνωστικά τηρεῖται ὁ κανὼν περὶ τῆς εἰς -α καταλήξεως τῶν θηλυκῶν πρωτοκλίτων, διατί δὲν τηρεῖται ἐδῶ [N1 121] εἰς τὴν «Νεραντζούλα» - ποὺ κακῶς λοιπὸν ὀξύνεται!

Ἄλλὰ τὸ «Ἀλφαβητάριον» δὲν γνωρίζει οὔτε ὅτι τὸ «κοιμίζω» τὸ ἐνεργητικὸν γράφεται με ἰῶτα, ἐνῶ τὸ «κοιμᾶμαι» σχηματίζει, φυσικά, με ἦτα τοὺς χρόνους του: μέλλοντα, ἀόριστον κ.λ. Ἦτοι: «Θὰ κοιμίσω πρῶτα τὸ παιδί, κ' ὕστερα θὰ πέσω νὰ κοιμηθῶ!» «Κοιμήσου ἄντρα μου ἐσύ, κ' ἐγὼ θὰ κοιμίσω τὸ παιδί!» Λάθος λοιπὸν, και βαρὺ, τὸ «νὰ τὸ κοιμήσῃς στὴ ζεστή σου ἀγκάλη», ἐν N1 141. [Μὰ ἂν δὲν μάθῃ και δὲν ἀποσαφηνισθοῦν τοιαῦτα εἰς τὸ παιδί ἐξ ἀρχῆς, τότε τί «παιδείαν» και «μόρφωσιν γλωσσικὴν» τοῦ δίδομε ;.. Και ὅταν λάθῃ διδάσκῃ τὸ «Ἀλφαβητάριον» ;..]

Και ἐνῶ σ' ὅλο τὸ «Ἀλφαβητά-

ριο), μὰ καὶ σ' ὅλα τὰ ἀναγνωστικά τῶν ἐπομένων Τάξεων, δίνουν καὶ παίρνουν τὰ μὲ λάθος αὐξησιν σύνθετα ῥήματα — ὡς: ἐπρόσφε-
 ρεν, ἐπρόσθεσεν, ἐσυμπλήρωσεν κ.τ.τ. (!!!) — ἐξαίφνης ἐδῶ [N1 141] ἔχομεν... τὸ ὄρθον «παρήγ-
 γειλα»! (Ἐποία «ἐνότης» καὶ «ὁμοιοτυπία»!)

Πλειστάκις τὰ ἀναγνωστικά ἐπομένων Τάξεων ἔχουν «ξενιτε-
 μένος» κ.λ. μὲ ἰῶτα. Ἐδῶ, ἐσφαλ-
 μένως, ἔχει «ξενητειά» μὲ ἦτα! [N1 144]

Εἰς τὴν μίαν σελίδα [N1 145] γράφει: «Ἦλθε ἢ Ἄνοιξι», καὶ εἰς τὸν τίτλον καὶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ κειμένου. Καὶ εἰς τὴν ἐπομένην [N1 146] γράφει... «συνεπέστατα»: «Ἦλθε ἢ Ἄνοιξις»!.

Εἶναι λάθος — τυπικὸν συντακτικὸν — τὸ παραθέτειν ἐν συνεχείᾳ ῥήματα ἀναμιξ, παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου χρόνου, χωρὶς εἰδικὸν λόγον, πρὸς δῆλωσιν δηλονότι εἰδικοῦ νοήματος. Γράφει [ἐν N1 169]: «Ἡ Ἑλλη ἐμάζευε» «Ἡ Λόλα ἔπαιζε» καὶ «Ὅλα τὰ παιδιὰ ἔκαμαν κάτι.» Ἀλλὰ τὸ «ἔκαμαν» εἶναι ἀόριστος, εἴτε τὸ θέλει (ἢ τὸ ξεύρει), εἴτε ὄχι, ὁ κύριος «ἐκπονητής» τοῦ «Ἄλφαβηταρίου», καὶ οἱ ὑποτιθέμενοι «κριταί του» αὐτοῦ τοῦ «Ἰπουργείου Παιδείας» μας. Ὁ καθαρεύων παρατατικός, πού ὄφειλε νὰ βάλῃ, τοῦ «κάμνω», εἶναι: «ἔκαμαν». Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ βάλῃ «ἔκαναν», πού τοῦ ἐφαίνετο, ἴσως, «ἀνεπιτρέπτως... δημοτικιστικόν», ἔβαλεν ἐσφαλμένως: «ἔκαμαν»! Καὶ ἔτσι ἔχομεν, ἀναμιξ, παρατατικούς — διὰ τὴν Ἑλλην καὶ τὴν Λόλαν — ἀλλ' ἀόριστον δι' «ὅλα τὰ παιδιὰ» ἐν ταυτῶ: ἦτοι καὶ διὰ τὴν Ἑλλην

καὶ τὴν Λόλαν συγχρόνως καὶ παρατατικὸν καὶ ἀόριστον! (Τοιαῦτα «ἐλληνικά» μαθαίνουν τὰ ἐλληνοπούλα ἀπὸ τὰ ἀγράμματα βιβλία τοῦ Ἰπουργείου τῆς «Παιδείας» μας!)

Ἀλλὰ καὶ τυπογραφικὰ σφάλματα: Βάζει τελεία, στὸ τέλος τῆς τρίτης γραμμῆς ἐν N1 178, ἐνῶ ἀρχίζει μὲ μικρὸν εἰς τὴν ἐπομένην γραμμῆν!

Καὶ καλὰ «βράδου», ἐσφαλμένως μὲ ὄ ψιλον. Ἀλλὰ καὶ «βραδυνόν», (ἀντὶ τοῦ ὄρθου:.. «βραδινό»); Ποία εἶναι ἡ κατάληξις τοῦ παραγώγου ἐπιθέτου; «Νόν»; Τί μᾶς λέγει ὁ κύριος «ἐκπονητής» καὶ οἱ «κριταί» του; [N1 178]

Λάθος, ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ «κοιμίζω»-«κοιμᾶμαι», εἶναι τὸ «καθίσουν», τὸ ὅποιον ἔδει νὰ εἶναι «καθήσουν» — διότι εἶναι τοῦ «κάθομαι» («κάθημαι») καὶ ὄχι τοῦ ἐνεργητικοῦ «καθίζω» («καθίζω τὸ μωρὸ στὸ σκαμνὶ του») — ἐν N1 181. Γράφει — λάθος! — «γιά νὰ καθίσουν ἐκεῖ δύο ἡμέρες», ἀντὶ «γιά νὰ καθήσουν ἐκεῖ δύο ἡμέρες», ἀφοῦ εἶναι: «κάθομαι» (καὶ ὄχι «καθίζω») «στὸ σπίτι δύο ἡμέρες»!.. (Λάθη, λοιπόν, διδάσκει διὰ τῶν βιβλίων τοῦ τοῦ Ἰπουργεῖον «Παιδείας» μας!)

Καὶ ἐνῶ παντοῦ γράφῃ «κόττα» μὲ δύο ταῦ [λ.χ.: N1 30 κ.ά.], ἐξαίφνης γράφει «κοτέτσι» μὲ ἓνα ταῦ! [N1 181] (Φαίνεται πὺς ὅσο πιὸ πολλὰς οἱ «κόττες» τόσο λιγοστεύουν τά... ταῦ τους!)

Εἶναι λάθος νὰ γράφωμε: «Ἡ ἀγελάδα... ἐφώναζε»! [N1 182] Διότι ἡ ἀγελάδα «μουγκανίζει», «μουκᾶται», ἀλλὰ «φωνήν» καθαυτὸ δὲν ἔχει νὰ βγάλῃ!.. [Ἐκτὸς ἐὰν ἤλλαξε καὶ ἡ... Ζωολογία, μαζὶ μὲ τὴν «μοδέρνα» Ἐκφραστι-

κὴν τῶν «Νεοελληνικῶν Ἀναγνωστικῶν» μας!..] Καὶ εἰς τὸ «μυκάται», ἐπ' εὐκαιρία, δείκνυται, διὰ τοῦ μακροῦ υ, ὅτι καὶ τὸ «μού ου ου... μού ου ου» τῆς ἀγελάδας ἔδει νὰ περιστᾶται, εἰς τὴν ἐπομένην γραμμὴν, ὅχι νὰ ὀξύνεται... ἀπὸ τὸσον παχὺλὴν ἀγραμματοσύνην!

Λάθος ἐπίσης εἶναι νὰ γράφωμε: «... ἓνα κοπάδι μὲ ἀρνάκια» — ἐνῶ τὸ σωστὸ εἶναι: «ἓνα κοπάδι ἀρνάκια» — «ἔτρεχαν ἐδῶ κι ἐκεῖ» — ἀντὶ «κ' ἐκεῖ» (ἤ: «καὶ κεῖ») — «κι ἔτρωγαν δροσερὸ χορταράκι». Γιατὶ ὁ ἐνικὸς μάλιστα μᾶς ἐπιβάλλει νὰ γράψωμε τὸ σωστὸ: «κ' ἔβροσκον χορταράκι»! [N1 184] (Τὰ πρόβατα, ὡς γνωστόν, βόσκουν, δὲν «τρώγουν». Οἱ ἄνθρωποι τρώγουν - ὅταν, τοῦλάχιστον, δὲν βόσκουν εἰς παχυλοῦς λειμῶνας ἀγραμματοσύνης!..)

Ἄλλὰ βεβαίως, ὅπως ἡ ἀγελάδα δὲν «φωνάζει», παρὰ «μουγκανίζει» (ἢ καὶ «μυκάται») ἔστω, κατὰ τοὺς καθαρευουσιάνους μας), παρομοίως καὶ τὸ νερὸ δὲν «τραγουδάει», ἀλλὰ «κελαροῦζει» κ.λ. Τὸ ἐλάχιστο δὲ νερὸ μιᾶς «βρυσούλας» — μᾶλλον, δηλαδῆ, μιᾶς πηγῆς (τοῦτο ἤθελε νὰ εἶπη) — δὲν κάμνει «ἓνα μικρὸ ποταμάκι», διότι μικρὰ εἶναι ὅλα σχεδὸν τὰ ποταμάκια τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν γίνονται βέβαια ἀπὸ τὸ νερὸ μιᾶς «βρυσούλας» μόνον, παρὰ κάμνει, λοιπὸν, ἡ πηγούλα, ἀπλῶς — καὶ νεοελληνικῶς ὀρθὰ — «ἓνα ρυάκι» (καὶ ὅχι, πλεοναστικῶς, καὶ «μικρὸν» καὶ «-άκι»: «μικρὸ ποταμάκι»)! [N1 185]

Καὶ οἱ πράγματι ἐγγράμματοι δὲν γράφουν ποτὲ «μοιάζει μέν», «μοιάζει σάν», παρὰ προχωροῦν, μετὰ τὸ «μοιάζει», ἀπευθείας εἰς

τὴν αἰτιατικὴν μεθ' ἧς συντάσσεται εἰς τὴν Νεοελληνικὴν τὸ «μοιάζω», καὶ ἡ ὅποια, ἄνευ ἀνάγκης διαμέσου «μὲν» ἢ «σάν» (τὸ ὅποιον ἐπαναλαμβάνει πλεοναστικῶς τοῦ «ὀμοιάζω» τὴν ἔννοιαν), συνιστᾷ ἀμέσως τὸ πρὸς ὃ ἡ ὀμοιότης. Ἄλλ' αὐτὰ «εἶναι ψιλὰ γράμματα», προφανῶς, διὰ τὸν κύριον «ἐκπονητὴν» μας (καὶ τοὺς συνομοίους του) καὶ διὰ τοῦτο γράφει μετὰ θάρρους: «ἔμοιαζαν μέν» [N1 185], καὶ ἄλλοῦ [N1 168] «ἔμοιαζε σάν»!

Καὶ ἐνῶ «ἔμοιαζαν μὲ ἄσπρα προβατάκια» — «τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ» — τὰ παιδάκια ὁμοῦς «ἐγύρισαν σπίτι των»! («Ἄ, ὅλα κι ὅλα! Ὅσον καὶ ἂν δημοτικιστικῶς ἤχη μία φράσις, ἐμεῖς εἰς τὸ τέλος θὰ τῆς κολλήσωμεν τὸ «τῶν» μας, ἐν εἰδει... «καμπανισμοῦ στομφοῦδος», πὸν μᾶς καθιστᾷ προφανῶς... «ἐθνικοφρονεστέρους» ἐαυτῶν καὶ ἀλλήλων!..) [N1 185]

Ἄλλὰ καὶ τὰ ζῶα δὲν ἀπέφτουν νὰ κοιμηθοῦν», διότι ἡ ἔκφρασις ἐπὶ ἀνθρώπων λέγεται, ὅχι ἐπὶ ζῶων. Ὡστόσο ὁ κύριος «ἐκπονητὴς» τὰ βάζει νά... εὐχωνται «καληνύκτα» — τὰ ζῶα! — καὶ νὰ ἀπέφτουν νὰ κοιμηθοῦν»(1) κατὰ κεφαλὴν δὲ τῆς σελίδος N1 188. [Ἄλλὰ μεταξὺ τῶν «ζῶων» αὐτῶν ἦτο καὶ τὸ πτηνὸν κόκκορας! Τὸ ὅποιον, ἀλήθεια, πῶς θαρρεῖ ὁ κύριος «ἐκπονητὴς» ὅτι... «ἔπεσε νὰ κοιμηθῆ» (ἀφοῦ βεβαίως μᾶς «εὐχθήθηκε καληνύκτα», μὲ κάππα);..] [N1 187-188]

Παρὰ τοῦ «κόττες» λοιπὸν εἰς ὄλον τὸ «Ἄλφαβητάριον» μὲ δύο ταῦ, ἐπιμένει τὸ «κοτέτσι» μὲ ἓνα εἰς τὴν N1 190, ἐνῶ εἰς τὴν παραπλεύρως, τὴν N1 191, ἡ μάνα — ἡ μάνα τοῦ καθενὸς μας —

γράφεται ὡς τὸ ἀεὶ οὐρανοῦ) ἐκείνο ἀπροσδόκητον («μάννα»): μὲ δύο νῦ! [Ἄλλ' εἶναι λάθος βεβαίως, ὅσοι παλαιοὶ μὴ εἰδήμονες κί ἂν τὸ ἔγραψαν κάποτε (διὰ τὰ παύσουσιν βεβαίως, ὅταν ἐφωτισθῆσαν κατόπιν, τὰ τὸ γράφουσι). Καὶ τῶρα ἐμεῖς ἐπαναφέρομεν τὸ λάθος!.. [«Εὖγε»] μας! (ὡς γράφεται ἐν Ν1 171, καὶ εἰς ἄλλα δέκα σημεία), καὶ ὄχι «Μπράβο μας!» (ὡς ἐπίσης ἄλλως γράφεται ἐν Ν1 191) καὶ προφανῶς δὲν εἶναι ντροπὴ ἄρα τὸ ἀπλοῦν «Μπράβο», ὅταν τὸ ἀξίζη κανεῖς, καὶ μάλιστα ἀπλοῦν μικρὸ παιδί, ποῦ θὰ παγώσῃ τὸ ἔρμιο ἀπὸ τὸ πολικὸν ἀντὶ τοῦ «μπράβο»: «εὖγε!»]

Καὶ δὲν γνωρίζει ὁ κύριός «ἐκπονητής» οὔτε ὅτι τὸ «θαρρεῖ» γράφεται μὲ δύο ρῶ; [Ν1 190] Ἀλλὰ θὰ «παρεσύρθη» — ἤ... «ἐπαρεσύρθη»; ὅπως ἀρέσκειται τὰ σχηματίζῃ τοὺς χρόνους τῶν ρημάτων! — ἀπὸ τὸ παρακείμενον... «κοιτέσει», ποῦ πάλιν ἔχει χάσει τὰ... ταῦ του καὶ τὰ πασχάλια, παρὰ τὰς... «διπλοταυτικὰς» τοῦ «κόττας»! [Ν1 190]

Καὶ ἐνῶ — ὀρθῶς — «γύρω-γύρω» γράφει τὸ «Ἀλφαβητάριον» τοῦτο (διὰ τὰ τοῦ εὔρωμεν ἐπιτέλους καὶ τι ὀρθόν), «γύρο-γύρο» πρωτοφανῆς γράφουσι ὅλα τὰ κατόπιν ἀναγνωστικά! [Θὰ παρατεθοῦν ἀκριβεῖς παραπομπαὶ περαιτέρω.]

Καὶ δὲν γνωρίζει κἀν τὸ «Ἀλφαβητάριον» ὅτι ὀξύνονται τὰ ἐρωτηματικά «γιατί;» καὶ «ποιός;» κ.λ.π. [Ν1 193]

Καὶ ἐνῶ «λέγει» καὶ «λέγει» παντοῦ μᾶς λέγει, ἐξαίφνης καὶ «λέει» μᾶς λέει! [Ν1 194] «Διαλέγετε καὶ παίρνετε!» «Ὅ, τι προαρεῖσθε, παιδιὰ!»

Ἄλλὰ κ' ἐνῶ («τῶν» καὶ «τῶν») [οἱ τόνοι ἰδιοῦ μου ἐπὶ τῶν ἀτόμων τούτων: «σπίτι των» κ.λ.π.], ἐπὶ σελίδας σελίδων, ἐξαίφνης καὶ ἐν ἀνθρωπινόν («τούς») — δηλαδὴ ἄτονον ἐπίσης: «μὲ τοὺς γονεῖς τους» [εἰς τὴν Ν1 199].

Ἄλλοτι εἶναι «ζωγραφίζω», καὶ ὄχι «ζωγραφῶ», εἰς τὴν Νεοελληνικὴν, δὲν τὸ ἔμαθεν ἀκόμη ὁ κύριος «ἐκπονητής»! [Ν1 201 «ἐζωγράφουσι»! Λάθος!]

Τέλος, τὰ παιδιὰ ἀθὰ προβιβάζονταν! Ἦτοι: ἀποτόμως ἀπεφάσισε τὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς ἐσφαλμένας ἐξωτερικὰς συλλαβικὰς ἀυξήσεις εἰς σύνθετα ῥήματα — «ἐπρόσθεσεν», «ἐσυμπλήρωσεν» κ.τ.τ. — μὲ τὰς ὁποίας ἐδίδασκεν ἀνορθογραφίαν καὶ ἀντι-Γραμματικὴν εἰς τὰ παιδιὰ, ἐπὶ διακοσίαις σελίδας παναθλοῦ «Ἀλφαβηταρίου» ἀγραμματοσύνης, καὶ ἀφῆκε — προφανῶς διὰ τὰ προβιβασθῆ (καὶ αὐτός!) — τὸ «προβιβάζονταν» χωρὶς ἐσφαλμένην ἐξωτερικὴν συλλαβικὴν ἀύξησιν!.. [Ν1 201] Ἄλλὰ μᾶς εἶχε κακοσυνηθίσει! Καὶ ἀληθῶς μὲς... λείπει τῶρα τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο «θὰ... ἐπροβιβάζονταν», ποῦ... ἠλπίζομεν ν' ἀπολαύσωμεν, ὡς ἀνταμοιβὴν διὰ τοὺς μόχθους μᾶς πρὸς τοιαύτην ἀνορθογραφικὴν καὶ ἀντι-Γραμματικὴν σπουδὴν, εἰς τὸ τέλος τοῦ θαυμαστοῦ τούτου «Ἀλφαβηταρίου»!..)

Ἑλληνικά εἶναι αὐτά, ποῦ διδάσκονται τὰ ἐλληνόπουλα; «Ἡ καλὴ κόττα», γράφει [Ν1 30], «ἔκανε ἕνα κοκό»!.. Ἄλλὰ μήπως δεικνύεται ποτὲ τὸ... γάλα; «Νά τὸ γάλα, Μίμη», γράφει ἐν Ν1 31. [Τὰ σ τ ε ρ ε ἀ δεικνύονται. Τὰ ρευστὰ ὄχι.]

Καὶ διατὶ πρῶτον ὄνομα ἄρρε-

νος αυτό το «Μίμη»; 'Εχάθησαν τὰ ἀπλά και πλήρη ἑλληνικά ὀνόματα; Διατί, ἐν γένει, αὐτῆ-ῆ μανία ὑποκοριστικῶν, ξενικῶν ὀνομάτων, «χαιδευτικῶν» γλοιωδῶν; Αὐτάς τὰς «Δόλας» — πρῶτον ὄνομα θήλεος πού μαθαίνει τὸ παιδί εἰς τὸ Σχολεῖον διὰ τοῦ «'Αλφαβηταρίου» τούτου [N1 21] — και ἐκείνας τὰς ἐξωφρενικάς... «Βασδέκας» (πού ἠκούσθη ἐν 'Ελλάδι τὸ θηλυκὸν ὄνομα... «Βασδέκη»; μὰ δὲν ἔχομεν παραφρονήσει ἀκόμη;) — δὲν ἐγίνετο νὰ τὰς ἔχωμεν ἀπλάς «Μαρίας» ἢ ὅ,τι ἄλλο; 'Επιτρέπεται ἐν ἀλφαβητάριον νὰ διδάσκη ἐξωφρενισμούς; 'Ασύστατα πράγματα, ἀνύπαρκτα ὀνόματα, ἀφύσικα ἐν γένει;..

«Νιά ο νιά ο» κάνει ἡ γάτα; (N1 33) «Πεινά ω, πεινά ω» φωνάζει ὁ ἄνθρωπος; ἄλλ' ἡ γάτα «νιαουρίζει»! Πῶς θὰ τῆς ἀλλάζωμεν τώρα και τό... «δημοτικίζον» ἀντύχη νιαούρισμα; «Νια ὀρισμα» θὰ τὸ κάμωμεν;.. [Ἔλα σῶσον, Κύριε!]

Καί... «πί πί» κάνει τὸ παπί; [N1 36] Ἔμ τότε κ' ἡ γάτα εἶναι ἱκανὴ νὰ κἀνη... «γάτ! γάτ!» - γιὰτί ὄχι; Ἄν τὸ παπί κἀνη... «πί πί» (και ὄχι «πιπί»), ὁ δὲ γκιώνης... «γκιών, γκιών!» [N1 116] ἢ τὸ φουσερὸ τοῦ σιδεραῶ — εἰς ἀναγνωστικὸν ἐπομένης Τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ — κἀνη (πρωτοτύπως)... «φούκου! φούκου!» (ἢ ἄλλα θεότρελλα).

Και διατί αὐτῆ ἡ μανία τῶν παρατατικῶν - ἀντὶ τῶν ἀρίστων, πού φυσικῶς χρησιμοποιεῖ ἡ Νέα Ἑλληνική; [Μήπως διὰ τὰ πλησιάζωμεν τούς... «ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους» ἐξ ἀπαλῶν ὀνόχων;.. Ἄλλὰ εἶναι Νέα Ἑλληνική αὐτῆ πού διδάσκομεν τότε, μὲ τοιού-

τους — παρ' οὐδενὸς λεγομένου κανονικῶς — παρατατικούς; («Ἐλεγε ἡ Ἄννα» (N1 39) «ἔλεγε ἡ μητέρα» (N1 41) «ἔλεγε ὁ παπᾶς» (N1 42), ἀντὶ τῶν ἀπλῶν ἀρίστων πού ἔδει νὰ ὑπάρχουν! Καὶ ὅταν τοιαύτας ἀλλοιώσεις ριζικάς ἀποπειρώμεθα, ἀπὸ Πρώτης τοῦ Δημοτικοῦ, εἰς τὸ εὐθὺ «γλωσσικὸν αἴσθημα» τῶν «ἐλληνοπαίδων», ἀληθῶς «ἐθνικά» ἐνεργούμεν; ἢ ἀντεθνικώτατα;..]

Συναντήσατε ποτέ γάταν ὀνομαζομένην... «Πρή»; [N1 38]

Ἡ χῆνα και πάπια, πού νά... «κάνουν παρέα» μὲ... γάταν, και δὴ «Πρήν»;

Ἡ τὸ ἀπλουστάτο «ρολόι» σας θὰ τὸ μάθετε εἰς τὸ παιδί σας νὰ τὸ «λέγη» — εἰς μικτὴν βαρβαρικήν «Δημοτικο - Καθαρεύουσαν» — «ῶρολόγι»;

Ποῦ, παρὰ τίνος ποτέ ἐλέχθη, ἐν Ἑλλάδι, «ῶρολόγι» τὸ «ρολόι» ἢ τὸ «ῶρολόγιον» - ἔστω και τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου;

Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν στοιχειώδη κἀν προσόντα «διδασκάλων τῆς Ἑλληνικῆς» ἀνθρωποῖ — «ἐκπονηταί», εἴτε «κριταί» των, εἴτε «ἐκδῶται ἐγκυκλίων περι τῆς δεούσης Γλώσσης ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς» — οἱ ὅποιοι ἀπαιτοῦν «ῶρολόγι» ἀπὸ ἐξαετῆ παιδιά; [N1 40]

Γλωσσικῶς πῶς συμβιβάζονται τό: «πᾶμε ὡς τὸ Σωτήρη» — πού ἴσως και κατὰ τὴν Δημοτικὴν εἶναι λάθος ἐν προκειμένῳ ἡ παράλειψις τοῦ νῦ ἀπὸ «τόν» Σωτήρη — μὲ τό: («ἡ Ἑλλη ἐρωτᾶ»); [N1 44]. Ἡ «πηγαίνομε ὡς τὸν Σωτήρη» και «ἡ Ἑλλη ἐρωτᾶ», λέγει ὁ «καθαρεύων» νεοέλλην, ἢ «πᾶμε ὡς τὸ(ν) Σωτήρη» και «ἡ Ἑλλη ρωτᾶει», λέει, φυσικώτερα,

ὁ ἀνεπιτήδευτος σημερινὸς ἄνθρωπος - καὶ τὸ παιδί, βέβαια. Αὐτὰ τὰ μιξοβάρβαρα ὅμως: «τὸ Σωτήρη ἑρωτᾶ», μόνον μιξοβάρβαρα «ἐπίσημα διδακτικά» τοῦ Ὑπουργείου «Παιδείας» μας τὰ διδάσκουν - καὶ δὲν ἀντιλαμβάνεται καὶ κανεὶς διατί; Διὰ τὸ ἐπιβάλλον, δῆθεν, «Καθαρεύουσαν» δι'

αὐτῶν; Μὰ καταστρέφουν καὶ τὴν Καθαρεύουσαν, ὅσον καὶ τὴν Δημοτικὴν! Ἡ Καθαρεύουσα δὲν εἶναι ἰδίωμα ἀγραμμάτων τοιοῦτου εἴδους. Τί πταίει καὶ ἡ Καθαρεύουσα εἰς χεῖρας των;

Ἄλλὰ... ἔπεται συνέχεια, πλέον ξεκαρδιστικὴ εἰς τὰ ἐπάμενα *Τετράμηννα*.

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΣΕΦΕΡΗ: «Μέρες τοῦ 1945-1951». Ἔκδ. «Ἴκαρου», Ἀθ. 73, σελ. 248. (Προσωπικὸ ἡμερολόγιο.) 6η σελίδα Σημειώνεται «κοπυράιτ» Μαρωῶς Γ. Σέφερη. ἼΑρα τόδωσε γιὰ ἔκδοσιν στὸν «Ἴκαρο» ἢ ἴδια ἢ γυναικα του. ἼΕ π ρ ε - π ε , «Συμβάλλει» στὴν «καλὴ μνήμη» τοῦ ποιητῆ; - 7η σελίδα: Κι ὁ ἴδιος ὅμως τόθελε! Νά πού ἔχει ἀφιέρωση «στὸν ἀδερφό του ἸΑγγελο». Τὸ προώριζε γιὰ ἔκδοσιν ἄρα! Λοιπὸν «ὑπεύθυνα» ὄλα! Καὶ «πρὸς κοινὴν κρίσιν»!.. ἼΑς δοῦμε! ἼΑρχὴ-ἀρχή, πρὶν ἀπ' τὴ σελίδα 8: φωτοτυπημένον χειρόγραφο μιᾶς σελίδας τοῦ ἡμερολογίου. (ἼΑντιστοιχεῖ στὴς ἔντυπες σελίδες 152-3.) ἼΑρα χειρόγραφη ἢ πρώτη μορφή. Πονηρὰ ὅμως γράφει, στὴ σελίδα 9: «Στὸ πρῶτο δακτυλόγραφο» — ἄκου λέξη πού βρῆκε! — «αὐτῶν τῶν σελίδων», καὶ δημιουργεῖ τὴν ψευδαίσθηση πὼς ἐννοεῖ: «ὅπως πρωτογράφησαν». ἼΕχει δὲ τὸ λόγο του. Γιατὶ στήνει μιὰ συγκάλυψη τῶν πραγματικῶν αἰτίων πού βάζει πλαστὰ ὀνόματα ὄσων κατὰ κάποιον τρόπο θίγει, κρίνει δυσμενῶς, σ' ὀλόκληρο τὸ ἡμερολόγιο. Νά: «ἼΟσο γιὰ τὰ ὀνόματα σύγχρονων προσώπων» — ἀπ' αὐτὸ τὸ «σύγχρονων» προδίδεται κιόλας πὼς πάει νὰ κρύψει, γιὰ νὰ μὴ καλᾶσιν καλὲς σχέσεις μὲ ζωντανούς κ.λ. (μέθοδος Γ.Μ.Π.) — «ὅσο γιὰ τὰ ὀνόματα» λοιπὸν «σύγχρονων προσώπων πού ἀναφέρονται ἐδῶ, μιὰ λέξη ἀκόμη» (ἐνῶ δὲν εἶπε καμμιά παραπάνω, κι ἄρα πὼς «μιὰ λέξη ἀκόμη»); ἼΞὸν ἂν εἶχε γραμμένο καὶ τίποτ' ἄλλο, καὶ τόσθησαν οἱ ἐκδότες ἢ ὁ ἴδιος... «Μιὰ λέξη ἀκόμη», λοιπὸν, ἔστω:) «Στὸ πρῶτο δακτυλόγραφο» — τί ψευτιά καὶ προσποίηση ὁ ὄρος αὐτός! — «αὐτῶν τῶν σελίδων δὲ μνημονευότανε κανένα.» (ἼΕνῶ μνημονευότανε βέβαια στὸ πρωτόγραφο μὲ τὸ χέρι του, ἄλλ' ἀπὸ τὸ ὁποῖο μᾶς ἀπομακρύνει ἢ πονηρῆ ἐκφρασή του: πρῶτο δακτυλόγραφο.) «Αἰσθανόμενον ὅτι τὰ ὀνόματα θὰ ἔδιναν ἔναν προσωπικὸ τόνον πού δὲν ἤθελα» — βρέ, τὰ ὀνόματα θὰ ἔδιναν, τὰ ἔρμα, ἀφοῦ προυνπῆρχαν τὰ ὀνόματα, κι ἄρα δὲν εἶναι αὐτὰ πού «θὰ ἔδιναν», ἀλλὰ ἐσύ, πού ἐκ τῶν ὑστέρων θὲς νὰ συγκαλύψης τὰ ὀνόματα, γιὰ νὰ μὴν τὰ καλᾶσιν, γενναίε, μὲ πούς φορεῖς τους! — «καί, στὴ θέση τους, εἶχα βάλει ἀποσιωπητικά ἼΩστόσο, δυὸ - τρεῖς φίλοι πού τὸ διάβασαν» — ἄρα «ἡμερολόγιο» τὸ νοεῖ κι ὁ ἴδιος, γι' αὐτὸ τὸ οὐδέτερο («τὸ») — «(τοὺς εὐχαριστῶ γιὰ τίς φροντισμένες ὑποδείξεις τους)» — καὶ δὲν εἶναι βέβαια ὁσωτὰ ἑλληνικὰ αὐτὲς οἱ... «φροντισμένες» ὑποδείξεις (ἢ, τὸ πολὺ - πολὺ, νὰ σημαίνουν: ὑποκριτικές!) — «ἐνοχλήθηκαν ἀπὸ αὐτὰ» — καὶ δὲν τὸν ἐνοχλεῖ τὸν ποιητὴ μας ἢ κασμοδία «ἀπὸ αὐτὰ» — «τὰ σημεῖα.» (ἼΕμ, ἀσφαλῶς θὰ τοῦπαν καὶ κεῖνοι, πὼς εἶναι πολὺ χτυπητὸς φαρισαϊσμός ἢ ἀπόκρυψη τῶν ὀνομάτων, γιὰ μὴ κάλασμα τῶν σχέσεων, ἢ πὼς φωνάζει κριτικὴ δειλία! : «ἼΕτοι ἀποφάσισα νὰ χρησιμοποιήσω, ὅπου ἦταν ἀνάγκη» — δικιά μας ἢ ἀραίωση — «εἰκονικὰ» (δικιά του τώρα)

«όνόματα». Ἄλλὰ ποῦ «ἦταν» λοιπὸν «ἀνάγκη», καὶ τί λογῆς «ἀνάγκη» σου ἀκριβῶς, Σεφέρη μας; Ἐκεῖ ποὺ ἐπέκρινες, εἰ-
 χες «ἀνάγκη» νὰ συγκαλύψῃς ὀνόματα, μὲ
 πολὺ φαρισαϊκὴ κριτικὴ δειλία! Γιατὶ νὰ ὅτι, στὴ σελίδα 31, τὸν φί-
 λο σου καὶ πάντα λιβανιστὴ σου Γ.Α. τὸν γράφεις μὲ ὀλόκληρο τ' ὄνο-
 μά του, φαρδὺ - πλατὺ! (Κ' ἐμεῖς δὲν τὸ ξαναγράφουμε, γιὰ νὰ μὴν
 τὸν περάσουμε καὶ σιγὴν «ἀθανασία» δά, ποὺ δὲν ἄξιζαν τίποτα οἱ
 «μελέτες» του, γιὰ τὸ θεό του!)

«Ὅπου ἦταν» λοιπὸν «ἀνάγκη» — κριτικῆς δειλίας «ἀνάγκη» — «χρησιμοποίησε» ὁ «ἡμερολόγος» ποιητῆς «εἰκονικὰ ὀ-
 νόματα» καὶ «τὰ δανείστηκε», μᾶς λέει, «ὄλα ἀπὸ τοὺς ἀθηναίι-
 κους» — δικιά μας ἢ αἰραίωση τοῦ τραβηγμένα δημοτικιστικοῦ ἐπι-
 θέτου (ποὺ δείχνει ἄλλη γλωσσικὴ προσποίησή του) — «δρόμους·
 ἔχουν τουλάχιστο τὸ» — καὶ δὲν ἐνοχλεῖ τὸν ποιητὴ μας οὔτε τὸ
 «τουλάχιστο τὸ» («το-τό», κι ἂς μᾶς τὸν σερβίρουν οἱ λιβανιστές του
 γιὰ «μεγάλου φροντιστὴ τῆς ἔκφρασης» τάχα!) — «ἔχουν», λοιπὸν,
 «τουλάχιστο τὸ» («το-τό») «πλεονέκτημα νὰ εἶναι ὄλα, καθ' ὄρισμόν,
 ἔνδοξα.» (Καὶ σημειώστε καὶ τὴ «γλωσσικὴ συνέπεια» τοῦ
 ποιητῆ «ἡμερολόγου» μας, ποὺ ἐκφράζεται, «ἐξαιρετικὰ φροντισμέ-
 νη» ἐπίσης, μὲ τὰ δυὸ τοῦτα: «ἀθηναϊκούς», ἀφ' ἑνός, καὶ «καθ' ὀρι-
 σμόν», ἀφ' ἑτέρου!.. Ναί!)

Τέλος, τὸ «Ἀθήνα, Γενάρης 1967», κάτω - κάτω τῆς προεισαγω-
 γικῆς αὐτῆς «σημείωσης» τοῦ «ἡμερολόγου», πείθει ξανά πῶς κι ὁ
 ἴδιος ἤθελε τὴ δημοσίευσή του ἄθλιου «ἡμερολογίου» του.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΗ ΤΟΥ '44 — ἀβίζο στοὺς «ἀριστεροειδεῖς»
 καὶ ψευτοεπαναστάτες (ἢ φανταζόμενους πῶς εἶν' «επαναστά-
 τες», σὰν τὸν Στεπὰν Τροφίμοβιτς ἐκεῖνον, στοὺς «Δαιμονι-
 σμένους» τοῦ Ντοστογιέβοκι, ποὺ καμμὰ τσαρική ἀστυνομία δὲν
 τὸν κυνηγοῦσε, κι ἂς ἔνωθε τουλόγουτου ὅσο ἤθελε «τρομερὰ ἐπι-
 κίνδυνος στὸ καθεστῶς!») — γιὰ τὸν Δεκέβρη, ναί, τοῦ '44,
 νὰ πῶς ἐκφράζεται ὁ «ἀνπιστασιώτης» σας «μαῦρος δεξιὸς» Σεφέ-
 ρης: «Πρωτοχρονιὰ 1945. Κυδαθηναίων 9. Νομίζω, κανένας χρόνος
 σὰν αὐτὸν ποὺ πέρασε: τίποτε πῶς φριχτὸ ἀπὸ τοὺς δυὸ τελευταίους
 μῆνες! (Σελίδα 11.) Κ' ἐπειδὴ τίς δυὸ τελείες (:) τίς βάζουμε
 — μᾶς μάθαν οἱ δάσκαλοι — γιὰ νὰ δηλώσουμε πῶς ἔπεται κάτι τὸ
 ἄμεσα ἐπεξηγηματικὸ τοῦ προηγούμενου (ὅταν δὲν τίς βάζουμε γιὰ
 ἔπόμενο λόγο κάποιου), ὁ χρόνος «ποὺ πέρασε» — καὶ εἶναι ὁ χρό-
 νος τῆς Ἀπελευθέρωσης τὸ '44 — σβήνει σὺν νοῦ τοῦ
 ποετᾶστρου μας ἀπὸ «λαμπρὸς» (ἀφοῦ ἐλευθερωθήκαμε, διάβολε!)
 καὶ γίνεται φριχτός, ἀφοῦ, μετὰ ἀπὸ δυὸ τελείες: «τίποτε πῶς φρι-
 χτὸ ἀπὸ τοὺς δυὸ τελευταίους μῆνες» του!..

Ναί, ναί, ἐνθουσιώδεις μου «επαναστάτες», μὲ τὸν «ὑπεραντι-
 στασιώτη» ποὺ βαφτίσατε κ' ἐσεῖς «Σεφέρη σας!» «Τίποτε πῶς
 φριχτό», γιὰ τὸν διπλωμάτη κύριο τῆς ὁδοῦ Κυδαθηναίων 9, ἀφοῦ

κινδύνεψε τὸ τομάρι του βέβαια κι αὐτουνουῦ κατὰ τὸν ὄργιλο ἐκεῖνο Δεκέβρη ἐνὸς λαοῦ, πὸν σήμερα τοῦ τὸν σερβίζουν οἱ νέοι ἀλλοιωτὰ του (κι ἀλλοιωτὲς ἀδιάντροποι τῆς ἱστορίας του) γιὰ Σεφέρη μὴν τὰ ρωτᾶτε πόσο... «φιλελεύθερο», καί... «ἀντιστασιώτη», καί... «ἐπαναστάτη» κι ὅ,τι ἄλλο θέλετε (ἢ σὰς χρειάζεται, ἢ τοὺς χρειάζεται, γιὰ νὰ σὰς ξανασυγυρίσουν, μὲ τὸ καλὸ, καὶ μὲ τοὺς ἴδιους τρόπους, μὲ τὰ ἴδια χιλιοδιδαγμένα βρωμοσυστήματα).

Καὶ συνεχίζει παρακάτω, στὴν ἴδια σελίδα, τὸ γνησιώτατα «ἀντικομμουνιστικὸ» — μὲ μένος «ἀστοῦ» — ὑβρεολόγιο κατὰ τοῦ Δεκέβρη ἐκεῖνου, ὁ νῦν «φιλελεύθερός» σας τάχα κι «ἀντιστασιώτης» ποιητῆς «ἡμερολόγος»: «Ὅλες αὐτὲς τὲς μέρες, ἢ ἐλευσινὴ μονοτονία τῆς ὠμότητας» (ῶστε τὴν ἤθελε... ποικίλη τὴν «ὠμότητα», γιὰ νὰ μὴν... πλήττη ὁ «ἐστέτι» σας;) «τοῦ σαδιστικοῦ πείσματος τῆς καταστροφῆς. Χιτὲς ἔκανα ἕνα γύρο στὴ λαβωμένη πολιτεία: Ἀθηνᾶς, Πειραιῶς, Γ' Σεπτεμβρίου, Ἀγίου Κωνσταντίνου, Πλατεία Κάνιγγος. Χαλάσματα, χαλάσματα' σπῆτια πιναγμένα, σμπαραλισμένα...» (Ἔμ βέβαια! Χάλασαν, βλέπεις, οἱ ἴδιοι κτησίεις!.. Κ' ἐδῶ ὁ ἀστούλης ποιητῆς σας δὲν διαφέρει στὴ «φρίκη» πὸν νιώθει, ἀπὸ ἕναν Κουλουμβάκη ἢ Πηνιάτογλου, τῆς πιὸ φανατικῆς κ' ἐντρομης «Δεξιᾶς» τοῦ αἵματος τοῦ Ἐμφυλίου πὸν ἀκολούθησε!..)

Κι ὅμως τοὺς τέτοιους ἐσεῖς τοὺς στήνετε ξανά σὲ βάρη, γιὰ νὰ σὰς ὀδηγήσουν καὶ νεκροί, ζωντανόνεκροι νεκροζώντανους, στοὺς ἴδιους θανάτους καὶ παρὰ δόσεις - ὅχι ἀντιστάσεις δά!..

Καὶ νὰ ποιοὶ ξένοι — ἂν δὲ διαβάσατε ἱστορία οἱ νεώτεροι — «σῶσαν» τοὺς «κυρίους» τῶν ὀδῶν Κυδαθηναίων καὶ μερικῶν ἄλλων, στὴν Πλάκα καὶ στὸ Κολωνάκι! Σὰς τὸ γράφει ὁ «ὑπεραντιστασιώτης» σας, στὴ σελίδα 12: «Οἱ ἐφημερίδες δημοσιεύουν σήμερα» (12-1-45) «τὴ χτεσινὴ ἀνακωχὴ Scobie - ΕΛΑΣ.»

Εἶναι ἔλληνας, ὡς γνωστόν, «ντόπια δύναμη», ὁ στρατηγὸς Σκόμπι (συγγνώμη! Scobie ἀγγλιστί! πῶς μᾶς ξέφυγε τέτοιο «ὀλίσημα»! τοῦ Σεφέρη δὲν θὰ τοῦ ξέφευγε, τοῦ ἀγγλομαθέστατου, νὰ γράψῃ τὸν «κατεξοχὴν ἑλληνα στρατηγὸ μας» ἑλληνιστί!)

Ἄλλὰ θὰ θέλαμε νὰ ρωτήσουμε τὸν «τίμιο ἀντιστασιώτη» σας «πνευματικὸ ἄνθρωπο» (ἢ ὅποιους τὸν ὑπερασπίζετε), πρὶν κλείσουμε αὐτὴ τὴ σημείωση γιὰ τὸν Δεκέβρη καὶ τὲς θέσεις τοῦ ποιητῆ σας ἐν προκειμένῳ: Γιὰτί «σαδιστικὸ πείσμα καταστροφῆς»; Πῶς μπορεῖ ὁ «ἀντάρτης», τάχα, χτές, ποιητῆς σας, νὰ βλέπῃ τὴν ὄργη ἐνὸς χιλιοπροδομένου λαοῦ — γιὰτὶ ἄλλιο ἀν πιστεύατε πῶς τὸν Δεκέβρη τὸν ἔκαναν «τὰ κοκουέδια»! (Δεκαπλάσιρι, ὑπερπολλαπλάσιοι ἀπ' ὅλα τὰ «κουκουέδια» μαζί, σ' αὐτὸν τὸν Τόπο, τὸν ἔκαναν!) — πῶς μπορεῖ λοιπὸν ὁ «φιλελεύθερος», κ' «ἐπικεφαλῆς σας», τάχα, «χτές», Σεφέρης τοῦ κλειστοῦ δωματίου τῆς Κυδαθηναίων 9, νὰ βλέπῃ «σαδιστικὴ» τὴ φιλελεύθερη λαϊκὴ ὄργη — ὅσο κι ἂν ἐξαπατημένη, πλανημένη, χιλιοπροδομένη μετὰ — τοῦ Δεκέβρη ἐκεῖνου, ..

Ἄλλα δὲν ἐζήσατε, ὅσοι νέοι ἀπὸ σᾶς θὰ ἐπιμένετε νὰ στραβίζετε ἀκούοντας τὸν κύριο διπλωμάτη τοῦ κλειστοῦ δωματίου τῆς Κυδαθηναίων 9, δὲν ἐζήσατε τὸν Δεκεῖβρη ἐκεῖνον, καὶ ἄρα λέτε, λέτε ὅ,τι θέλετε κι ὅ,τι σᾶς σερβίρουν οἱ ἐξαλλοιωτὲς ὅλοι τῆς ἱστορίας καὶ τῆς συνείδησης αὐτοῦ τοῦ λαοῦ!..

Ἄλλα νὰ σπουδαῖο κεφάλαιο τοῦ ἤθους του: Γράφει (9-4-45, σελίδα 14, καὶ πρέπει νὰ συναφθῆ μὲ τὴν τρίτη ἀπ' τὸ τέλος καὶ τελευταία ἀράδα τῆς σελίδας 16, ὡς τὴν πρώτη τῆς 17, ἡμερομηνιῶν 24-5-45 καὶ 3-6-45) τὰ ἐξῆς (ποὺ τὰ ὀνομάζει στὴ σελίδα 16, τρίτη ἀράδα ἀπ' τὸ τέλος: «ὄνειρο ἀποστράτευσης» του): «Δευτέρα, τ' Ἀι-Γιώργη» (ἅ, ὅλα κι ὅλα! πᾶμε μὲ τοὺς ἄγιους, γιὰ βοηθούς μας!) «Πῆρα τὴν ἀπόφαση νὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ γιὰ νὰ τερματίσω αὐτὴ τὴν κατάσταση» — δὲν εἶναι «δόκιμη» ἡ χρῆση τοῦ «τερματίζω» ὡς μεταβατικοῦ (ἀλλὰ ξέρει τέτοια;) — «ποὺ βαστᾷ ἐφτὰ χρόνια τώρα» — δηλαδὴ τὴν διπλωματικὴ ὑπηρεσία του — «τὴν κατάσταση ποὺ ἔνωθα δεμένος, ὑποχρεωμένος ἀπὸ τὸν Πόλεμο». (Καὶ κάντε, παρακαλῶ, τὴ σύνταξη ἐδῶ, νὰ βρῆτε κι ἀσύνταχτο τὸν ποιητή σας! Τί πά' νὰ πῆ «τὴν κατάσταση ποὺ ἔνωθα δεμένος, ὑποχρεωμένος ἀπὸ τὸν Πόλεμο»; Εἶναι στρωτὰ Ἑλληνικὰ αὐτὰ, Καὶ μάλιστα «φροντίζοντας» τόσο τὴ γλῶσσα μας,) «Ἐκανα ὅ,τι μποροῦσα, ἔδωσα τὸ καλύτερο ποὺ εἶχα γιὰ νὰ βοηθήσω.» Καί, γιὰ νὰ ἰδοῦμε! «Ἐδωσε τὸ καλύτερο ποὺ εἶχε, γιὰ νὰ βοηθήσῃ» - πότε, Καλά, στὰ χρόνια τοῦ πολέμου· ἀλλὰ «ἐφτὰ χρόνια» ἀπὸ τὴς 9-4-45 μᾶς δίνουν τὴν ἡμερομηνία; 9-4-38· ἀπὸ 9-4-38 δέ, ὡς 28 τουλάχιστον τοῦ Ὀκτώβρη 1940, εἶχαμε τὴ στυγνὴ κι ἀπροσχημάτιστη καὶ θραούτατη μεταξικὴ δικτατορία τοῦ «Τρίτου» ἐκείνου — τώρα διανύουμε τὸν «Τέταρτο»! — «Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ»!.. Ὡστε δύσμιος χρόνια, ἰὸ λιγώτερο, «ἔδινε τὸ καλύτερο ποὺ εἶχε» ὁ τόσο «φιλελεύθερος» — «ἀείποτε φιλελεύθερος»! — «ἀντασιαστικῆς» σας τάχα κατὰ τῆς νέας δικτατορίας μας, «γιὰ νὰ βοηθήσῃ» τὴν παλιὰ ἐκείνη, τῆς «Τετάρτης Αὐγούστου»! Ἡ δὲν ξέρομε τί διαβάζουμε, Ἡ δὲν ξέρει ἐκεῖνος τί γράφει, καί... «τοῦ ξέφυγε»; (Ἐμεῖς, δηλαδὴ, δὲν ἀμφιβάλουμε, πῶς πράγματι «ἔδωσε τὸ καλύτερο ποὺ εἶχε, γιὰ νὰ βοηθήσῃ» καὶ τὴν «Τετάρτη» ἐκείνη «Αὐγούστου», ὅπως καὶ τούτη τὴν «21ῆ Ἀπριλίου» θὰ βοηθήγαγε, δίνοντας πάλι «τὸ καλύτερο του», ἂν ἀλλιώτικες διαγραφόνταν σὶ συμπερτικὲς του προοπτικὲς. Ἐσεῖς ὅμως, ποὺ διαφωνεῖτε, πέστε μας πῶς καὶ τοῦ ξέφυγε, ἢ τί ἄλλο τάχα ἤθελε νὰ πῆ, ὁ ποὺ πάντα του «ἤξερε πολὺ καλά τί ἤθελε νὰ πῆ» σας;..) Ἄλλα πᾶμε παρακάτω: «Γιὰ νὰ συνεχίσω, θὰ ἔπρεπε νὰ μῶ ἔμπρακτα στὴν πολιτικὴ.» (Μορ' τί μᾶς λέτε!) Κι ὅμως συνέχισε! Ἄρα μπῆκε, στὴν ἀντιδραστικώτατη κι ἀντιλαϊκώτατη κι ἀντιελευθεροτάτη ἐκείνη «πολιτικὴ» τῶν κυβερνήσεων τῆς πρὸ φανατικῆς

«Δεξιᾶς» καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Ἐμφυλίου, Μπῆκε, μπῆκε, μὴν ἀνησυχῆτε! Κι ὡς τὴν προδοσία τοῦ Κυπριακοῦ πρόσφατα, πολὺ πρόσφατα - ὡς τὰ μπούνια!.. (Δέ ρωτᾶτε τὸν Μακάριο - ἢ «κύριο Μούσκο» τῆς «Ἐστίας»,..)

Ἐ'Αποφάσισε, λοιπόν, ν' «ἀποστρατευθῆ», ὅπως λέει στὴ σελίδα 16, 24-5-45, τρίτη ἀράδα ἀπ' τὸ τέλος. Ἄλλὰ δὲ λέει μόνο «ἀποστράτευσῆ» τοῦ αὐτῆ τὴν ἀπόφασή του (τῆς σελίδας 14, 9-4-45) στὴ μεθεπόμενη αὐτῆ σελίδα 16. Λέει καὶ κάτι ἄλλο: «Πέμπτη, 24 Μάη. Στὴν Ἀντιβασιλεία» (Δηλαδή στὸν Δαμασκηνό· καὶ εἶναι πασίγνωστες οἱ σχέσεις στενότητα συγγενῶν του μὲ τὸν «ἀντιβασιλέα» ἐκεῖνον, οἱ ὁποῖες πολὺ τὸν «προώθησαν» - γενικώτερον «προωθητικαί» σχέσεις ἐξ ἄλλου...) (Πρβλ. καὶ τῆς ἀδερφῆς του, κυρίας Ἰωάννας Κωστάκη Τσάτσου, τὸ πρόσφατο: «Ὁ ἀδερφός μου Γιώργος Σεφέρης».) «Στὴν Ἀντιβασιλεία», λοιπόν· καί, ὡς ἐκ τούτου ἀκριβῶς: ἢ «ἀποστράτευσῆ» τοῦ «ὄνειρο μάταιο»!

Δηλαδή, ξέρετε τί θὰ ποῦν αὐτά, Τὸ λέει τὸ παρακάτω: «Κυριακῆ, 3 Ἰουνίου» (ἐνῶ τοῦ ἔχη ἀνατεθῆ, στὸ μεταξὺ, μετὰ τις 24 Μαΐου, ἢ παρὰ τῷ ἀντιβασιλεῖ Δαμασκηνῶ «νέα ὑπηρεσία»): «Ἐναντὶ ἢ καθημερινῆ ἔννοια· ἢ καινούρια ὑπηρεσία μου...», (Καὶ δὲν ξέρει κἄν πῶς εἶναι λάθος τὸ «καινούρια», ἀντὶ τοῦ «καινούργια».)

Ἡ «καινούρια» λοιπόν «ὑπηρεσία του», μετὰ τὴν κλήση του στὴν «Ἀντιβασιλεία» ἐκεῖνη, καὶ ὄχι τὸ ὄνειράκι του τὸ ἀπατηλὸ («ὄνειρο μάταιο») τῆς τάχα «ἀποστράτευσῆς» του, ποῦ τάχα τόσο τὴν ἤθελε, ἀλλὰ «τί φταίει ὁ ταλαίπωρος αὐτός», ποῦ «τὸν ἀνάγκασαν» νὰ προαχθῆ, καὶ νὰ μείνῃ, καὶ νὰ μπῆ, νὰ μπῆ ὡς τὰ μπούνια ἐπὶ συνεχεῖα, στὴν «πολιτικῆ», ποῦ ὅμως... «δὲν ἤθελε»!

Ναί!.. Καβαφικώτατα ἔτσι!.. (Κ' ἐλπίζουμε νὰ μᾶς τὰ ἐγκρίνουν σὰν ὕφος ἀκριβῆς οἱ ψευτοκαβαφιστές μας ὕμνητές του!..)

Ἀκόμα πιὸ λιανὰ (καὶ δὲν εἶναι οἱ σχέσεις ποῦ μᾶς ἐνδιαφέρουν, αἱ προωθητικαί, ἀλλὰ τὸ ὅτι τάχα «ἤθελε» νὰ «ἀποστρατευθῆ» ἀπ' τὴν πολιτικὴ τῆς «Δεξιᾶς» τοῦ αἵματος τοῦ Ἐμφυλίου): Ἔστω, λοιπόν, «ἤθελε». Ἀφοῦ τὸ δηλώνει — «ὅ,πὶ δηλώσῃ εἶναι κανεῖς», κατὰ τὸν φίλο του Τσαρούχη — δεκτὸν ὅτι «ἤθελε». Καὶ θὰ ἤξερε δὲ αὐτὸς πολὺ καλά γιὰ τὴν «ἤθελε» κάτι τέτοιο!.. Καὶ μετὰ, Πῶς φτάνει μιὰ εὐνοια τῆς «Ἀντιβασιλείας», καὶ μιὰ βολεψοῦλα καλύτερη παρὰ τῷ «Ἀντιβασιλεῖ», γιὰ νὰ μένῃ;

Αὐτὸ τὸ «ἦθος» πάντως δὲν εἶναι ποιητῆ.

Μὰ θὰ συνεχίσουμε, ἴσως, σ' ἐπόμενα τεύχη, ἀν βασιτάξῃ τὸ κέφι μας, καὶ τὸ δικό σας. Πέρα ποῦ καὶ ἐπιβάλλεται, γιὰτὶ ὁ Σεφέρης ὑπέρηξε ποιητῆς, διὸ καὶ ἐνδιαφέρεται σφόδρα ἂν εἶχε καὶ τὸ σύστοιχο πνευματικὸ ἦθος.

Μάλιστα ὅταν τόσο ἄκριτα προβάλλεται, ἀπὸ τόσοις τυχαρπαστοῦς τῶν θολῶν μας περιστάσεων, ὡς «ἐπικεφαλῆς» — τάχα — τῆς ἀνύπαρκτης «ἀντίστασης» τους.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΡΥΠΑΡΕΣ κυκλοφοροῦν, καὶ παριστάνουν τὰ «περιδικὰ» καὶ τὶς «ἐπιθεωρήσεις», τάχα, «τοῦ Λόγου», «τῆς Τέχνης», «τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς» ἐν γένει, καὶ δὲ συμμαζεῦνται. Τὸ χειρότερο δέ: πού τὰ νέα παιδιά, διψασμένα γιὰ ἕνα πνευματικὸ ἐντυπο τῆς προκοπῆς, πέφτουν θύματα κι ἀγοράζουν τὰ λαθρόβια αὐτὰ ρυπαρογραφήματα, πού τοὺς πουλᾶνε «ἐπαναστατικότητα» καὶ «τολμηρὴ κριτικὴ», ἐνῶ δὲν τολμᾶν οὔτε τὸ γιαιουρτάκι τους νὰ φυσήξουν, μὲ τὸ μπιμπερόν μάλιστα στὸ στόμα, καὶ τῆ διάρροια πού συνεχῶς τοὺς στέλνει στὸ λουτρό μόλις φανταστοῦν — καὶ «καθ' ὕπνου» — πὼς «ἔγραψαν» δῆθεν «κάτι τὸ ἐπικίνδuno»: νὰ ποῦμε ὅτι... «ὁ μπαμπάς τους φταίει» (μύριζαν πολὺ τὰ... ἀπόκρυφά του τὸ πρωὶ στὸ κρεβάτι) — Κ. Ταχτσού, σὲ «σπουδαῖο» διήγημά τ η ς — καί... γι' αὐτὸ ἔκλιναν ἐνωρὶς πρὸς τὸ «γιουνισέξ» καὶ κατόπι ὀριστικά κι ἀποκλειστικά πιά πρὸς τὴν ὁμοφυλοφιλία!..

Δὲν πιστεῦτέ;.. Ἦ, ἀνοιξτε, λοιπόν, τὸ πρὸ τριμήνου τεῦχος τῶν «Νέων Ἀσυνέριστων» τοῦ Βαλασκατᾶ, καὶ θὰ βρῆτε κεῖ ἄ π ο λ ο γ η τ ι κ ῆ τ ῆ ς ὁ μ ο φ υ λ ο φ ι λ ί α ς : πὼς εἶναι μὴν τὰ ρωτᾶτε ποιά «ἀνωτέρα» μορφή ἔρωτος, πὼς ὄλοι οἱ «βαθιὰ πολιτισμένοι» ἄνθρωποι δὲν ἐρωτεύονται πιά τοὺς ἑτερόφύλους τους, παρὰ τοὺς πολὺ πιδ «ἑταισιόζους» ὁμόφυλους τους, καὶ τί «πνευματικὴ ἀνωτεροποίηση» γενικώτερα ἐπιφέρει αὐτό, καὶ γιατί ὄλοι οἱ νέοι μας πρέπει νὰ «ἐκσυγχρονιστοῦν» καί, «μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ», νὰ νιώσουν τὸ πολὺ «βαθύτερο νόημα τῆς «ὑπέροχης» ὁμοφυλοφιλίας, «ἀφοῦ κ' ἐκείνοι τοῦ Ἱεροῦ Λόγου, ξέρετε» (ναί, ναί! τοῦ Ἱεροῦ Λόγου ἀκριβῶς! καὶ γι' αὐτὸ κ' «ἐπαναστάτες» οἱ ὁμοφυλόφιλοί μας, ἀφοῦ «κατακρημνίζουν» ἔτσι «τὰ ἀπὸ δυόμισυ χιλιᾶδων ἐτῶν ἔθνικὰ ἰδεώδη», «ἀποδεικνύοντες ὅτι...» κ.τ.λ.) Ἦ ἀνοιξτε τὸν «Κοῦρο» καὶ τὸ παρανοικὸ «Παντέρμα», τοῦ ἄνευ ἔργων «ζωγράφου» καὶ μανιῶδους χαρτοφάγου Λ. Χρηστάκη, καὶ θὰ βρῆτε θωμολοχίες ἀπερίγραπτες κι ἀνάιτιες δλότελα — εἶναι κι αὐτὸ στὸ «συρμὸ» τῶν καιρῶν — μὲ ἀνοησίες καὶ θρασύτητες ἐξοργιστικές, μία τῶν ὁποίων ἔκανε τὸ συνεργάτη μας Ρένο Ἀποστολίδη νὰ τοῦ δώσῃ νά... φάῃ δλόκληρο τὸ φύλλο τοῦ περιοδικοῦ του, ὅπου κάποιο φέμμα γιὰ τὸ Ρένο ἔγραφε, μέσα στὸ μπᾶρ τοῦ Λουμίδη, «ἀγορὰς πληθούσης», ἧτοι καταμεσήμερο παραμονῶν Πρωτοχρονιάς!..

Ὡραία «συμβάντα», θὰ ὁμολογήσετε! Καὶ δὲν εἶναι ἄσκημη αὐτὴ ἡ μὸδα τῆς... καταδροχθίσεως τῶν «περιοδικῶν» — καθαυτὸ... «καταναλωσεῶς» τους δηλαδὴ — ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν ἐκδοτῶν τους!

ΕΞΑΜΒΛΩΜΑΤΙΚΗ, βέβαια, ἢ «Ἀληθινή» — ἄκουσον! ἄκουσον! — «Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, 1100 (!!!) ἕως 1973» τάχα, πού θρασύτατα κυκλοφόρησε τελευταῖα, κ' εἶν' ἐν' ἀπερίγραπτο καὶ τραγελαφικὸ σουλουμπουρδισμό ἔσχατης ἀνευθυνότητας, ἀγραμματοσύνης κ' ἑμετικῶν φλυαριῶν, ναρκισσισμῶν καὶ κορδακισμῶν τῶν ποιητῆ-συγγραφέα τῆς, αὐτοεπαίνων μπρὸς τὸν καθρέφτη του καὶ θλιβερῶν λιθαισμῶν τῆς «συμβίας» του ποιήτριας Ρίτας Μπούμη, ἀνοησιῶν, ἐλακειῶν, ἀπληροφορησιῶν, λαθῶν, ραμοληρημάτων ἐν γένει, καὶ πολλὰς φορὰς ἀγνοιῶν ὡς καὶ τῶν στοιχειωδέστατων τῆς Λογοτεχνίας μας, πού δῆ-

θεν «ἱστορεῖ». Ἄλλὰ καὶ δὲν περίμενε κανεὶς τίποτα καλύτερο ἀπὸ τὸν ὅλως ἀναρμόδιο γιὰ τέτοια ποιητὴ Ν Παππά, πὺ μαζί με τὴ γυναίκα του — καὶ καλύτερὴ τὸν θέβαια ποιήτρια — Ρίτα Μπούμη, ἔδειξε πάντα ἐμπάθεια καὶ μεροληψία ἀσυμμάζευτη, πρὸς κάθε κατεύθυνση καὶ γιὰ κάθε θέμα ἢ πρόσωπο ἢ κείμενο ἢ προσφορά.

Τὸ ζήτημα ὁμως τῆς ἀναξιότατης αὐτῆς ψευτο - «ἱστορίας» τῆς Λογοτεχνίας μας θέτει γενικώτερα τὸ θέμα πάλι τῶν συλλήθδην ἀθλίων «ἱστοριῶν» μας αὐτῶν, μ' ἐπικεφαλῆς τοῦ Κ. Δημαρᾶ, πὺ δυστυχῶς ἔχει καταφέρει — χάρη σὲ φροντισμένη ἐκδοτικὰ μορφή (ψευδομορφή) — νὰ θεωρηθῆται κὶ «ἀνεκτὴ ὀπωσδήποτα» (ἢ, ἀντύχη, καὶ «καλὴ») ἀπὸ νέους ἀκατατόπιστους κ' ἔχοντας ὀπωσδήποτε ἀνάγκη ἀπὸ κάποιον σχετικὸ βοήθημα ἢ ὁδηγό.

Σ' ἕνα σημείωμα δὲν μποροῦν νὰ λεχθοῦν πολλὰ. Τὸ θέμα ὁμως τίθεται πάλι, καὶ πρέπει νὰ χαραχτοῦν τὰ βασικὰ ὅτι Ἰστορίες τῆς Λογοτεχνίας μας δὲν ἔχουμε, οὔτε μὲ ἀνεκτὴ κ' ἐρχόμενη σὲ κάποιον λογαριασμό, κ' εἶναι κακὴ, πρωτίστως, ἢ σεβδιριζόμενη ὡς «πληρέστερη» (ἢ «πιὸ συγχρονισμένη» τάχα) τοῦ Δημαρᾶ, με θρασύτητες μέσα, γιὰ ζῦλο (ὄχι γιὰ ἐπίκριση κᾶν), ὅπως λ.χ. τὸ λίβελλο κατὰ... Παπαδιαμάντη, πὺ δὲ βόλευε τὰ «γοῦστα» τοῦ ψευτο-εστὲ κυρτοῦ Ντιντῆ Δημαρᾶ μας, ἢ τίς λίγες ἀράδες μονάχα γιὰ τοὺς «πατέρες» τῆς πεζογραφίας μας: Βιζυηνὸ καὶ Θεοτόκη κ.λ. κ.λ. Ἐπίσης ὅτι κακὴ — καὶ τσαπατσούλικη, καὶ τελειῶς ἀμέθοδη, με κάποιες μὲν ποῦ καὶ ποῦ σωστὲς κρίσεις, ἀλλ' ἐν γένει πολὺ προχειροδουλεῖα καὶ τοῦ ποδαριοῦ — εἶναι ἢ τοῦ Καμπάνη, ἐνῶ δασκαλίστικη καὶ ἀκριτὴ καὶ περίπου ἀχρηστη, ἀπὸ κάθε πλευρὰ, τοῦ Βουτιερίδη, μαζὶ με τὸ ἄθλιο «συμπλήρωμα» τοῦ Δ. Γιάκου, πὺ δὲν εἶχε δὲ τὴν ἀνάλογη κατάρτιση καὶ ὀπλισμὸ γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ σὲ ἀπαιτήσεις ἱστορήσεως τῆς νεώτερης Λογοτεχνίας μας, με κρίση καὶ σωστὴ θεώρηση τῶν κατ' οὐσίαν. Ἄλλες, ἐξ ἄλλου, παλιότερες ἢ χειρότερες (καὶ γνωστὲς γιὰ τὴν ἀθλιότητά τους, ἀπὸ παλιά), εἶναι ἢ ἄνω ποταμῶν τοῦ ἀναιδέστατου ἐκείνου Κορδάτου — πὺ νέο κύμα πλάνης γιὰ δαῦτον μαστίζει πάλι τοὺς ἐπαναστατικοειδεῖς μας νέους — καὶ τοῦ Παπαδήμα, ἢ ἄλλων, ἀκόμη ἀσημότερων.

Δηλαδή: Στοιχειῶδες βοήθημα γιὰ νὰ μπῆ ὁ νέος σωστὰ ὠδηγημένος στὸ χῶρο τῆς μελέτης τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας δὲν ὑπάρχει. Τὰ δὲ «Πρόσωπα καὶ Κείμενα», τοῦ Γ.Μ. Παναγιωτόπουλου, πὺ δὲν τοῦ λειψε κρίση ὅσο τοῦ λειψε πάντα κ' ἢ πιὸ στοιχειῶδες γενναιότητα γνώμης, ὅταν γεννιόταν ζήτημα συνεπειῶν (καὶ τῶν παραμικρότερων) τῆς γνώμης του — με ἀποτέλεσμα θέβαια νὰ μὴ ἔπειδραση ἐντέλει, ἐνῶ καὶ ἄξιζε καὶ μποροῦσε, περισσότερο ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους — δὲν εἶναι ἐπαρκὲς καὶ συστηματικὸ βοήθημα.

Δὲν ἀπομένει στὸ νέο, πὺ θέλει νὰ γνωρίσει σωστὰ τὴ Λογοτεχνία μας, παρὰ νὰ πέση σὲ εἰδικὲς κριτικὲς μελέτες· τοῦ Γιάννη Ἀποστολάκη, ἀφ' ἑνός, ἀλλ' ἀπομονώνοντας τίς ἐμπαθεῖς ἀκρότητές του, τοῦ Κώστα Χατζόπουλου, ἀφ' ἑτέρου, τὰ δίκαια ἀντιπαλαμικά του, τοῦ Φώτου Πολίτη — ἄν καὶ θαρύνεται ὡς καὶ μ' ἐπαίνους πρὸς Πετροχάρη, νὰ πᾶρη ὁ διάβολος! — καὶ τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη, ἀφ' ἑτέρου, πὺ δὲν εἶναι ἄλλο

μέ «Τὰ Νέα Ἑλληνικά», τὴν «Κριτικὴ τοῦ Μεταπολέμου», τὸ «Κατηγορῶ» καὶ διάφορες κριτικὲς σπαρμένεες ἐδῶ κ' ἐκεῖ, σὲ περιοδικὰ κ' ἐφημερίδες ἢ φυλλάδια («Κριτήριον», «Δ. Κραβαρτόγιαννου: Ὁ Ρένος κρίνει τὰ 18 κείμενα», «Βιαστικὲς σημειώσεις στὰ περιθώρια τῆς ἄθλιας Ἀθηθινῆς Ἱστορίας τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας τοῦ Ν. Παππᾶ» κ.ἄ.) δίνει βασικὲς κατευθυντήριες.

Ἄλλ' ὅλ' αὐτὰ, πάντως, δὲν ἀναπληρώνουν μεθοδικὰ τὴν ἔ λ λ ε ψ η ἔστω καὶ μιᾶς, ἔστω καὶ συνοπτικῆς, πού νάχη κάποια ποιότητα τελοσπάντων — τοῦ Α. Πολίτη εἶναι ἀ σ τ ε ἰ ο καὶ θ ρ α σ ὺ «πόνημα» — Ἱστορίας ἄξιας τῆς Λογοτεχνίας μας.

ΣΩΣΤΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ. Ἄλλὰ νὰ δοῦμε καὶ τὸ ἔργον παραπέρα, στὴν ἴδια ποιότητα τῶν καλῶν ἐξαγγελιῶν. «Ὁ ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν κ. Δ. Τσάκωνας προέβη εἰς τὰς κάτωθι δηλώσεις περὶ τῶν καταργηθέντων μεγάλων ἐθνικῶν βραβείων, καὶ τῶν χορηγιῶν ἐκ παραλλήλου, αἵτινες θὰ δίδωνται, ἐκ τῶν ἐλευθερωθεισῶν σχετικῶν πιστώσεων, πρὸς λογοτέχνας, καλλιτέχνας, καὶ πνευματικούς ἐργάτας ἀξίους ἐν γένει, πέραν καὶ ἀνεξαρτήτως οἱ α σ δ ἢ ποτε κ υ θ ε ρ ν η τ ι κ ῆς π ο λ ι τ ι κ ῆς ἢ φ ρ ο ν η μ ᾶ τ ω ν τ ῶ ν ἐ ν ι σ χ υ ο μ ἔ ν ω ν.»

Νὰ τὸ δοῦμε καὶ νὰ τρίβουμε τὰ μάτια μας! Κι ἂν μπορούσε κάτι τέτοιο νὰ γίνῃ ἀλήθεια στὸν τόπον μας, θὰ εἶχε ἀλλάξει ἀσφαλῶς κάτι πολὺ ριζικὸ τῆς ὄλης κακοδαιμονίας μας. Μποροῦν ὅμως νὰ φανερωθοῦν ποιότητες ὅλως ἄλλες, ἀπὸ τίς ἄθλιες σταθερὲς τῆς Ψυροκόσταινας, σ' ἕνα μόνον τομέα, Ἡ Κοινωνιολογία καὶ ἡ Φιλοσοφία τῆς Ἱστορίας διδάσκουν πῶς ὄχι.

Ἄλλ' εὐφημεῖτε, λοιπόν, φίλοι!.. Συνευφημεῖτε μὲ τὸν κ. Τσάκωνα:

Εκρίθη ὅτι ἡ ἐκ μέρους κράτους ὄχι καὶ πλουσίου ἀπονομὴ ὀλίγων ἐθνικῶν βραβείων, συνοδευομένων ὑπὸ τόσον μεγάλων χρηματικῶν ποσῶν (ἐνὸς ἑκατομμυρίου, ἡμίσεος ἑκατομμυρίου, διακοσίων πενήκοντα χιλιάδων δραχμῶν, εἰς λογοτέχνας, θεατρικούς συγγραφεῖς καὶ σκηνοθέτας, καλλιτέχνας) δὲν ἦτο θεσμὸς ἐπαγωγὸς ἐν τέλει. Ὅτε, ἐπὶ παραδείγματι, εἷς καλὸς λογοτέχνης, ἀπὸ ἐν καλὸν λογοτεχνικὸν βιβλίον του δὲν ἐλπίζει — πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων καὶ αἱ ὁποῖαι ὅλως ἄλλην σημασίαν ἔχουν — νὰ εἰσπράξῃ, καὶ εἰς ποῖον μεμακρο-

σμένον χρόνον, ποσὸν ἀνώτερον τῆς τάξεως τῶν ὀλίγων δεκάδων χιλιάδων δραχμῶν — καὶ τοῦτο: εἰς περίπτωσιν λεγομένης «ἐπιτυχίας ἐκδοτικῆς» — τὸ νὰ ἐρχεται ὄχι πλούσιον κράτος καὶ νὰ βραβεύῃ, ἐκ τῶν αἱματηρῶν ὑστερημάτων ὄχι πλουσίον συνόλου, ἐλαχίστους μὲ ὑπέρογκα — ὑπερδεκαπλάσια, ὑπερεικοσαπλάσια, μιᾶς λίαν περιορισμένης πράγματι ἀποδόσεως τοῦ ἀληθῶς καλοῦ βιβλίου ἐδῶ — εἶναι τι ἀσυνχωρήτως ἐκ τὸς π ρ α γ μ α τ ι κ ὴ τ η τ ο ς. Καὶ τὰ ἐκτὸς πραγματικότητος, ὡς ἀμετρα ἀπὸ τοῦτο, δὲν εἶναι «μέτρα», ἦτοι δὲν

εἶναι πράγματι ἀποδοτικά καὶ οὐδέποτε βοηθοῦν ἀληθῶς τὴν οὐσίαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς.

Τὸ πρόβλημα ἐδῶ εἶναι: πῶς ἄξιοι πνευματικοὶ ἐργάται, καὶ δημιουργοὶ ἐν γένει, θὰ βοηθηθοῦν πρὸς τὴν ἀριωτέραν — καὶ πλέον ἀνεπηρέαστον — ἐπιτέλεσιν τοῦ ὑπευθύνου ἔργου τῶν, ὑπὸ Πολιτείας συναισθανομένης τὸ χρέος τῆς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἔκφρασιν ψυχικῆς οὐσίας εὐρύτερας σημασίας, ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ἐπαρκoῦς κοινοῦ καὶ ἐνδιαφέροντος διὰ τὰ ἄξια καὶ τὰ πράγματι οὐσιώδη.

Ὑπάρχοντες ἐδῶ, πὸν εἰργάσθησαν — καὶ ἀκόμη ἐργάζονται — ἀποδίδοντες εἰς τὸ σύνολον πνευματικὰς ἀξίας καὶ ποιότητας, μὲ προσωπικὰς αὐτοθυσίας πὸν δὲν συνήρτησαν ποτὲ εἰς τὸν δρόμον τῶν ἀναγνώρισιν καὶ ἐνεργῶν κρατικῆν συμπαράστασιν. Ὑπάρχοντες νέοι ἀξιώτατοι, ἐξ ἄλλου, καὶ νεώτατοι ἀκόμη, πὸν πρέπει νὰ μὴ διανύσῃ καὶ αὐτοὶ δεκαετίαν ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἐρημίας ἀπὸ πλεορᾶς συμπαραστάσεως ἐκ μέρους τοῦ συνόλου, τοῦ ὁποῖου ἔκφρασιν ἀποτελεῖ ἡ Πολιτεία καὶ τὰς εὐγενεστέρας τῶν προθέσεων τοῦ ὀφείλει νὰ ὑπηρετῇ καὶ νὰ πραγματωνῇ.

Ἡ κυβέρνησις, λειτουργοῦσα ἐν προκειμένῳ ὡς κοινὴ ἑλληνικὴ συνείδησις, καὶ μὲ τὰ εὐρύτερον κρατοῦντα κρατήρια σταθμισάσα, καὶ φεύγουσα ἀγόνους ὑπερβολάς, κατέληξεν ὅτι ἀποδοτικώτερον θὰ ἦτο νὰ συμπαρίσταται, ἔστω καὶ μὲ ὄχι πολλὰ κατ' ἀρχάς, εἰς ὅσον δύναται περισσοτέρους ἀξιους παλαιούς καὶ νεωτέρους καὶ νεωτά-

τους πνευματικoῦς ἐργάτας καὶ δημιουργοὺς, παρέχουσα εἰς αὐτούς, ἐκτὸς τῆς εὐκαιροῦς ἀναγνώρισεως, καὶ σταθεράν τινα ἀρωγὴν. Οὕτω, τὰ χρήματα πὸν ἐξοικονομοῦνται ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν μεγάλων καὶ ἀνεδαφικῶν ἐθνικῶν βραβείων διατιθενται πρὸς τὸ νὰ δοθοῦν προσγειωμένοι καὶ ἀποδοτικώτεροι χορηγία εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐργατῶν τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Τέχνης, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ νὰ τεθῇ εἰς στοιχειώδη τινα λειτουργίαν ἐν τῷ παρόντι, μὲ πρῶτην τινα ὑποτύπωσιν, δοκιμαστικὴν καὶ δοκιμάζουσαν τὰς δυνάμεις κατ' ἀρχάς, θεσμὸς νέος, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ «βοηθητικὸς» χαρακτήρ τῶν χορηγιῶν καὶ μετατραπῇ εἰς τι ὑγιέστερον καὶ τιμητικώτερον καὶ γονιμώτερον, μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν σύστασιν ὀργανισμοῦ σπουδαίας πολιτιστικῆς καὶ γενικώτερον παιδευτικῆς σημασίας.

Μὲ βάσιν τὴν σκέψιν, ὅτι ἡ Πολιτεία ὀφείλει νὰ προτιμᾷ τὴν παροχὴν ἀμοιβῆς δι' ἔργον, ἀντὶ παροχῆς «βοηθημάτων» ἀπλῶς, περιῶπου («ἐλεητικῶν»), καὶ διότι τὸ ἔργον ὑψώρει καὶ τιμᾷ καὶ ἀξιῶνει τὸν ἐργάτην τοῦ — ἀφοῦ τὸν ἐνεργοποιεῖ, τὸν δραστηριοποιεῖ, τὸν προσδίδει εἰς τὸ πραγματικὸν (ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ «βοήθεια» καὶ ὁ «δωρισμὸς») — ἀλλὰ καὶ διότι ἀληθῶς ὑπάρχει πολὺ ἔργον ἐδῶ πὸν ὁ Τόπος ἀναμένει, καὶ μόνον ἀπὸ λογίους καὶ πνευματικoῦς ἐργάτας ὑπευθύνους εἶναι δυνατόν νὰ λάβῃ, ἐκτὸς φιλολόγων καὶ εἰδικώτερον ἐπιστημόνων βεβαίως, θὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἰδρῶσιν Νεοελληνικοῦ Ἴνστιτούτου, ὅπου θὰ διοχετευθοῦν αἱ ἐργασίαι, ὅσαι καὶ

οἶαι κριθῆ ὅτι θὰ δύνανται νὰ παρέχον ἐλευθέρως οἱ λαμβάνοντες τὰς χορηγίας ταύτας.

Λὲν δίδω λεπτομερείας, ἀλλὰ βασικῶς τίθεται τὸ ἐξῆς Παλαιοὶ καὶ νεώτεροι καὶ νεώτατοι κυρίως πνευματικοὶ ἐργάται δύνανται λαμπρὰ νὰ ἐργάζονται — κατ' οἶκον, κατ' ἀρχάς, καὶ συνδεόμενοι μὲ μίαν συντονίζουσαν Γραμματείαν — ἐτοιμάζοντες ἠλεγμένον καὶ ὑπευθύνως θεωρημένον καὶ ἐπεξεργασμένον ὑλικὸν — λογοτεχνικόν, δοκιμακόν, κοιτικόν, ιστορικόν, λαογραφικόν, θεωρητικὸν προβληματισμοῦ, στοχασμοῦ κ.λ. — τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας καὶ τῆς Λαϊκῆς μας Παραδόσεως γενικώτερον, ὥστε συντόμως τὸ Νεοελληνικὸν Ἰνστιτούτον, συνιστώμενον ἐν τῇ πράξει εἰς ὄργανισμὸν ἄρτιον καὶ ἀληθῶς πρόσφορον διὰ τοιοῦτον ἔργον, νὰ δύνανται νὰ χωρῶσιν ταχέως, συναπτῶς καὶ συντόμως ἐφεξῆς, εἰς ἐκδόσεις τυποποιημένας καὶ μεθοδικὰς ὄλων τῶν ἀξίων ἔργων τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, Λημιόδους καὶ Λογίας Παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ Παρόντος.

Αἱ ἐκδόσεις αὐταὶ τοῦ Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου θὰ προικοδοτηθοῦν γενναίως ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἀντιλαμβανομένης καὶ ἀποφασισούσης τὸ πνευματικόν της χρέος ἔναντι σ υ γ χ ρ ὄ ν ω ν πολιτῶν, καὶ δὴ τῶν νέων, οἱ ὅποιοι δικαιοῦσιν ἀπαιτοῦν κατὰ βάσιν ζῶσαν παιδείαν, καὶ οὐσιαστικὴν — ἅμα δὲ καὶ ἐγγενῆ — καλλιέργειαν. Ἐκαστος τόμος θὰ ἐκτυποῦται εἰς ἀριθμὸν ἀντιτύπων ἐπαρκῆ διὰ νὰ ἐφοδιάζονται δωρεὰν ἅπασαι αἱ δημόσιαι, δημοτικαὶ καὶ κοινοτι-

καὶ ἡ εἰδικῶν μορφωτικῶν συλλόγων βιβλιοθήκαι τῆς Χώρας, αἱ βιβλιοθήκαι Σχολείων καὶ Γυμνασίων, Ἀνωτέρων καὶ Ἀνωτάτων ἢ Ἐπαγγελματικῶν καὶ Εἰδικῶν ἐν γένει Σχολῶν, οἱ μαθηταί, οἱ σπουδασταί, οἱ διδάσκοντες καὶ οἱ διδασκόμενοι παντός εἶδους καὶ κατευθύνσεως, ἐνῶ πρὸς τὸ ἐδρύτερον ἑλληνικὸν κοινὸν θὰ διατίθενται εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἐκδοτικοῦ των κόστους, οὔσαι οὕτω φθηνότεραι καὶ τῶν φθηνότερων «βιβλίων τσέπης».

Ὁ ἱκανὸς ν' ἀναγινώσκη ἐν Ἑλλάδι — διότι κάποτε θὰ πρέπει ν' ἀρχίσωμεν ν' ἀναγινώσκωμεν ὡς οἱ πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Ἑuropῆς (τῶν ὁποίων τὸ ὑψωμένον μορφωτικὸν ἐπίπεδον ὀρθῶς ἐκτιμῶμεν, ἀνεξαρχίτως ἄλλων) — θὰ δύνανται νὰ εὔρη προσιτὰ ἀληθῶς ἢ καὶ δωρεὰν ὅλος (ἂν εἶναι μαθητῆς, σπουδαστής, φοιτητής, ἢ φοιτῶν εἰς τὴν τοπικὴν βιβλιοθήκην τῆς περιοχῆς του, ἢ τοῦ συλλόγου του κ.λ.) τὰ ἄριστα τῶν κειμένων καὶ τῶν ἔργων τῆς Παραδόσεως καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ μας, ἐγκυρότατα δὲ ἐκδεδομένα, σχολιασμένα ἐὰν χρειάζεται, φροντισμένα ὑπευθύνως ἐν γένει ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν πνευματικῶν ἐργατῶν του, καὶ οἱ ὅποιοι δὲν θὰ «ἐλεοῦνται» λοιπὸν πλέον, οὔτε δῆθεν θὰ δέχονται «ἀντίτιμα ἐξαγορᾶς» ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ θὰ ἀμείβονται, ὡς ἐλεύθεροι καὶ ἐσυννείδητοι ἐργάται ἐργον οἰκείου αὐτοῦ, προσφέροντες — ποτὲ ἐκβιαζόμενοι — ἐργασίαν ἀνάλογον τῆς ἀμοιβῆς καὶ ἐργαζόμενοι τὴν διαφώτισιν τοῦ ἐθνικοῦ συνόλου ἐκ τῶν ἰδίων φώτων καὶ ἐκφράσεων τοῦ ἀβιάστως πα-

ραθέντος καὶ ἀναπτυσσομένου Πολιτισμοῦ του.

Φρονῶ ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἐθνικώτερον, καὶ τὸ πατριωτικώτερον, καὶ τὸ εἰσαστατικώτερον, καὶ τὸ οὐσιαστικώτερον καὶ τὸ πλέον ἀπαιτητὸν ἐκ μέρους ὄλων, ὡρίμων, καὶ νέων, πού ἔχομεν χροῆς νὰ κάμωμεν ὡς ὑποοργεῖον πράγματι Πολιτισμοῦ.

Ἐκ παραλλήλου, τὸ Νεοελληνικὸν Ἰνστιτούτον θὰ κάμῃ τὴν δέουσαν προεργασία διὰ τινὰς μεγάλας ἐκδόσεις βασικωτάτης πνευματικῆς μας ὑποδομῆς. Ἐκ τῶν πρώτων θὰ εἶναι ἡ πλέον ἀπαιτητὴ ἀπὸ δεκαετιῶν: Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλιόπαιδεία, σύγχρονος, ἀριτία ἐν παντί, καὶ ἀπολύτως ἀντικειμενική, ἐν ἧ ἡ θὰ συνεργασθοῦν ὄλοι οἱ ἄξιοι ἔλληρες ἐπιστήμονες καὶ θεωρητικοί, εἰς γλώσσαν ἑλληνικὴν ἀστικὴν καθομιλομένην ὑπὸ τῆς πλειονότητος τῶν γυμνασιακῶς τοῦλάχιστον μορφωμένων Ἑλλήνων, ὥστε ν' ἀποκτηθῇ κάποτε βοήθημα στοιχειωδέστατον καὶ ἀπαραίτητον, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἐνιαῖα πορεία παιδείας καὶ καλλιέργειας συγχρόνου μορφωμένου λαοῦ ἀνωτέρου ἐπιπέδου δὲν πραγματοποιεῖται καὶ αἱ συνειδήσεις μένουσιν ἔρμαιοι τῶν προπαγανδιστικῶν ἀνέμων πάσης κατευθύνσεως ἢ προελεύσεως, μὲ τὰ γνωστά μας τραγικὰ ἀποτελέσματα, εἰς κάθε βῆμα, τομέα καὶ φάσιν τῆς ἐθνικῆς ζωῆς.

Ἄλλὰ γιατί ἐνωχλήθησαν κάποιοι τάχα ἐκδότες καὶ παραβιβλιόπῳλες; Θὰ χάσουν κέρδος ἀπ' ὅσα δὲν ἐκδίδουσι οἱ ἴδιοι ποτέ, καὶ ποτέ δὲν προβάλλουσι;

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΣ ὁ τίτλος «Κατάθεση», πού τοὺς ἔπιασε μανία πρόσφατα νὰ κοτσάρουν πολλοὶ τοῦ γλυκοῦ νεροῦ μας τῆς «Ἀντίστασης»: «Κατάθεση» ἀπὸ δῶ, «Κατάθεση» ἀπὸ κεῖ! «Κατάθεση '72», «Κατάθεση '73» - καὶ ἔπεται: «'74», «'75»!.. Ὁλο «Καταθέσεις»!.. Καὶ κανεὶς τοὺς δὲ σκέφτεται πὼς ἡ λέξις εἶναι κατεξοχὴν τῆς ἡττας καὶ τῆς ὑποταγῆς, τοῦ συμβιβασμοῦ, θρὲ παιδιὰ, καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως κυριαρχοῦ!.. «Κατάθεση», λοιπόν!.. Τὰ «καταθέτουν» ὄλοι ὄλα!.. Καὶ τὰ ὄπλα τοὺς — ἂν εἶχαν, ὅσα εἶχαν — καὶ τίς... «καταθέσεις» τοὺς: σὴν Ἀσφάλεια; σὴν Ἀνάκριση; ποῦ τελοσπάντων;

«Κατάθεση»...

Καὶ τοὺς ἀρέσει! Ἡ κατάνπια τοῦ «καταθέτειν»!..

Μυστήρια πράγματα!.. Κ' εἶναι καὶ νέοι ἀνάμεσά τοὺς! «Ἀντάρτες» νέοι!..

Ἐλα σῶσον, Κύριε!

Καὶ τί μικροαστική, ἐπιτέλους, ἡ λέξις! «Κατάθεση», σὴν Τράπεζα ἢ σὴν... «ἀθανασία»! Ἄ, αὐτή, προπάντων!.. Ἡ ἀθανασία τοὺς! Ἡ καλύτερη «κατάθεση» σὴν Τράπεζα τοῦ «Μέλлонτος»! Ὁ «Αἰώνιος χρυσός»! Ὁ «Ἄφθιτος»! Μὲ τὸν ὁποῖον «ἀγοράζεις» καὶ τὴν ἀθλιέστερη τῶν «ὑπάρξεων», κ' ἔχεις «ἀντίκρουσμα» σὲ ὑποτιθέμενες συνειδήσεις «ἔσσαι»!.. (Σιγὰ, ρέ παιδιὰ! Μὴ σπρώχνετε! Ὅλοι θὰ χωρέσετε!.. Στὸ λάκκο, ναί!.. Ποῦ ἄλλου;)

Καὶ δὲν ἀντέχουμε στὸν πειρασμό: «Καταθέσεις», ρωτᾶμε, ἢ καὶ μέ... σίγμα μπρός;

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ. Στις 24-4-1970, Μεγάλη Παρασκευή, 2 τὸ ἀπομεινόμερο, πέθανε 77 χρονῶν ὁ Ἡρακλῆς Ν. Ἀποστολίδης. Ὁ δημιουργὸς τῆς πολυτιμῆς καὶ μοναδικῆς σὲ ποιότητα καὶ αὐστηρότητα κριτηρίων Ἄ ν θ ο λ ο γ ί α ς τοῦ τόπου μας.

Καμμιά ἀπ' τὶς στήλες καὶ τὰ ἔντυπα, ποὺ εἶχαν χρέος ἀπέναντι σὲ τέτοια μορφή τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος, δὲν ἔκανε τὸ χρέος τῆς. Μόνο ἓνα κυριακὸ περιοδικὸ ἀφιέρωσε στὴ μνήμη του καὶ στὴν ἔξαρση τῆς συμβολῆς του ἓνα ὀλιγοσέλιδο τεῦχος, μὲ πολὺ ἰσχνὴ συμμετοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ἀπὸ κεῖ ἀναδημοσιεύουμε τὸ λαμπρὸ ἄρθρο τοῦ Κ. Θ. Παπαλεξάνδρου, μὴ ἐξοφλῶντας βέβαια μ' αὐτό, ἔναντι τῆς μορφῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ μοναδικοῦ ἄξιου Ἀνθολόγου μας.

ΕΙΔΑΜΕ τὴν πρώτη περιφερειακὴ Ἐκθεση Εἰκαστικῶν Τεχνῶν Πελοποννήσου - Δυτικῆς Στερεᾶς, ποὺ ἐγίνε ἐκ περιτροπῆς, καὶ μὲ διάρκειά μιᾶς βδομάδας, σ' ὅλες τὶς πρωτεύουσες Νομῶν τοῦ διαμερισματος.

Μιά τέτοια καλλιτεχνικὴ κίνηση ἦταν βέβαια ἐπιβεβλημένη. Δόθηκε ἔτσι ἡ εὐκαιρία νὰ γνωριστοῦν μεταξὺ τους οἱ καλλιτέχνες τῆς ἐπαρχίας καὶ νὰ τοὺς γνωρίσῃ τὸ εὐρύτερο κοινόν.

Ὅμως τὸ ἐπίπεδο δὲν ἦταν ὅσο περιμέναμε ὑψηλό. Κάτω ἀπ' τὸ μέτριο, θὰ λέγαμε. Ὑπῆρχαν βέβαια καὶ ἐξαιρέσεις: Ὁ Κανάτας καὶ ὁ Στέφος, ἀπ' τὴν Ἄμ-

φισσα, ὁ Βανταράκης καὶ ὁ Γιαννόπουλος, ἀπ' τὴν Πάτρα, ἡ Ἀγγελίδου ἀπ' τ' Ἀνάπλι, καὶ ὁ Γαβριελάτος ἀπ' τ' Ἀργοστόλι. Μὰ καὶ αὐτοὶ — ἐκτὸς ἀπ' τὸν πρῶτον, ἴσως — δὲν παρουσίασαν τὰ καλύτερά τους ἔργα. Ἀλλὰ γιατί αὐτὴ ἡ ἔλλειψη σοβαρότητας ἀπὸ μιὰ ἐκδήλωση τόσο ἀναγκαία καὶ ζητημένη;

Ἐμεῖς ἐπικοροῦμε τὴν ἐκδήλωση καὶ συχαίρουμε τὸν «Φυσιολατρικὸ Σύνδεσμο Πατρῶν» γιὰ τὸ δύσκολο ἔργο ποὺ ἀνέλαβε νὰ προσφέρει. Θὰ πρέπει ὅμως τὴν ἐπόμενη χρονιά πολὺ νὰ τὸ προσέξῃ. Νὰ ὑπάρχη τουλάχιστον μιὰ αὐστηρότερη ἐπιλογὴ καλλιτεχνῶν καὶ ὑψηλὴ ποιότητα ἔργων.

ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ τους οἱ φανατικὲς ἡφμερίδες, καὶ μάλιστα ἐκεῖνες ποὺ ἰδιαίτερος κόπτονται τάχα ὑπὲρ τοῦ διαλόγου καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς γνώμης, γνώμη ἀντίθετη ἀπ' τὴ δικαίαν τους καὶ τοὺς κάθε ἀνόητου ἀρθρογράφου τους δὲν δημοσιεύουν. Τὰ «Τετράμηνα» φιλοξενοῦν λοιπὸν μιὰ ἐπιστολὴ νεαροῦ τους φίλου, ποὺ πείθει γιὰ τὸ πόσο φαρισαϊκὸς καὶ ἀνελεύθερος εἶναι ὁ δῆθεν «ἐλεύθερος», ἢ «προσοδευτικὸς» κιάλας, Τύπος μας:

Κύριε διευθυντά τοῦ «Βήματος», εἶμαι δευτεροετῆς τῆς «Παντείου», καὶ ὑποτίθεται πὺς μελετᾷ πολιτικὲς ἐπιστήμες, γι' αὐτὸ σὰς γράφω. Ἐπειδὴ ἀδυνατῶ νὰ καταλάβω τοῦτο τὸ γραφόμενον σήμερα (18-10-1973), στὴ δεύτερη σελίδα σας, στήλην ἕβδομη, ἀπὸ τὸν ἀνώνυμο ἀρθρογράφον σας τοῦ «Ἀπολογισμοῦ τῆς ἔξαιτίας»: «Ἡ πολιτικὴ ἀγωγή τροφοδοτήθηκε ἐπίσης ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Πρωθυπουργοῦ... ἀπὸ μιὰ εἰ-

δική ἔκδοση πολιτικῆς ἀγωγῆς, καὶ ἀπὸ τὰ περίφημα διηγήματα», πού δημοσιεύονταν τὸ '69 σ' ἄλλες τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ.

Εἶμαι τακτικὸς ἀναγνώστης σας καὶ γιὰ τὸν τακτικὸ ἀναγνώστη σας. Καὶ διάβαζα τὰ διηγήματα πού δημοσιεύατε στὸ «Βῆμα», στὰ «Νέα», στὸν «Ταχυδρόμο» (μόνον ἢ «Ὁμάδα» ἔμεινε νὰ μὴ τὰ δημοσιεύῃ, ἀφοῦ δὲν εἶχαν βέβαια σχέση μὲ... κλωτσιές).

Καὶ τὰ διηγήματα αὐτὰ ἦταν Παπαδιαμάντηδων, Βιζυηνῶν, Θεοτόκηδων, Πολυλάδων, καὶ ἄλων τῶν καλλιῶν γνωστῶν μας, ὅπως καὶ νεώτερων καλῶν, πού δὲν εἶχαμε βέβαια ἀξιῶθῃ ἀπὸ τὴν τόσο ἄθλια Παιδεία μας νὰ μᾶς τὰ διδάξουν ποτέ στὰ σχολεῖα καὶ στὰ γυμνάσια. Καὶ πολὺ χαίρομαι πού τὰ διάβαζα (παρὰ νὰ διαβάξω μόνο λόγους τοῦ κ. Πατακοῦ ἢ Παπαδόπουλου ἢ ὁποῦοι ἄλλοι πού ὑποχρεωτικὰ δημοσιεύατε).

Καὶ λέω τώρα, μὲ τὴν «ἐξειδικευμένη» ὑποτίθεται σκέψη μου, τοῦ «φοιτητῆ τῆς Παντείου»: Καλὰ οἱ λόγοι τοῦ «Πρωτοπουργοῦ» (ἢ καὶ τοῦ κ. Πατακοῦ - γιατί τοὺς παραλείπετε;) Καὶ καλὰ βέβαια ἐπίσης ἡ δικτατορικὴ «Πολιτικὴ Ἀγωγή» τοῦ κ. Θεοφυλάκτου (!) Παπακωνσταντίνου. Μ' αὐτὰ, βεβαίως, τὰ τὰ ἡ δικτατορία προσπάθησε νὰ μᾶς κἀνῃ πλύση ἐγκεφάλου, δηλαδὴ «πολιτικὴ ἀγωγή», πού τὴν λέτε σεῖς εὐπρεπέστερα. Ἀλλὰ μὲ τὸν Παπαδιαμάντη, τὸν Βιζυηνό, τὸν Θεοτόκη, καὶ μὲ ὁποῦοις ἄλλους καλοὺς μας διηγηματογράφους εἶχε ἀνθολογήσει κ' ἐκδώσει ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης, σὲ τρεῖς τόμους ἀπ' τὸ '53 ὡς τὸ '60 — γιατί αὐτὴ ἦταν βέβαια ἡ «Ἀνθολογία τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας» πού δημοσιεύονταν σ' ὅλο τὸν ἑλληνικὸ Τύπο: οἱ τρεῖς ἐκείνοι τόμοι τῶν 1600 σελίδων τοῦ Ἡρ. Ἀποστολίδη — δὲν καταλαβαίνω πῶς ἢ «Χούντα» ἀσκοῦσε πάνω μας «πολιτικὴ ἀγωγή»! «Πολιτικὴ ἀγωγή» μὲ τὸ «Ὀνειρο στὸ κῆμα» ἢ τὴν «Νοσταλγὸ» ἢ τὸ «Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου;» ἢ μὲ τὸ «Γιούσουρι»; Δηλαδὴ «πολιτικὴ ἀγωγή» μὲ τὰ ἴδια μας τὰ πιὸ καλά κείμενα, τῆς ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια τόσο δικιάς μας Διηγηματογραφίας;

Πῶς θὰ χαρίσουμε τοῦ κ. Παπαδόπουλου καὶ τοῦ καθεστώτος του, ἢ κ. ὁποῦοι ὀδῆ ποτε καθεστῶτος πού μᾶς ἐπιβάλλεται «ἀποπάνω», δηλαδὴ τυραννικά καὶ καταπιεστικά (μ' αὐτὸν ἢ μὲ

κεῖνο τὸν τρόπο), πῶς θὰ τοὺς χαρίσουμε τῶν τυράννων οἱ ἴδιοι ἐμεῖς τὶς πιὸ καλὲς ἐκφράσεις τῆς ψυχῆς μας;

Διότι βέβαια τοὺς τὰ χαρίζει ὁ ἀρθρογράφος σας, ὅταν ἰσχυρίζεται ὅσα ἰσχυρίζεται, βαφτίζοντας δηλαδὴ «πολιτικὴ ἀγωγή» μιᾶς δικτατορίας τὴν καλύτερη νεοελληνικὴ διηγηματογραφία!..

«Δὲν καταλαβαίνω τίποτα», πού λέει καὶ τὸ τραγοῦδι. Καὶ πῆγα κι ἀγόρασα ἀπὸ τὸν «Κολλάρου», καὶ τὸ χαρίζω τοῦ ἀρθρογράφου σας, ἐκεῖνο τὸ ὀκτατέλιδο πού κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὸ '69, κ' ὅπου γράφεται. «Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἀνθολογία τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας»

Σὰς τὸ στέλνω, μὲ τὴν ἀρθρογράφος σας γράφῃ πράγματα πού ἢ ἀλήθεια γι' αὐτὰ κυκλοφορεῖ ἐντυπῆ, 4 χρόνια τώρα, σ' ἔλα τὰ διβλιοπωλεῖα.

Καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτὴ δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ «πολιτικὴ ἀγωγή» ὁποῦοι καθεστῶτος.

Ὅπως πάντα ἡ ἀλήθεια.

Κώστας Πανάγου.

Ἐλευθερίου Βενιζέλου 7.

Νέο Ψυχικό, Τηλ. 6713224.

Υ.Γ.: Καὶ βέβαια ἔξρω πῶς ἀπαντήσεις-ὑπεκφυγές ὑπάρχουν τῶσαν εἰδῶν! «Μακρὰ ἢ ἐπιστολή σας», ἢ: «ἐκφράσεις τινὲς ἐμπόπτουν εἰς τὸν περί Τύπου νόμον» καὶ διάφορα τέτοια.

Ἄν εἶναι «μακρὰ», βάλτε τὴν ἐσεῖς λακωνικώτερη (ἂν μπορῆτε, χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ ὅμως ἡ οὐσία τῆς) κ' ἂν «ἐκφράσεις τινὲς» κολάζωνται ἀπ' τὸ Νόμο, βάλτε σεῖς ἐκεῖνες πού δὲν κολάζονται.

Ἄλλὰ ἂν ἢ οὐσία τοῦ Διαλόγου σὰς ἐνοχλῇ, θὰ τὸ καταλάβω βέβαια ἀπ' τὴν σιωπὴ σας, καὶ θὰ πεισθῶ τότε καὶ γιὰ κάτι ἄλλο... (Συγχωρῆστε αὐτὴν τὴν «πρόκλησή» μου, ἀλλὰ στὸν καιρὸ μας ὅλοι μᾶς ἀπογοητεύουν τόσο πολὺ.)

Τὰ «Τετράμηνα» βεβαιῶνουν ὑπεύθυνα τὴν παραπλανώμενη κοινὴ γνώμη τοῦ Τόπου, ὅτι ὡς τὴ στιγμὴ τῆς ἐκδόσεώς τους τὸ «ὑπερφιλελεύθερον» «Βῆμα» τοῦ «Συγκροτήματος» δὲν ἐδημοσίευσεν τὴν τίμια ἐπιστολὴ τοῦ νεαροῦ φίλου τους.

Νὰ συμπεραίνετε!

Καὶ ἡ δικτατορία, ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές, συνεχίζεται!..

ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ
 ή συνέντευξη πούδωσε ο Ρένος σε κάποιο περιοδικό!.. Τὴν ἀναδημοσιεύουμε ἀπ' τὸ φωτιστημένον πρωτόγραφόν της, πού «μὲ καμμὴν ἀντίρρηση ἀναδημοσιεύσεως» (κατὰ τὸ σύστημά του) μᾶς ἔδωσε. Ἀπολαύστε τὴν! (Μόνον: γιὰ τὰ ἐρωτήματα, εὐθύνεται τὸ ἔντυπο πού τοῦ τὴ γύρευε. Τὰ βάζουμε μὲ πλάγια, ἀνάμεσα στὰ «ἀπλά» τοῦ κειμένου του - καθὼς ἐπέμεινε. Κ' ἡ ἀλήθεια εἶναι...)

Προβληματίζονται οἱ νέοι μας πάνω στὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ;

Μόνον μιὰ εἰδικὴ καὶ ἐπισταμένη στατιστικὴ ἔρευνα θὰ ἔδινε ἀσφαλῆ ἀπάντησιν στὸ ἐρωτημαζόμενον. Χωρὶς αὐτὴν, ἡ γνώμη ὁποιοδῆποτε ὑποκειμενικῆ λίγο-πολύ θὰ εἶναι. Ὅπωςδὴποτε, δὲν τὸ νομίζω. Θάχη μεγαλώσει στὸν καιρὸ μας, μᾶλλον, τὸ ποσοστὸ ἀθέων, συνειδητῶν εἴτε μὴ. Ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ, ὡς γνωστόν, εἶναι κυριαρχικὸς παράγων ἐν προκειμένῳ, καὶ ἡ Ἐκκλησία ὁ κυριώτερος φορεὸς τέτοιας ἀγωγῆς. Ἡ Ἐκκλησία στὰ χρόνια μας ἔχει πολὺ ξεπέσει καὶ τὸ κῆρος της ἀκόμα περισσότερο, ἰδιαίτερα δὲ στοὺς νέους. Τὸ λεγόμενον «μᾶθημα τῶν θρησκευτικῶν», ἐξ ἄλλου, εἶναι τὸ γελοιοδέστερον τῶν μαθημάτων στὰ σχολεῖα μας, καὶ μάλιστα στὰ γυμνάσια, διδασκόμενον μὲ τὸν πιὸ φανατικὸ τρόπο, ἀπὸ ἀνθρώπους πού ἢ βρίσκονται ἢ παριστάνουν πῶς βρίσκονται ἐντελῶς ἐκτὸς πραγματικότητος καὶ ψυχροσυνθέσεως τῶν παιδιῶν, πού ὑποτίθεται ὅτι εἶναι οἱ «δέκτες» τῆς «διδασκαλίας» τους. Ἔτσι, τὸ μᾶθημα τῆς μεγαλύτερης «καζούρας» — ἀλλὰ καὶ δικαίας λοιπὸν — εἶναι τῶν θρησκευτικῶν στὰ γυμνάσια μας. (Οἱ παλιότεροι μᾶς διηγούνται πῶς ἦταν τῶν Γαλλικῶν, στὴν πρό τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου Ἑλλάδα. Καὶ κάτι δείχνει, βέβαια, ἡ διαφορά αὐτή.)

Τώρα, θὰ πῆτε, «τὸ πρόβλημα τοῦ Θεοῦ πάντοτε ἀπασχολεῖ τὴν παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ συνειδηση». (Ἔτσι λένε δηλαδὴ, ἔτσι διδάσκουν — ἢ ἐδίδασκαν — θεολογικὲς καὶ ψυχολογικὲς ἢ φιλοσοφικὲς ἔδρες.) Ἐγὼ δ' ἐν τὸ νομίζω... Ἄν

ἀπὸ τὴν οἰκογένεια, καὶ τὸ ἄμεσο κοινωνικὸ περιβάλλον ἐν γένει, δὲν τεθῆ, καὶ πιεστικὰ, καὶ «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων», τὸ δόγμα τῆς τάχα ὑπαρξῆς Θεοῦ, στὴν ἄπλαστὴ ἀκόμα συνειδηση τοῦ παιδιοῦ, «πρόβλημα Θεοῦ» καὶ τὰ τέτοια δὲν τίθενται ὅστε φυτρῶνουν ποτὲ ἀπὸ μόνα τους σὲ κανένα. Τ' ἀνέλθετα εἶναι ἰσχυρισμοὶ παπάδων, θεολόγων καὶ πιστῶν, πού θέλουν νὰ σερβίρουν τὴν πίστη τους ὡς δῆθεν «ἐξ ἀποκαλύψεως» σὲ κάθε συνειδηση. Δὲν ὑπάρχουν τέτοια πράγματα. Καὶ δὲν ὑπάρχουν καὶ τὰ περιεχόμενα τέτοιων «διδασκαλιῶν». Ὅλα αὐτὰ εἶναι πλάσματα πιστεῶν, προκαταλήψεων καὶ εἰδρυτῶν ἀνθρωπίνων παρανοσιῶν.

Κατὰ τὸ ποσοστὸ λοιπὸν πού τὰ παιδιὰ κ' οἱ νέοι σήμερα μεγαλώνουν σὲ μιὰ κοινωνία μὲ ἀμβλυμένους αὐτὲς τῆς παράνοιες — χωρὶς αὐτὸ δυστυχῶς νὰ σημαίνῃ πᾶς ἄλλων περιοχόμενων παράνοιες δὲν ἀναπτύσσονται ἐνῶ αὐτὲς ἐκπίπτουν στὸν καιρὸ μας — μᾶλλον ἔχουμε μείωση τῶν πιστευόντων σὲ «θεοὺς» καὶ παρόμοια.

Ἄλλὰ, πάντως, μόνον μιὰ στατιστικὴ ἔρευνα θὰ σᾶς ἔδινε ἀσφαλῆ ἀπόκριση. Ἡ δικιὰ μου εἶναι: Ὅχι. Δὲν πολυπροβληματίζονται σήμερα οἱ νέοι μὲ παλιὰ ἀνυπόστατα. Κι ἂν ἤθελαν, δὲν τοὺς ἀφήνουν τὸν καιρὸ γιὰ τέτοια τῶσα καὶ τῶσα ὑποστατὰ καὶ πιεστικὰ τῆς πραγματικότητος — ἀλλὰ, δυστυχῶς καὶ πάμπολλα νεοανυπόστατα ποὺ παρασιτοῦν στὶς συνειδήσεις τους. Κάθε καιρὸς, ὡς τώρα, ἔχει τὴν ἀνόητη μυθολογία του. Ἡ σύγχρονη ἔχει παραμερίσει τοὺς θεοὺς». Δουλεῖαι μ' ἄλλα.

— Μὲ ποιά κριτήρια διαλέγουν τὸ ἐπάγγελματά τους;

—Κι αὐτὸ μιὰ στατιστικὴ θάπρεπε νὰ μᾶς τὸ πῆ, γιὰ νὰμᾶστε σίγουροι. Προσωπικὰ ὅμως νομίζω, μὲ «ὀλιστικά» κατὰ τὸ πλεῖστον. Τί «ἀποφέρει» περισσότερο. Βλέπω μειωμένα τὰ πνευματικὰ, τὰ «ἰδεαλιστικὰ» καὶ τὰ συγγενῆ αὐτῆς τῆς κατηγορίας. Ἄλλὰ βέβαια δὲν παύουν ποτὲ νὰ ὑπάρχουν καὶ οἱ λίγοι, οἱ πολὺ λιγώτεροι φοβᾶμαι σήμερα, πού προσανατολίζονται μὲ κάποια προσωπικὴ τους «θέση» ἀπέναντι στὸν κόσμον καὶ τὸν καιρὸ τους, δηλαδὴ μὲ κριτήρια ὄχι «ὀλιστικά» (στὴν παραπάνω σημασία). Λιγοστεῖουν ὅμως αὐτοὶ ἄλοένα λιγοστεῖουν... Ἄλλὰ μὴ φοβᾶστε (καὶ μὴ φοβοῦνται) ἔχει διαρκῶς πα-

λίρροια καὶ ἀμπωτι ἢ Ἱστορία, τὰ θαυμαστά δὴ στοιχεῖα τῆς ζωῆς καὶ τῆς συνειδήσεως ποτὲ δὲν ἀφανίζονται. Μπαίνουμε σὲ φοβερὸ μεσαίωνα, μαζιτισμὸ ἀφανταστοῦ σὲ προηγούμενους αἰῶνες, ὅπου τὸ ἀνθρώπινο εἶδος θὰ μοιάσῃ τὸ πλαγῆκτόν. Ἄλλα καὶ δὲ ἀπὸ μείνῃ πλαγῆκτόν, ὅτι καὶ ἂν γίνῃ. Γιατὶ ὅσο πελώριες οἱ μαζικὲς τάσεις, ἄλλο τόσο «δυσίατες» — καὶ ἀθάνατες πιστεύω (δὲν ἔχω ἀποδείξεις) — οἱ ποὺ ἀνθίζουσι «πρόσωπα» στὴν πορεία τοῦ εἴδους.

— Ποῖα εἶναι ἡ θέση τους μέσα στὴν οἰκογένεια;

— Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ τὸ κῦρτάρ τους. Στὸν καιρὸ μας ἐξακολουθεῖ νὰ δυναμώνῃ τὸ «σπάσιμο» τῶν «θεσιμῶν» μετὰ τὴν οἰκογένεια, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ οἰκογένειες μετὰ τόσο δυναμικὸ κῦρτάρ ποὺ οὔτε «θεσμοί» (μετὰ τὴν ἔννοια πίεσεως) τίς τυραννοῦν, οὔτε σ' αὐτὲς «σπάει» κάτι ποὺ δὲν «τεντώνεται», ἀφοῦ καὶ δὲν ὑπάρχει. Γενικά, πολλές προλήψεις καὶ κατασκευὲς τυραννοῦν τὸ θέμα καὶ τὸν περὶ αὐτὸ προβληματισμὸ, θὰ μάκρανε δὲ πολὺ γιὰ συνέντευξή τὸ ν' ἀποπειραθῶ ἐδῶ νὰ ξεκαθαρίσω. Συντομώτατα, ἐκεῖνο ποὺ μπορῶ νὰ πῶ εἶναι τὸ ἐξῆς: Καλὸς πατέρας, καλὴ μάνα, καλὸ σπιτί, μετὰ ἀγάπῃ, μ' ἐλευθερία μέσα του, μετὰ σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας πάνω ἀπὸ ὅλα, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀσβεστῆ φωτιά στοργῆς στὸ αἶμα ὅλων του πρὸς ὅλους, δὲν ἀντιμετωπίζει πολὺ-πολὺ τέτοια προβλήματα, σὰν αὐτὰ ποὺ ἰδιαιτέρως ἀπασχολοῦν τίς στήλες καὶ τίς κουτσουζητήσεις ἐπιπολαίων τοῦ καιροῦ μας. Ἔχουν παιδιὰ ἀγαπημένα καὶ γονιοὺς ἀγαπημένους, καὶ τὰ συζητοῦν καὶ τὰ ζοῦν ὅλα κοινά, ὅποτε καὶ πολὺ κοινά καὶ ἐλεύθεροι μεταξὺ τους νιώθουν, καὶ συνεννοημένοι. Ἐγὼ, τοῦλάχιστον, δὲν συνάντησα παιδί, νέο, ἀποκομμένο ἀπὸ τὸ σπῆτι του ἢ «παρπαλοτα», καὶ νὰ μὴ ἴδῃ τὸ σπῆτι σὲ κάτι νὰ πάσχη ἀπὸ πίσω καὶ ἀπὸ πρῖν. «Κι ὅταν τὸ σπῆτι πάσχη, ἢ κοινωνία πάσχει», θὰ μοῦ πῆ ἄλλος. Ἔστω. Κι ἄρα ξαναγυρνᾶμε τὴ βόλτα — δὲν εἶναι θέμα ξεχωριστό, καὶ μάλιστα σὲ καιροὺς σὰν τὸν δικό μας, ὅπου ὅλα συμπλέκονται μ' ὅλα... Πάντως, αὐτὲς οἱ εὐκόλες κουλτέρες κατὰ τῶν νέων, ποὺ «δὲ γνωρίζουν σπῆτι, οἰκογένεια», «δὲν ἔχουν ἀγάπῃ, στοργή, συνεννόησιν», «εἶναι ἀποκομμένοι» — ἰδιαιτέρως σήμερα, λὲς καὶ δὲν ἦταν καὶ

χτὲς ἢ καὶ πάντα πολλοὶ — καὶ ἐν γένει ὅλες αὐτὲς οἱ εὐκόλες ἐπιθέσεις κατὰ τῶν νέων (ποὺ δὲν ἐκφράζουσι παρὰ τὰ γερατειὰ ἢ τὸ φόβο γιὰ ἐπερχόμενα γερατειὰ καὶ θάνατο τῶν μὴ νέων πιά) ἐμένα δὲν μοῦ λένε τίποτα. Οἱ νέοι εἶναι νέοι καὶ πάντα ἐξέκοβαν λίγο πολὺ, πάντα ἂν ξεκόβουν. Γιατὶ ἡ ζωὴ εἶναι δικιὰ τοῦς πρωτίτως, καὶ ὅσο πιὸ γερωντοκρατοῦμεν ἢ κοινωνία ὅπου γεννιοῦνται τόσο βιαιότερα θὰ ξεκόβουν, καὶ δικιὰ — βιολογικώτατο δικιὰ — θάχουν. Ἄν λοιπὸν κ' ἐσᾶς σᾶς κἀνθὴ νὰ μοῦ υποβάλλετε τέτοιο ἐρώτημα αὐτὸ ποὺ ἐλάπετε γύρω σας, ἀναζητήστε μήπως ἡ κοινωνία μας εἶναι ἀφόρητα γερωντοκρατικὴ κ' ἡ ζωὴ μας φρικτὰ γερωντοκρατούμενη, ὅποτε θάχετε τὴν ἐξήγησιν γιὰ τὸ «ἐξέκοιμα» κ.λ. τῶν νέων, ὅπως ἀκριβῶς τὴν ἐξήγησιν γιὰ τὴν κλωτσιὰ μᾶς τῆ δίνει πάντα ἡ πίεσιν ποὺ παραθάρυνε, παραενώχλησε τὸ πουλᾶρι!..

— Τί εἶδους διασκεδάσεις προτιμοῦν καὶ γιατί;

— Ἔχετε «ἐκ τῶν πραγμάτων» τὴν ἀπάντησιν. Νὰ οἱ βουίχτρες, τὰ μεγάφωνα στὴ διαπασῶν, τὰ τζουκ-μπὸξ στὴ διαπασῶν, τὰ μαροαρισμάτα, τὰ «σπιναρισμάτα» στὴν πιὸ «ζόρικη» ἔντασι (γιὰ νὰ «ἐκφράζουσι», ὑποθέτω, τὸν τόσο «ζόρικο» ποὺ τὰ «ποιεῖ»), μετὰ σιλανσιὰ πάντα θγαλμένα, πεταμένα, τίς ἐξατμισεις τρυπημένες ἐπίτηδες (γιὰ νὰ θορυβῇ ὅσο γίνεται πιό... «κανόνι» τὸ παλιοσακαράκκι τοῦ ψευτοαλλῆστα μας), μᾶζι μετὰ τὴν ἀέναα ξεθεωτικὴ, ξεβιδωτικὴ, διαλυτικὴ «μουσικὴ».. — ἔ, καί; Τί θέλετε νὰ πῆτε μετὰ τὸ ἐρώτημά σας; Τσοὺς δίνετε τίποτ' ἄλλο τῶν ἐξατομιμυρίων νέων, ποὺ νὰ τοὺς τραβᾶν, νὰ τοὺς μιλάῃ; Αὐτὰ τοὺς δίνετε, μετὰ δαῦτα «διασκεδάζουσι», καὶ «τὰ σπᾶνε» ὅσο δυνατώτερα καὶ πιὸ σαματατζήδικα μποροῦνε! Ὁ σαματὰς εἶναι τὸ «δυναμικὸ στυλ» καὶ τὸ «δυναμικὸ ἀποδεικτικὸ» ἐνὸς καιροῦ ποὺ στόμωσε τίς πράξεις καὶ ἄφησε τίς φωνὲς καὶ τὰ λόγια (ἂν τὰ πολυαφήνῃ καὶ αὐτὰ) νὰ τὸν «ἐκφράζουσι». Τὸ οὐσιαστικὸ, τὸ πνευματικὸ, τὸ ἐλευθερωτικὸ πρᾶγματι, ἡ ἄξια Τέχνη, ἡ ἀληθινὴ χαρὰ ψυχῆς καὶ συνειδήσεως, πρῶτα ἀπὸ τὰ κράτα μετὰ τὴς φοβερῆς ἐξουσίας τους καὶ τῆς κοινωνικῆς μετὰ ἀποπικτικῆς διαδικασίας τους, δὲν ὀνομαζοῦνται, ἀφανίζονται, θάβονται

«νά μὴ ἐνοχλοῦν» καὶ «παρακινῶν κατὰ τοῦ καθεστώτος» καὶ τὰ παρόμοια, καὶ μετὰ — πολλὴ μετὰ — εἶναι οἱ νέοι, πού «δὲν διασκεδάζουν πιά τ' ἀληθινά, μὲ τὴν Τέχνην τὴ γνήσια καὶ τὴν πνευματικὴν». Λοιπόν, μ' ὅτι, θρίσκουν κ' οἱ νέοι! Καὶ θρίσκουν, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, ὅ,τι τοὺς ἐτοιμάζουσι! Ἀφοῦ «Προ-πό» τοὺς ἐτοιμάζουσι, Παπαδιαμάντη θέλετε νὰ θρίσκουν; Ἀφοῦ φεσιβάλλ τετόων ἀνόητων ἀμανέδων καὶ τσιριγμάτων τοὺς σερβίρων ἀπ' ὅλα τὰ κανάλια καὶ τὰ μεγάφωνα, τί θέλετε νὰ κάνουνε διασκέδασή τους; Τὸν ἀνάκουστο Μπετόθεν, Μπάχ, ἢ τὸν ἀδιάβαστο Ρίλκε, Ντοστογιέβσκι, Ὁμηρο - ἢ τί τὸ οὐσιαστικόν, τὸ πνευματικόν, τὸ ἐλευθερωτικόν ψυχῆς καὶ συνειδήσεως, πού ποιά παιδεῖα καὶ ποιά κοινωνία τοὺς τὸ γνῶρισε, τοὺς τὴν ὁδὸν ποτὲ νὰ τὸ πρωτογευτοῦν παιδιὰ; . Ἄστε τοὺς νέους λοιπόν!.. Τ' οὺς γέροντες νὰ κοιτᾶτε σὰν πρῶτους ἐνόχλους καὶ γιὰ τοὺς νέους!..

- Τί διαβάζουν οἱ νέοι μας;

— Ἐδῶ δά, κατεξοχήν, μᾶς χρειάζονταν μιὰ εἰδικὴ στατιστικὴ ἔρευνα, κὶ ὅ,τι ἂν σᾶς ἀπαντήσῃ ὀποιοσδήποτε πάντως θάναί ἐπισημάλῃς. Ἀφοῦ ρωτᾶτε, θὰ τὸ προσπαθῶ, μὲ ὅση γνῶσις ἔχω σὰν δημοσιογράφος κ' ἐκδότης ὁ ἴδιος τῶν βιβλίων μου, ἀλλὰ κυρίως: σὰν ἀγοραστής ἀκόμα βιβλίων καὶ κυκλοφορῶν πάντα σὲ διδλιπωλεῖα καὶ παλαιοβιβλιοπωλεῖα; μὰ καὶ σὰν καθηγητῆς φιλόλογος, πού ξέρω κάπως τὰ παιδιὰ καὶ τί κάνουν, ἀπὸ πῶς κοντά.

Λοιπόν, κατ' ἀρχήν, παρὰ τ' ἀντίθετα κατὰ καιρὸς γραφόμενα «αισιοδόξως» ἀπὸ διαφόρους (ἀλλὰ καὶ μὲ συναφῆ συμφέροντα ἢ «συμφεροντάκια» ἢ τῆς προπαγάνδας αὐτῆς ἢ ἐκείνης σκοπούμενα πού ὑπηρετοῦν), οἱ νέοι μας δὲν πολὺ διαβάζουν. Εἶμαι βέβαιος, πῶς ἂν γινόταν μιὰ σύγκριση μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ ἀριθμοῦ ἀναφερόμενων καὶ ἱκανῶν νὰ διαβάσουν ἄνετα ἓνα βιβλίον, ἀφ' ἑνός, σήμερα καὶ πρὶν ἀπὸ σαράντα, πενήντα χρόνια, ὅπου καὶ νὰ λαμβάνονταν ὑπόψιν ὁ ἀριθμὸς τῶν τότε καὶ σήμερα κυκλοφορούντων βιβλίων, σὲ συνάρτησιν μὲ τὶς τιμὰς ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγοραστικὴν ἱκανότητά τοῦ κοινού, τὴν προβολὴ ἀπὸ τὰ μέσα ἐπικοινωνίας κ.λ.π., θὰ μᾶς ἔδειχνε πῶς πολὺ λιγώ-

τερο διαβάζουν πράγματι σήμερα ἀπὸ παλιότερα οἱ νέοι. Καὶ εἶναι πολὺ εὐεξήγητος, ἀφοῦ καὶ ἡ ζωὴ τόσα καὶ τόσα προσφέρει — ἀλλὰ καὶ πρὸς τόσα καὶ τόσα πιεῖει — τὰ «ἐξωστρεφικά» καὶ τὰ κατὰ πράξιν καὶ κίνησιν ἐν γένει, ὅχι «κατὰ μέσος» καὶ πρὸς σκέψιν, σιωπῆν, μάζεμα σὸ σπῆρι, μελέτη κ.λ.π. Καὶ ἡ ζωὴ, καὶ οἱ ἀνάγκες, καὶ οἱ ἀντιλήψεις, καὶ τὰ ὕψη, καὶ οἱ ὁδοί, καὶ ὁ ὄλος συρμὸς, ρυθμὸς, «πολιτισμὸς», ἀρμὴ γενικώτερη τοῦ καιροῦ μας καὶ τῶν κοινωνιῶν μας.

Βιδικώτερα δὲ σὲ μᾶς, ἢ ἀπὸ δεκαετίες χρεοκοπημένη παιδεῖα μας, μὲ τίς ἄθλιες ἢ ἀντιπνευματικώτατες διδασκαλίαις τῆς, μὲ τὸ πνεῦμα τῆς τοῦ μουσάρου καὶ τὸ ἀποδωκτικὸ τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ νέου ἀπ' ὅ,τι τὸ πνευματικόν, τὸ τοῦ διαβάσματος, τοῦ κειμένου, τῆς μελέτης, τῆς Τέχνης καὶ τῆς Σκέψης τῆς ἀληθινῆς (πὺ βέβαια, κατ' ἀρχήν, εἶναι δύσκολα, καὶ μὴ προσιτὰ μὲ τὸ πρῶτον καὶ δίχως ἐπιμονὴν ἐξοικείωσιν στοὺς χώρους καὶ τὶς ποιότητές τους) — ὅλα, ὅλ' αὐτὰ, τὰ τόσο γνωστὰ, καὶ πληρωμένα ἀπ' ὅλους μας πανάκριβα στὴ ζωὴ / μας — πῶς νὰ φέρουν νέους πρὸς τὸ βιβλίον καὶ τὸ διάβασμα τοῦ ἄξιου;

«Τί διαβάζουν», λοιπόν, μὲ ρωτᾶτε... (Δὲ μὲ ρωτήσατε ἂν διαβάζουν, κὶ ἂν διαβάζουν ἀρκετὰ; ἀλλὰ σᾶς ἀπάντησα πρῶτα σ' αὐτό, γιὰτὶ εἶναι πολὺ προϋποθετικά.) Λοιπόν, τὰ μὴ ἀρκετὰ πού διαβάζουν, εἶναι κὶ αὐτὰ ὅ,τι γέροντες καὶ ἔμποροι τοῦ ποδοσφαίρου τοὺς προσφέρουν. Ἐμποροὶ τοῦ σὲξ κ' ἔμποροι τῶν «ἰδεολογιῶν», ἔμποροι ψευτοπασαλειμμάτων στὶς χειρότερες τῶν δυνατῶν μεταφράσεων (γιατὶ κοιτᾶν πῶς νὰ μὴ πληρῶσουν, κὶ οὔτε τοὺς ἐνδιαφέρουν πιστότητες ἀποδόσεως, ποιότητες πνευματικῆς καὶ τὰ ρέστα)! Οἱ ἐπιλογές ἀπ' αὐτοὺς τοὺς βρωμεροὺς ἔμπόρους — τέτοιοι εἶναι κατὰ συντριπτικὴν πλειονότητά — τοῦ τί θὰ ἐκδώσουν, γίνονται μὲ τό: «Τί τραβᾷ; Τί τραβᾷ περσότερο;» Καὶ - ἔ, τί θέλετε νὰ τραβᾷ περσότερο, παιδιὰ πού δὲ γινώρισαν ποτὲ ποιότητες, πνεῦμα γνήσιο, Τέχνην ἀληθινήν, σωστὰ διδαγμένην, ἀναλυμένην, νὰ τὴν νιώσουν, νὰ τὴν πιάσουν τὸ τί εἶναι καὶ γιὰ ποιά θεμελιακὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς συνειδήσεως μιλάει καὶ «ποιεῖ»;...

Κατὰ τὸ πλείστον λοιπόν σὲξ καὶ ψευτοαριστεροειδῆ διαβάζουν. Γιὰτὶ κυρίως

ἔρωτα καὶ ἀνταρσία γυρεύουν κατὰ τοῦ κόσμου ποῦ τοὺς πνίγει. Αὐτὰ τὰ δυὸ πρωτίτως ἐκμεταλλευόμενοι οἱ ἔμποροι τυπωμένου χαρτίου τοὺς πασσάρουν ὄχι φτηνότερο, εὐκολώτερο καὶ χτυπητότερο, «τραδηχτικώτερο», «ἐρεθιστικώτερο κ.τ.τ. θαρροῦν πῶς ὄρθαν!

Αὐτὰ ἡ μεγάλη πλεονότητα. Ἐνῶ, ἐξ ἄλλου, οἱ λιγώτεροι, ποῦ διαδίδουν καὶ κάποια ντόπια λογοτεχνία - ἔ, ὄχι τοὺς σεβρίζουν γιὰ «ἀξίες» οἱ ψευδολογοῦσες στήλες τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν συγκροτημάτων, τῶν ραδιοφάνων καὶ τῆς τηλεόρασης. Δίνει καὶ παίρνει ὁ χαμομηλένιος Σαμαράκης, ὁ νόθος καὶ μεγαλοανδριζόμενος Καζαντζάκης, ὁ τάχα «ὠργιομένος» Βασιλικός, κάθε ἐκδοσὴ ποῦ λέει «Κέδρος», «Μέλισσα» «Θεμέλιο», τοῦτο, κεῖνο, τ' ἄλλο, ὅτιδὴποτε ποῦ ξέρον — ἢ νομίζουν, ἢ τοὺς εἰπαν, τοὺς ψιθύριζαν, τοὺς φάνηκε — πῶς «ἀριστερίζει», «κάνει ἀντίσταση» καὶ τὰ παρόμοια... Εἶναι δὲ — ὡς γνωστὸν — συντριπτικὸ τὸ ποσοστὸ τῶν «ἀριστερῶν» στοὺς νέους — ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλους τοὺς νέους, ἄλλων τῶν ἐποχῶν, τέτοιο ἦταν τὸ ποσοστὸ κατὰ τοῦ ἐκάστοτε «κατεστημένου» ποῦ τοὺς πίεζε καὶ τοὺς ἀηδίαζε — ἀσχετῶς βέβαια τώρα τοῦ πόσο πράγματι εἶναι ἐπαναστάτες ἢ ἐπαναστατημένοι σὲ βάθος καὶ μὲ οὐσια νέα στὴ συνείδησή τους αὐτοὶ οἱ νέοι (οὐ! μὴ μεταίνομε τώρα σὲ τέτοιες ἐπιπτώσεις ἀνερευνησιμῆς, γιὰτὶ θὰ βροῦμε φοβᾶμαι πῶς διόλου ἐπαναστατημένοι σὲ βάθος δὲν εἶναι, κ' οἱ ἀταξίες τους εἶναι κλαματάκια καὶ παραπονάκια μόνον, ποῦ θὰ τὰ βολέψουν μιὰ χαρὰ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων ἔλα τὰ δῆθεν «σοφρῶς ἀντιτιθέμενα» Κατεστημένα αὐριο-μεθαῦριο, καὶ «ἀπὸ δῶ πᾶν καὶ ἄλλοι» - θέλω νὰ πῶ: «νέοι», ποῦ φαντάζονταν πῶς ἦταν νέοι, «διαφορετικοί» ἀπὸ παλιότερους μόνον λόγῳ ληξιαρχικῆς ἡμερομηνίας γεννήσεως, καὶ «ἐπαναστάτες» τάχα, μὲ λίγες φωνίτσες διαμαρτυρίας καὶ «ἀμφισβήτησης», χωρὶς προσωπικῆ ἀνταρσία μὲς στὴ ζωή, ποῦ νὰ καίη, νὰ κατακαίη τὸ φορέα τῆς πρῶτο, σ' ὄλο του τὸ βάθος, καὶ νὰ τὸν ἀλλάξῃ, ἀληθινὰ, νὰ τὸν κἀνῃ νέο πρόσωπο ἀλήθεια, νέα στάση καὶ νέα συνείδηση καὶ νέα πράξι μῆσα σὸν καιρὸ του).

Δυστυχῶς τοὺς βλέπω... Καὶ τοὺς βλέπω, κατὰ στρατιᾶς καὶ κατὰ μάζες, στα-

θερὰ καὶ «φρόνιμα» νὰ συμπεδίζονται καὶ νὰ ἐντάσσονται στοὺς μαζικοὺς μηχανισμοὺς τῶν δεξιοαριστερῶν «πλαγκτιοισμῶν»... Καί, μεταξύ ἄλλων, εἶναι καὶ τὸ καλὸ διβλίο βέβαια, τὸ ἀξιο, τὸ ποιητικὸ, τὸ θεμελιακὸ, ποῦ θάσῳζε κάποιους τους, ἂν τοὺς τύχαινε στὸ δρόμο καὶ τὸ διάβαζαν καὶ τοὺς ἐξαστραφεῖ ἴσως κάτι στὸ νοῦ... Μὰ ποῦ νὰ τὸ βροῦν... Καὶ οἱ ἐξουσίες, τὰ καθεστῶτα, οἱ μηχανισμοὶ τῆς μαζικοποίησης, καὶ ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, κάθονται; Μ' ὄχι! αὐτὰ καὶ μὲ τοῦτα καὶ μ' ἐκεῖνα κάνουν τὸ πᾶν γιὰ νὰ θάβουν, γ' ἀφανίζουν, νὰ σαρώσουν, νὰ μὴ βρῖσκειται, νὰ μὴ συναντιέται τὸ γνήσιο καὶ τὸ ἀπελευθερωτικὸ τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ τὰ δικά τους: τὰ ἔντυπα ποῦ «ντρεσσάρουν» κατὰ κεῖ ποῦ θέλουν οἱ ἐξουσίες καὶ τὰ κράτη καὶ τὰ καθεστῶτα κ' οἱ λογῆς-λογῆς στρουγγες καὶ παρατάξεις καὶ μαζικοποιήσεις! Γιὰτὶ εἶναι παράγωγά τους ἀκριβῶς, καὶ ἀλληλοπαράγονται.

«Καὶ ἡ κριτική,» θὰ μοῦ πῆτε... Μὰ ποῖ ἡ κριτική; Ὅλη ἡ λεγόμενη «κριτική», καὶ ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ, κανοναρχαίει τὰ ἴδια! Λειτουργοῦν, ὄλου τους, ὑπὲρ τῶν καθεστώτων καὶ τῶν ἀντικαθεστώτων τους, τῶν κλικῶν καὶ τῶν παρατάξεων τους, τῶν πολιτικῶν σχημάτων καὶ τῶν δῆθεν «ιδεολογιῶν» τους, ἀναδεικνύοντας τενεκέδες καὶ ἀνάξιους καὶ κενοὺς κάθε λογῆς, φτάνει νάνοι «δικοὶ τους» ἢ «νὰ συμφέρουν» τὰ ψωρολεγόμενά τους, ἢ ἔστω ἡ κενότητά τους (γιὰτὶ αὐτὴ δὲ πρωτίτως συμφέρει ὄλους τοὺς «κοσποῦντας» καὶ ὄλους τοὺς διεκδικούντας μὲ ἀνάλογες κενότερες νὰ «κρατήσουν» καὶ στὸ μέλλον).

Ἡ μὴπως εἶδαμε, καὶ ἔταν ἀνέθηκταν στὴν ἐξουσία ἐδῶ ποτὲ ἄνθρωποι ὅπως-δῆποτε «μορφωμένοι», εἶδαμε ποῖ ὀυσιαστικὴ ἀλλαγὴ στὴν ἄθλια παιδεία μας, ποῦ εἶναι ἡ κυριώτερη ἴσως μήτρα τοῦ κακοῦ; Δέν ἔγιναν κατὰ καιροὺς ὑπουργοὶ παιδείας καὶ ὁ Θεοδωρακόπουλος, καὶ ὁ Παπανούτσος, καὶ ὁ Παπακωνσταντίνου, καὶ γενικὸς γραμματέας τοῦ ὑπουργείου παιδείας παλιότερα ὁ Γεωργούλης, καὶ ὁ Ζακυθηνός, καὶ ὁ Τσάτσος ἂν δέν κάνουν λάθος; Ἡ ἄλλοι, ὅπως-δῆποτε μορφωμένοι, δέν ἔγιναν καὶ ἀνώτατοί τῆς ἐξουσίας; Κι ὁ Παπανδρέου πρωθυπουργός, καὶ ὁ Κανελλόπουλος ἀντιπρόεδρος, καὶ ὁ Στεφανόπουλος, καὶ ὁ Τσιτρίμκος! (Καὶ νὰ πᾶρῃ ὁ διδάσκαλος, μὴ νομιστῇ πῶς λέω τίποτ' ἄλλο; ἀλλ'

επωδότητε αυτό. «μορφωμένοι, όπως και να το κάνουμε, ως ένα βαθμό».) Λοιπόν; Και τί έγινες;.. Τί έλαξες;.. Ποιάν ανουσιότητα κατέβηκαν να διαπιστώσουν της άθλιας παιδείας μας, κι ανασκουμπώθηκαν τάχα να τη σαρώσουν, να βάλουν ούσια στη θέση της, αξιότητα στη θέση της αναξιότητας, ποιότητα στη θέση της κενότητας; Τί ποτα!..

Κι όχι μόνο αυτοί οι ξνοχοί. Μήπως όχι κι όλοι οι άλλοι; Κι ο Τύπος, όλος μαζί;.. Μά δέν έλύσσαξαν πρίν τέσσερα χρόνια; νά μή δημοσιεύουν ένα διήγημα του Παπαδιαμάντη, του Θεοτόκη, του Βιζυνοῦ, όλων των καλών μας πεζογράφων, δτι το καλύτερό τους, ένα μόνο τήν έβδωμάδα, δέν έλύσσαξαν, σέ άγαστή σύμπνοια μέ τους «σκληρότερους» των δικτατορικῶν φνιτσάλων τους, άκριθῶς όλοι οι ιδιοκτῆτες των έφημερίδων και των συγκροτημάτων μας δέν έλυσσαξαν, συμμαχούντες μέ τους πιδό φανατικούς του δικτατορικοῦ καθεστώτος, και κατάφεραν νά κάμψουν έντέλει τήν κορυφή της Ήξουσας, γιά νά μή δημοσιεύουν άκριθῶς κάτι άξιόπνευματικά της καλής νεοελληνικής μας γραμματείας;.. Και δέν τό βλέπετε λοιπόν τό Κονφόρμ που λέω, τήν τρομερή «Ίερά Συμμαχία» των «δεξιῶν» κι «άριστερών» καθεστώτων κι άντικαθεστώτων, παρατάξουν κι αντιπαρατάξουν, «συντηρητικῶν» τάχα κ' «επαναστατών», κατεχόντων κι «άντιστασιαζόμενων» δῆθεν, τή βαθύτατη σύμπνοιά τους κατὰ τῶν νέων, και κάθε ούσιαστικώτερης, έλευθερωτικής παιδείας τους, δέν τήν βλέπετε, . (Κι άς μήν είναι ή αὐτεπίγνωση συνείδηση που οιστριλατεί τέτοια «Ίερά Συμμαχία». Τό ένστικτο τους δῶγει! Τό ένστικτο του γέρου, και του κρατούντος, και του έξουσιαστού, του άνελεύθερου που δέν θέλει έλεύθερους, δέν θέλει σκεπτόμενους, δέν θέλει κρίνοντας, δέν θέλει κριτήρια πνευματικά, άσχηρά πράγματα, ποιοτικά, γιατί τί θ' άποφανθοῦν τέτοια κριτήρια και τέτοιες άληθινά ζυπνημένες συνειδήσεις γιά τήν ύπαρξή του αὐτουνοῦ και τήν άρχή και τήν έξουσία του πάνω στη ζωή και στον Τόπο και στην κάθε μέρα όλων των ανθρώπων του;)

Νά λοιπόν τί διαβάξουν: «Ό,τι τους δουλώνει — αυτό υποχρεωτικά στά σχο-

λεία — κι ό,τι τους ψευτοελευθερώνει, γιά νά τους δουλώσει διαρκέστερα αὐριο, που τ' αγοράζουν μάλιστα και μονάχοι τους, «μέ τή θέλησή τους» καθώς θαροῦν, και που δέν είναι παρά ή θέληση των έξουσιαστών τους της «άλλης πλευράς του λόφου» ή της άλλης όψης του ίδιου νομίματος!..

— *Ενδιαφέροντα γιά τά πνευματικά προβλήματα;*

— Έχει νικήσει ή άλλοίωση και ή παραγάνδα κάθε λογής σίς συνειδήσεις, και θαροῦν πώς «ένδιαφέρονται», και συζητοῦν, οι έρμοι, αυτά που οι λογής-λογής κάλληδες τους σεβρίουν γιά «πνευματικά» τάχα και γιά «ένδιαφέροντα»! Άλλά τό ένδιαφέρον τό άληθινό άπό τό άντικείμενο γεννιέται κι άπ' τά ερωτήματα που γεννῶνται τόπραγματικῶς όχι από πλαστά κι άνυπόστατα και κενά και τενεκεδένια. Πώς μπορούν νά ύπάρξουν γνήσια πνευματικά ένδιαφέροντα, όταν οι συνειδήσεις δέν ταίξωνται μέ τίποτα τό γνήσιο, τίποτα τό άληθινό πνευματικό, Τά πνευματικά ένδιαφέροντα γεννιοῦνται από γνήσια πράγματα και άληθινή έπαφή μ' αυτά κι από παράδοση πνευματική, που δρᾷ πρώτα σίς συνειδήσεις και τίς εὐαισθητοποιεί σωστά, τίς υποψιάζει καιρια πρὸς τά καιρια και τά ριζικά. Δηλαδή και πάλι είναι δουλειά παιδείας έδῶ. Πώς, λοιπόν, νάχουν πνευματικά ένδιαφέροντα, Πρώτον: γενικώτερα άπωθοῦν τό πνεῦμα και τά πνευματικά — ή πλειονότης — σάν ασχολήματα άνιαρά, θαμπά, «ξεπαρομένα», σάν πράγματα γεροντικά και παπαδίστικα, που μυρίζουν λιβάνι και γεροντοκοριόμ, κλεισοῦρα στο σπίτι και πλήξη, δασκάλους και θρανία και καταστάσεις που χαράχτηκαν εφιαλτικές στη μνήμη. Τί λέτε τώρα; «Όταν ύπάρχουν αυτοκλήματα άστραφετερά, μοτοσυκλέτες που βρυχιοῦνται, λάμπεις, γιάλλάδες, θόρυβοι έκκυφαντικοί και «διαστημικοί», βλεφαρίδες πράσινες, κόκκινες, μπλέ, ό,τι θέλετε, και φῶτα π' αναβοσδῆθουν στο ρυθμό του ξεβιδώματός μας έλοένα «δινοντάς τη μάς» δυνατώτερα .. τί λέτε τώρα έσεις γιά κείμενα, που πρέπει νά κλειστοῦμε σέ θαμπάδες και λιτότητες ύφους, ρυθμοῦ, άνάσας, ύπαρξης έν γένει, γιά νά τά πιάσουμε; Και!.. «θα μάς τή δίνουμε» και κείνα, όπως αυτό τό «Καθασάκι» που βρυχιέται πώς πιάνει 200 τήν ώρα; "Η

ἔπως «μᾶς τὴ δίνει» αὐτὸ τὸ ξεκεφάλιασμα, ξεκουρκούτιασμα, μ' αὐτὸ ἢ μ' αὐτὸ τὸ «σέικ» - ναι, Ἔτσι, λέτε, «θὰ μᾶς τὴ δώσει» κι ὁ Κάρικα, κι ὁ Μπέκετ, κι ὁ Αἰσχόλος, κι ὁ Ἡράκλειτος, κι ὁ Νίτσο, καὶ δὲν ξέρω ποιὸς ἄλλος, ποιοὶ ἄλλοι, ἀπ' αὐτούς μετὰ παράξενα ὀνόματα ποὺ ἀραδιάζετε;. (Ἔδω' σέ θέλω! «Θὰ τοὺς τὴ δίνει» ἔτσι;. . . Λοιπόν, τί με ρωτᾶτε; Τὴν ξέρετε τὴν ἀπάντησή. . . Καὶ τὸ σταυρὸ ἀκόμα τοῦ Χριστοῦ, ἔτσι ποὺ «τοὺς τὴν ἔχει δώσει» πολὺ ἐπιμελῶς προετοιμασμένη τέτοιος φειτοπολιτισμὸς, κάντε τον ρόκ, σέικ, ἔτι, διάβολο σὰς ἔρθῃ πιὸ «ποὺ νὰ τοὺς τὴ δίνει», καὶ τὸν παίρνουν τότε κι αὐτόν!.. Μὰ «θάναι ὁ Σταυρὸς ἀλήθεια;» Οὐο, πολλὰ γυρεύετε, τί θάν' ἀλήθεια καὶ τί σαματάς! «Θὰ τοὺς τὴ δώσει» μιὰ φορά, καὶ τότε τὸν παίρνουν!..)

- Ἐγκρίνετε «πολιτικοποίηση»; (*Ἡ: νομίζετε πὼς πρέπει νὰ συμμετέχουν ἐνεργῶς στὴν πολιτική;*)

— Κι ἄλλῃ πολιτική;.. Ἄμ τοὺς φάγατε μὲ τὴν πολιτικὴ ὄλο σας!.. Ὅχι ἄλλῃ! . Διγώτερη, ὅσο γίνεται λιγώτερη πολιτικὴ! Γιατὶ δὲν εἶναι παρὰ ἡ τεχνικὴ τῆς κατεξουσίασεως ἀκριθῶς ἡ πολιτικὴ — πᾶσα πολιτικὴ — ἡ τεχνικὴ τῆς δουλώσεως τῶν ἀνθρώπων σὲ ἄλλους ἀνθρώπους Καὶ τὴν πολιτικὴ ἰσα-ἰσα σὰς πετᾶν στὰ μοῦτρα σήμερα οἱ νέοι ὄλο τοῦ κόσμου ἐξάλλοι καὶ μαινόμενοι μὲς στὴν τύφλα τους!..

Ὅχι ἄλλῃ λοιπόν!.. Ὅσο γίνεται λιγώτερη!.. Ἡ (ἂν μοῦ πῆ κανεὶς πὼς «τὰ πάντα εἶναι πολιτικὴ», ἔπως τόλεγε κι ὁ Γεωργαλάς κι ὁποιο γνήσιο κουκουέδι ἢ ἀντικουκουέδι): Διγώτερη, ὅσο γίνεται λιγώτερη ἀπ' τὴν πολιτικὴ ποὺ δουλεύει, καὶ περισσότερο ἐλευθερία καὶ φωνισμὸ προσωπικῶν συνειδησεῶν, νὰ δοῦν τὶς ἀθλιότητες κἄθε πολιτικῆς!

- Πὼς βροῖσκετε τὴν σημερινὴ γενιά, συγκρίνοντάς την μὲ τὴν δική σας;

— Δὲν ἔνωσα ποτὲ νάχω γενιὰ (ἔγενιά μου), ἡλικία, «ἐποχὴ μου», ὅπως οὔτε «τάξη» κοινωνικὴ, ἢ «σειρὰ μου» καὶ τὰ τέτοια. Καὶ δὲν κατάλαβα ποτὲ τί σημαίνουν καλὰ-καλὰ ὅλ' αὐτά. Μᾶλλον εἶναι σχήματα, κατασκευές, τραβηγμένες γενικεύσεις, ποὺ ἐξυπηρετοῦν σχέδια, σκοπιμότητες, ὀργανώσεις ἐνεργειῶν «ἀπὸ κοινὸν», ἢ — στίς ἀθωότερες περιπτώσεις — μωρορομαντι-

σμοὺς καὶ κλαφουρίσματα ξεπερασμένων καὶ μισογερόντων, γιὰ τὸν «καιρὸ τους» ποὺ «ἦταν καλύτερος» — πάντα καλύτερος» ἦταν ὁ «καιρὸς» κάθε γεροξεκούτη — καὶ τὰ γνωστὰ σάλια... Δὲν καταλαβαίνω τίποτ' ἀπ' αὐτά, καὶ πάντα πολέμησα στὸν πνευματικὸ χῶρο αὐτῆς τῆς φευδοιακρίσεως σὲ «γενιές» κ.τ.π. Μολαταῦτα δὲν ἔπεισα γενικώτερα, καὶ νὰ τοι κ' οἱ συνομήλικοί μου (ληξιαρχικὰ θέλω νὰ πῶ) τὰ ἴδια κι αὐτοί, σὰν ἔρχισαν νὰ τοὺς παίρνουν τὰ χρόνια: «γενιά» εἶχαν καὶ δαῦτοι λέν, «κι ἄχ! τί καλὰ ποὺ ἦταν στὴ γενιά μας!» καὶ κλαῖν καὶ ὀδύρονται, ἔμοια μὲ τοὺς μπαμπουλήδες καὶ τοὺς παππούληδες τους, καὶ δὲ σιχαίνονται τὸν ἑαυτὸ τους, ποὺ κύλησαν σ' ὅσα τοὺς ἀηδίαζαν!.. Ἐπειτα, μοῦ μαζεῦνται ὄλο νέοι στὸ σπῆτι καὶ παρέες δὲν ἔχω — κατὰ διαλοσύμπτωση — μὲ ἀνθρώπους ποὺ νὰ μὴν τοὺς περνᾶω καμμιὰ εἰσοσάρια χρόνια. Κ' εἴ ἄλλο, μὲς στὸ σπῆτι μου καλύπτουμε — πάλι ἄθελά μας (ἔτοι μᾶς συνέδη) — τρεῖς «γενιές» περνᾶω γὼ δεκάξη χρόνια τὴ γυναικα μου, ποὺ ἦταν καὶ μαθητριά μου στὸ γυμνάσιο, κι αὐτὴ τοὺς γιούς μας δεκαεφτά καὶ εἰκοσι!.. Ἄντε τρεχαγῶρε, ποιές «γενιές» μοῦ ζητᾶτε νὰ συγκρίνω;.. Κ' εἶχα κ' ἕναν πατέρα, ποὺ μοῦ πέθανε πιὸ νέος κι ἀπὸ μένα κι ἀπ' τὰ ἐγγόνια του, καὶ πόσες φορές τσακνόνουμαι μέσα μου μαζί του ἀκόμα, ἀφρίζοντας γιατί μοῦ φαντάζει πιὸ νέος σ' ὅσα ἀκούω νὰ μοῦ λέῃ, καὶ ἀπὸ τὸν τάφο, ἐπιμονα, κι ἀλήθεια πιά δὲν ξέρω τί νὰ πῶ, τί νὰ καταλάβω ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀόριστες κουβέντες καὶ ἄρους, «γενιές» καὶ τὰ παρεμφερῆ... Τέλος πάντων ὅμως, ἂν ἐνοσητε πὼς βλέπω αὐτοὺς ποὺ λέν πὼς εἶναι «ἄλλῃ γενιά» ἀπὸ κείνους ποὺ λέγαν ἐπίσης πὼς ἦταν «ἄλλῃ» ἀπὸ ἄλλες παλιότερες, ἔ, τοὺς βλέπω πιὸ φιλιωμένους μὲ τὸ νερὸ καὶ τὴ θάλασσα — στὴν πλειονότητά τους — καὶ τὶς κοπέλες πιὸ ἄμορφες, μὲ πιὸ ἄμορφα κορμιὰ, ἐνὼ τοὺς ἀρσενικοὺς λιγώτερο ἀρσενικοὺς — πάλι στὴν πλειονότητά τους, δυστυχῶς — καὶ πιὸ καχεκτικοὺς κάπως, παρὰ ποὺ ὑποτίθεται «πιὸ γυμνασμένοι» καὶ καλύτερα θρεμμένοι, μὰ τοὺς βλέπω καὶ λίγο πιὸ ἀτυχεῖς (ἀλλὰ καὶ κάπως πὸ τυχεροὺς σὲ ἄλλα), δηλαδὴ ὄχι τόσο ἀτυχεοὺς σὰ παιγνίδια μὲ τὸ θάνατο, σὰν κάποιους παλιότερα, ἀλλὰ κι ἀτυχέστε-

ρους γι' αυτό λοιπόν στη μεγάλη πείρα... Ξέρω γώ; Κάθουμαι και σκέφτομαι, πολλές φορές: ήταν ή κόλαση πού μου 'τυχε ὁ Ἐμφύλιος, πού πῆγαμε καὶ γυρίσαμε οἱ μισοὶ σχεδὸν ἀπ' τὸ Τάγμα μου τὸ '47-'49, ἤ, ἀφοῦ γύρισα πάντως ἐγώ, καὶ τὴν ἀνασῆκωσα ὅλη τὴν κολασμένη πείρα τόσο καὶ τέτοιου ἀίματος, καὶ τόσης πλάνης, καὶ τόσο θάνατου, καὶ τῆ χάραξά καὶ σὲ πολλές καρδιές πού δὲν τὴν ἔζησαν, γιὰ ν' ἀπομακρύνουν πάντα τ' ὅμοιο τῆς καὶ νὰ μὴ ν τὸ ξαναζήσουν ἄνθρωποι... ἔξρω γώ; Κόλαση ἦταν αὐτό; Ἡ «προνομία» πού τὸ γνώρισα καὶ βάφτηκε τὸ μέταλλο τῆς ζωῆς μου σὲ τέτοιες καύσεις ὅπου οἱ ἄνθρωποι «ἀφρονταί», κι ὅμως ἐγὼ ζῶ ἀκόμα;.. Μήπως στάθηκαν ἄτυχοι οἱ νέοι μου τώρα, χωρὶς θυσιαστήρια;..

*Ὡχ, δὲν ξέρω τίποτα βέβαιον... Συγχαρᾶτε με!

ΠΩΣ ΣΕ ΛΕΝΕ, κύριε Πωσελένε; Καὶ «ποῦ τὴν πᾶς τὴν κλάρα;» θάπρεπε νά ναι ὁ τίτλος, ἂν δὲν βάζαμε ἐδῶ, στὰ «Τετραμηνιαῖα» μας, τὰ παρακάτω διασκεδαστικά: Σ' ἕνα ραδιόφωνο πρὸ καιροῦ δημοσιεύτηκε, μὲ σάφως κακὴ προαίρεση (δὲν εἶχε κὰν σταλῆ βιβλίον πρὸς κρίση, κι ὁ ἐπίτιπλος ἦτάν: «βιβλία πού ἀγοράσαμε»), λίβελλος ἐνὸς παριστάνοντος τελευταῖα τὸν «κριτικό», ἀλλ' ὀρνιθοσκαλίζοντος, κατὰ τῆς ποιητικῆς Ἀνθολογίας τοῦ Ρένου Ἀποστολίδου. Ἡ περίπτωση εἶναι χαρακτηριστική: στὸν ὀπωσδήποτε ἀμόρφωτο τόπο μας, κι ὅπου οἱ λόγοι σπάνια ἔχουν λάβει μιὰ παράλληλη ἐπιστημονικὴ μόρφωση (αὐτὴ, κυρίως, ἐθίζει σὲ σοβαρὴ ἀποδοχὴ τῆς ἀλήθειας, ὅσο δυσάρεστη κι ἂν εἶναι), ὁ καθένας πού δὲν βρίσκει τὸ ἐπιθυμητό του αὐτοεἶδωλον στὸν καθρέφτη, βαφτίζει τὸν τραυματισμένο του ἐγωισμό «κριτικὴ» καὶ σκαρώνει — τί ἄλλο; — μιὰ... «κριτικὴ»!

Καί, βέβαια, ἀπάντησαν διάφοροι στὸν κολωμένο στικουργὸ τοῦ κάρρου πού δὲν ἀνθολογήθηκε - μεταξὺ ἄλλων δὲ κι ὁ Τάσος Ρούσος, ὁ Γιάννης Συμεώνουλου, ὁ Κώστας Σοφιανός, ἡ Βάσω Δανέζη. Ἄλλ' ἔχουμε καὶ ἄλλο συνήθειον στὸν Τόπο μας: ὅ,τι δὲν μᾶς συμφέρει, δὲν τὸ δημοσιεύουμε! Καί, συνήθως, οἱ αὐτοβαπτιζόμενοι «κριτικοί», ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἐκφράζουν καὶ τὴν βρωμερὴ πολιτικὴ τοῦ ἐντύπου πού ὑπηρετοῦν, διαθέτουν τὶς στήλες του καὶ ἀποκλείουν σ' αὐτὲς ἀπάντηση πού τοὺς στριμώχνει! Ἡ (ἀκόμα πονηρότερο): βάζουν μιὰ, καὶ ἀποκλείουν δέκα! Ἡ βάζουν καὶ δυό, καὶ τρεῖς, ἀλλ' ἀποκλείουν ἐκεῖνες πού τοὺς τὰ λέν πὸ ἔξω ἀπ' τὰ δόντια. Ἡ βάζουν τὶς «ἰταμότερες» — ἔτσι ὥστε νὰ δικαιολογοῦνται μετὰ γιὰ παραπονώκια περὶ «ἀπρεποῦς ὕφους» (ἀποσπῶντας ἔμμεσα μ' αὐτὸ τὴ συμπάθεια τῶν συντηρητικώτερων καὶ γεροντώτερων) — ἀποκλείοντες ἄλλες, πού εἶχαν ἐπιχειρήματα ἀπογυμνωτικώτερα καὶ στοιχεῖα πειστικώτερα.

Γενικά, εἶναι πολλὰ τὰ «τερτίπια». Κι αὐτὰ ἴσα-ἴσα πᾶν νὰ χτυπήσουν τὰ «Τετράμηνια», θέτοντας ἐδῶ τὸ ζήτημα μ' ἕνα κείμενο: τὴν ἀπάντηση τῆς φίλης τους Βάσως Δανέζη, πού ἀνενημιότατα πῆγε νὰ θάψῃ, μὴ δημοσιεύοντάς την, τὸ λαθρόβιο περιοδικὸ τοῦ λιβελλογράφου τῆς Ἀνθολογίας.

Οἱ ὑποσημειώσεις εἶναι τῶν «Τετραμηνίων», χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τους πού δὲν διάβασαν — καὶ δὲν ἄξιζε νὰ διαβάσουν — τὸν λίβελλο.

Κύριε Πωσελένε,

έχω μπροστά μου τὸ «κείμενό» σας γιὰ τὴν «Ἀνθολογία Νεοελληνικῆς Γραμματείας» (τὴν τρίτομη ποιητικὴ) τοῦ Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, καί, σὶ ἀλήθεια, δὲν μπορῶ ν' ἀποφασίσω ἀν εἶναι γιὰ γέλοια ἢ γιὰ κλάμματα τέτοιες «κριτικὲς», ποὺ ἔτσι ἄκριτα πετοῦν λάσπη σὲ ἔ ρ γ α ζ ω ἦ ς σάν τὴν Ἀνθολογία. Θέλω νὰ πῶ, κύριε, πὼς δὲν ἔχω κανένα λόγο νὰ μὴν ἀκούσω, νὰ μὴ δεχτῶ κάθε κριτικὴ, ποὺ βασισμένη σὲ προσωπικὴ αἰσθητικὴ κρίση καὶ σὲ δεδομένα, τὰ ὁποῖα ἐλέγχει καὶ φέρνει ὁ κρίνων στὸ φῶς, θὰ μὲ πείση πὼς μὲ τίμια πρόθεση ἐπήρσε ἢ κατέκρινε. Ὅμως ἐδῶ τὸ κάθε τί με πείθει γιὰ τὸ ἀντίθετο. Πὼς γίνεται ν' «ἀγαπήσατε» πράγματι τὴν Ἀνθολογία, καὶ μὲ τέτοιους ἐρωτισμοὺς θλιβεροὺς νὰ μιλάτε γι' αὐτήν, μὲ τέτοιους συριστικὸς ἤχους ἐκστασιαζομένης ἐχιδνας νὰ τὴν περιβάλλετε;..¹ Ντροπῆ!.. Ἀληθινὰ ντροπῆ, κύριε!.. Εἶμαι νέα, πολὺ, μπροστά σας, γιὰ νὰ σᾶς δείξω πὼς ἀγαποῦν, καὶ πὼς τὸ παιδί σας δὲν θάπρεπε ποτὲ νὰ διαβάση κείμενο ποὺ ἔτσι νὰ σπιλώνη αὐτὸ ποὺ ὁ πατέρας του ἰσχυρίζεται πὺς «ἀγάπησε» τάχα καὶ πολὺ περισσότερο βέβαια τὰ παιδιά ἄλλων, ποὺ ἴσως κανένα δὲν ἔχουν νὰ τὰ ὀδηγή: «Φεῦ γε τὴν ζῦμην τῶν Φαρισαίων...»

1. Ὁ λιβελλος ξεκίναγε μὲ ἕμνον τοῦ κ. Πωσελένου πρὸς τὴν πρώτη ἔκδοση τῆς Ἀνθολογίας Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, τοῦ 33, σάν τάχα «πρώτης ἀγάπης» τῆς ἐφηβείας τοῦ λιβελλογράφου, συνεχίζοντας ὁμοῦ μὲ σεξοειδεῖς ἐμετικότητες, περὶ τοῦ ὅτι μὲ τὰ χρόνια «πάχαινε» (στὶς συμπληρωμένους ἐκδόσεις τῆς) ἢ «πρώτη ἀγάπη» τοῦ ἀνέραστου ἔφηβου!.. Τέτοια γλοιώδη!.. «Κριτικὴ», τὰ τοιαῦτα, τοιούτων!..

Καὶ γράφετε πὼς χαρὰ τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη — πρῶτα γι' αὐτὸν χαρὰ — ἢ Ἀνθολογία ποὺ φωναχτὰ μοίρασε στὸν τόπο. Καὶ μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω — μιὰ κ' εἶχα τὴν τύχη νὰ εἶμαι παροῦσα ὅταν διαλέγονταν, μ' ἀπειρη ἀγάπη καὶ προσοχή, πολλοὶ νέοι στίχοι, ἀπὸ τὸ Ρένο Ἀποστολίδη — πὼς μὲ τὴν ἴδια χαρὰ γιὰ «δ τοῦ ἐδόθη» τὸν φύλαγε θησαυρὸ του, θησαυρὸ μας, καὶ τούτη τὴν ἴδια χαρὰ, ποὺ ἀπὸ μικρὸ παιδί ἐξῆσε βοηθῶντας τὸν πατέρα του, προσπαθεῖ νὰ μοιράσῃ καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἔκδοση. Γι' αὐτὴν, κυρίως, δὲν τοῦ πρόεπον τέτοια: ἀλλὰ καὶ γι' ἄλλους πολλοὺς λόγους, ποὺ ἀνατρέπον τὰ «ἐπιχειρήματά» σας — («ἐπιχειρήματα») ἄλλωστε ποὺ μόνο σὲ ἄγνοια μποροῦν νὰ στηρίζονται ἢ σὲ ἐσκεμμένη ἀποσιώπηση τῆς ἀλήθειας. Ἄς τὰ ξαναδοῦμε, λοιπόν, μαζί, κύριε Πωσελένε:

Πρῶτο: Ὁ Ρένος Ἀποστολίδης βόηθησε τὸν πατέρα του ἀπὸ τὴν τρίτη ἔκδοση τῆς Ἀνθολογίας καὶ μετὰ, βολσκοντας καὶ ὁ ἴδιος κι ἄλλους, κι ἄλλους στίχους, δοκιμάζοντας, ψάχνοντας ὄλες τίς συλλογές, καὶ ὅλα τὰ ἀ ν ἔ κ δ ο τ α βεβαίως χειρόγραφα, ποὺ εὗρισκαν αὐτὸς κι ὁ πατέρας του, ἢ τοὺς ἔστειλαν οἱ ἴδιοι οἱ ποιητές, κάνοντας ὄρες ἀτέλειωτες παραβολή, διορθῶνοντας, σελιδοποιῶντας, ἀ γ α π ῶ ν τ α ς πρωτίστως. Εἶχε ὅλη τὴν ἐπιμέλεια τῶν ἐκδόσεων, ἀπὸ τὴν τρίτη ἔκδοση καὶ μετὰ. Στὴν πέμπτη, προσθέτει Σεφέρη καὶ Καβάφη. (Κι ἀπὸ, εἰσασε μᾶλλον σὲ ἡλικία νὰ τὸ γνωρίζετε, κύριε Πωσελένε...) Στὴ δέκατη ἔκδοση δὲ τώρα προσθέτει καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχε ἤδη ἀνθολογήσει ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης (τὸ ἤμισο

περίπου του νέου υλικού δηλαδή, πού βρίσκεται στο αρχείο του, γραμμένο με τὸ χέρι του), καὶ τὸ ὑπόλοιπο νέο υλικό. Σὰς καλῶ λοιπὸν τώρα νὰ κάνετε, καλόπιστα, ἐσεῖς ἢ ὅποιος ἄλλος, τὴν ἐξῆς ἀπλή δοκιμὴ: Ξεφυλλίστε τὰ περιεχόμενα ὄχι τῆς πρώτης, τοῦ '33, ἀλλὰ τῆς ἐνάτης ἐκδόσεως, τοῦ '67, τοῦ Ἑρακλῆ, καὶ ἀφήστε νὰ κατασταλάξῃ μέσα σας ἡ γενικὴ ἐντύπωση ἀπὸ τὸ πανόγραμμα ποιητικῶν ὀνομάτων πού κατοπτρίζεται ἐκεῖ. Καὶ κάντε ἔπειτα τὸ ἴδιο, ἀφοῦ ξεφυλλίσετε τὰ ὑπερδιπλάσια περιεχόμενα τῆς 10ης αὐτῆς ἐκδόσεως, τοῦ Ρένου. Θὰ δῆτε ἀμέσως καὶ σεῖς — ἀλλὰ καὶ κάθε καλόπιστος θὰ δῆ, ἂν ἐσεῖς δ' ἐν θ' ἐ λ ε τ ε νὰ δῆτε — πὼς ἡ αἰσθησιὴ πού κατασταλάζει ἀπὸ τὴν δεκάτη ἐκδοσὴ εἶναι, κυρίως: ὅτι ἔχει καταπονητισθῆ ἡ (ἀπειραχτὴ ὅμως) παρουσία π α λ α ι ῶ ν ποιητικῶν ὀνομάτων. Πὼς ἐδῶ δηλαδὴ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ μιὰ εἰ σ ρ ο ἡ πολὺ μεγάλου ποσοστοῦ μ ε τ α π ο λ ε μ ι κ ῆ ς μ α ς π ο ι ῆ σ ε ω ς. Μπορεῖτε ὅσο θέλετε νὰ θεωρήσετε («ἐνοχο») ἐσεῖς — πού τὸν θέλετε, ντέ καὶ καλά, («ἐνοχο») — ἢ ὅποιος ἄλλος νὰ θεωρήσῃ δ η μ ι ο ν ρ γ ὸ τῆς νέας αὐτῆς αἰσθήσεως, πού ἀφήνει ἡ Ἀνθολογία, τὸν Ρένο Ἀποστολίδῃ· ἀλλὰ δὲν μπορεῖτε — οὔτε σεῖς, οὔτε κανεῖς — ν' ἀμφισβητήσετε τὴν ἐπενέργειά του στὸ ἔργο, μὲ τὴ δεκάτη αὐτὴ ἐκδοσὴ. Καὶ μπορεῖτε μὲν νὰ τὴν ἐπικρίνετε τέτοια ἐπενέργεια, ἀλλὰ μὲ ἀποδ' εἰ ξ ε ι ς καὶ ἀ ν α λ ῦ σ ε ι ς τ ο ῦ («γιατὶ καὶ («π ῶ ς»). Τὸ ἔργο εἶναι ἄ λ λ ο π λ ῆ ο ν, καὶ — τὸ ξαναθυμίζω, γιὰ νὰ μὴν τὸ ξαναξεχάσετε! —

κλείνει ὡστόσο μέσα του καὶ ὄλο τὸ παλιό: Οὔτε μιὰν ἴστω δὲν ἔχει ἀλλάξει ἢ παραλείπει ὁ Ρένος ἀπὸ κείνα πού εἶχε διαλέξει ὁ πατέρας του, ὡς τὸ '70, πού πέθανε.

Λοιπὸν, κύριε Πωσελένε, μοῦ φαίνεται πὼς καὶ σὲ σὰς θὰ μοιάσουν λίγο κουτὰ — τὸ λιγώτερο — αὐτὰ τὰ περὶ «κληρονομικῶν δικαιομάτων»² τώρα . . . Ντροπῆς προάμματα, κύριε! . . .

Δεύτερο: Κάμετε τὸν κόπο καὶ ρίξτε μιὰ ματιὰ στὶς ὑποσημειώσεις τῆς περιφήμου πλέον («ἀγαπημένης») σας (αὐτὸ μοῦ ἀνεβάζει τὸ αἷμα στὸ κεφάλι, κάθε πού τὸ ξαναθυμάμαι), δηλαδὴ τῆς πρώτης ἐκδόσεως, τοῦ '33. Λῆτε τώρα, κύριε, πὼς βρίθουν οἱ ὑποσημειώσεις αὐτὲς ἀπὸ ποιητὲς ἄγνωστους, πού ἄλλοι τους ἔγραψαν καὶ ἄλλοι δ' ἐν ξανάγραψαν ποτέ (πού νὰ τὸ μαντέψῃ ὁ Ἑρακλῆς Ἀποστολίδης; δὲν ἦταν ἄλλωστε αὐτὸ πού τὸν ἐνδιέφερε, παρὰ τὸ χρέος του· γιὰτὶ τότε χρέος του, καὶ αὐ-

2. Ὁ συκοφαντικὸς λίβελλος περιεῖχε ὑπαινιγμοὺς πού ἀπεπειρῶντο νὰ οδηγήσουν τὸν ἀδαῆ καὶ ἀπληροφόρητο ἀναγνώστη σὲ σκέψεις περὶ «κληρονομικῶν» τάχα «δικαιομάτων», ἢ μὴ, τοῦ Ρένου Ἀποστολίδῃ, ἐπὶ τῆς Ἀνθολογίας τοῦ πατέρα του. Ἀλλ' εἶναι γνωστὸ ὅτι δοῦλε σ' αὐτήν, καὶ στὴν Ἀνθολογία τοῦ Διηγῆματος, ἀπὸ τὸ '40 ὁ Ρένος, καὶ ὅτι ἐν ζ ω ῆ ὁ πατέρας του (τὸ '68) τοῦ ἀνέθεσε τὴ συνέχισή τῆς «ἑῶς ἰδικῶ του ἔργου» — καὶ διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως μάλιστα — παραδίδοντάς του μαζί καὶ ὄλο τὸ ἀρχεῖο τῆς, ἀλληλογραφία κ.λ.π., καὶ ἀναγνωρίζοντάς τον σὰν «μοναδικὸ πνευματικὸ κληρονόμο του» (συναγνωρίζόντων δὲ τοῦτο ἀνεπιφύλακτα καὶ τῶν ἄλλων, ζώντων, μελῶν τῆς οικογενείας Ἑρακλῆ Ν. Ἀποστολίδῃ). Ποιὸς δέ, στὰ σοβαρά, σ' αὐτὸ τὸν Τόπο, δὲν θ' ἀναγνώριζε, ἐν οὐσίᾳ καὶ τύποις, κληρονόμο καὶ συνεχιστὴ τοῦ ἔργου τοῦ Ἑρακλῆ, τὸν Ρένο Ἀποστολίδῃ;

τός, ὅπως κι ὁ γιός του, νὰ γνωρίση τοὺς ἀξιούς στὸν Τόπιο, (νὰ μοιράση φωναχτὰ τῆ χαρά του). Ἄλλὰ μιὰ καὶ ξέρω (καθὼς φαίνεται ἀπ' τὸ κείμενό σας) πὼς κουράζεστε εὐκολα, σὰς δίνω μερικὰ πρόχειρα παραδείγματα. Στὴν πρώτη λοιπὸν ἔκδοση, τοῦ '33, στὴ σελίδα 495, πρώτη δηλαδή σελίδα ὑποσημειώσεων, καὶ στὴν ὑποσημείωση 2, γράφει ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης: «Ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ ποιητῆ» - γιὰ τὸ «Κυπαρισσάκι» τοῦ Ἄβλιχου. Τὸ ἴδιο πῶς κάτω, γιὰ τὶς «Ἀμυγδαλιές», τὴ «Λεμονιά», τὸ «Ξανθὸ παιδί», τοῦ Ἄγρα. Τὸν Ν. Τωμαδάκη, καθηγητὴ μετὰ τῆς Μεσαιωνικῆς Φιλολογίας μας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, ἐμφανίζει πρῶτος ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης, στὴν ἴδια ἔκδοση, καὶ ἀπὸ ἀνέκδοτα βεβαίως χειρόγραφα. Ὁ δὲ Ν. Τωμαδάκης ἐμφανίζει ποιήματα μόνο μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἡρ. Ἀποστολίδη: μετὰ σαράντα χρόνια, τὸ '72! Τὸν Μήτση Καλαμᾶ — δηλαδή τὸν καθηγητὴ τῆς Ἀρχαιολογίας Δ. Εὐαγγελίδη — δὲν τὸν γνώριζε σχεδὸν κανεὶς τὸν ἐμφανίζει πρώτη ἢ Ἀνθολογία τοῦ '33, μὲ τρία ποιήματα, πὸν ἓνα τους μόνο εἶναι δημοσιευμένο, στὰ «Γράμματα» τοῦ '17, καὶ τ' ἄλλα ἀνέκδοτα — χειρόγραφα — δοσμένα στὸν ἀνθολόγο· ἔκτοτε δὲ ὁ Εὐαγγελίδης δὲν ξανάγραφε. Ὅλα τὰ ποιήματα τοῦ Λαπαθιώτη εἶναι μόνο ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ ποιητῆ. (Ὁ δὲ Ρένος προσθέτει ἀπὸ μνήμης τὸ «Ζωνότας», στὴ δεκάτη ἔκδοση. Καὶ εἶναι τὸ πρῶτο «λεττριτιστικό» μας, γραμμένο τὸ '20, ὅταν δηλαδή ὁ «λεττρισμός» δὲν εἶχε γεννηθῆ ἀκόμα ἔξω τὸ δὲ χειρόγραφο τοῦ «Ζωνότας» ἔχει

χαθῆ ἀπ' τὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἡρακλῆ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει οὔτε σί' («Ἀπαντα» τοῦ Λαπαθιώτη, πὸν ἔβγαλε ὁ Φέξης). Ὁ ποιητῆς Λημ. Μάργαρης εἶναι ἀνθολογημένος μόνο ἀπὸ χειρόγραφο του. Μὰ καὶ τὸ σημαντικώτερο: Ὅλες οἱ παραπομπὲς πὸν ἀναφέρουν σὰν πηγὴ τὸ «Φιλολογικὸ Παράρτημα τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας» δὲν σημαίνουν ἄλλο παρὰ πὼς ὁ ἴδιος ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης, πὸν ἦταν ἀρχισυντάκτης τοῦ «Φιλολογικοῦ Παραρτήματος» ἐκείνου, ἐλάμβανε ἀνέκδοτα χειρόγραφα ἀγνωστων νέων ποιητῶν καὶ τὰ πρωτοδημοσίευε! Μεταξὺ δὲ ἐκείνων ἦταν κι ὁ ποιητῆς Ρίτσος, πρωτοεμφανιζόμενος στὴ στήλη τοῦ ἀρχισυντάκτου («Ἡ στήλη μου», μετὴν ὑπογραφῆς: «Ὁ ἀρχισυντάκτης».) Δὲν πρόκειται λοιπὸν περὶ («ἤδη δημοσιευμένων»)... Ἐμφάνισε ἐπίσης τὸν Ἀσημάκη Πανσέληνο, μὲ τὸ χειρόγραφο του: «Ἄγια οἰκογένεια». Κι ὁ Πανσέληνος τὸ ἔβαλε σὲ συλλογὴ μόνο πρὸ τριετίας. Στὴν ἴδια ἔκδοση πάλι, τοῦ '33, ἐμφανίζει ὁ Ἡρακλῆς 5 ποιήματα τοῦ Σεφέρη, ἀπὸ τῆ («Στέρνα») - μόλις πρωτοεκδόσαντος, καὶ ἀσήμερον τότε.

Αὐτὰ, κύριε Πωσελένε, γιὰ τὸ «ἐπιχειρημά» σας, πὼς τάχα ὁ Ρένος, ἀντίθετα ἀπ' τὸν πατέρα του, ἐμφανίζει («ἀδημοσίετους») ποιητές. Ἄν δὲν σὰς ἀκοῦν τὰ παραδείγματά μου, ψάθε μόνος. Θὰ βρῆτε τόσα, πὸν θὰ ντραπῆτε γι' αὐτὰ πὸν γράφατε.

Ὅμως ἐδῶ ἔχουμε καὶ κάτι ἄλλο νὰ ποῦμε ἢ μᾶλλον: αὐτὸ ἔχουμε κυρίως νὰ ποῦμε. Γιατὶ ἐδῶ γίνεστε κατεξοχὴν ὑπέρμαχος τῆς

γεροντοκρατίας, πού καταλαιπώρησε και καταλαιπωρεῖ (και ἀρπάζει ἀπ' τὸ λαϊμὸ και πνίγει) κάθε νέα φωνή σ' αὐτὸ τὸν Τόπο: Ἀξιῶνετε, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ὅπως χυδαίστατα και κυνικάτα λέτε («πασσαπόρτι», και ἀπόκτηση «δικαιώματος ἐδραιώσεως») ἀπ' τὶς αἰώνιες κλίκες τῶν («ἐγκριμένων»), τῶν «διανοουμένων», τοῦ («ἡμετέρου») και («μετέρου») κοινού, τῶν («πνευματικῶν μας περιουσιῶν»).³ Σε ἴς εἶπατε, κύριε Πωσελένε! («Πασσαπόρτι») πρῶτα, κ' ὕστερα ἡ φωνή! Ἀλλιῶς χτυπάτε, χρόνια τώρα, ὅλοι οἱ τῶν («πασσαπορτιῶν»), τοὺς ποιητὲς κάθε ἔργου: («Ἀποσυναγωγή!») (Τὸ μάθανε καλά πιά! Ἀλλὰ δὲν ὀργίζονται πιά οἱ νέοι - κι ἄρα...)

Τρίτο: Σᾶς παρακαλῶ, μιὰ στιγμή, νὰ συζητήσουμε, τίμα και

3. Ὁ λιβελλογράφος γύρευε νὰ ἔχουν «πασσαπόρτι» ὅτι... εἶναι «ποιητὲς» οἱ ἀνθολογούμενοι! Ἥτοι: νὰ μὴ θροῖση ἀξιους στίχους ἢ ποιήματα κανενὸς ὁ ἀνθολόγος, ἂν πρῶτα οἱ ἀφεντομουσυνάρες τῶν λεγομένων «κριτικῶν», και λοιπῶν ψευτοκαθιερωμένων τῶν «λογοτεχνικῶν» μας «κύκλων» και κλικῶν, δὲν τοὺς ἔχουν δώσει «πασσαπόρτι» — ἔτσι πρόστυχα ἐκφράζεται — ὅτι «εἶναι ὄντως ποιητὲς»!.. Δηλαδή ὁ Πωσελένος μας — ὅπως κ' οἱ ὅμοιοι του δὰ — ἐνοχλεῖται, κυριώτατα, ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ Ἀνθολογία Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη γράφει στὰ παλιά της τὰ παπούτσια, ἀπ' τὸ '33 ὡς σήμερα, ὅλες τὶς «γνώμες» και «κρίσεις» τῆς ψευτο-Κριτικῆς μας ἐδωμέσα, περὶ «ἄξιων» τάχα και μὴ, «ποιητῶν» δῆθεν και μὴ. (Ὡς ἂν ὁ ἀνθολόγος — ὁ ἀξιὸς ἀνθολόγος, πού ἔχει μαζὶ του ὅλο τὸ κοινὸ, κι ὄχι μόνο τὸ ἐπιμέρους θαυμαστικὸ αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ ποιητοῦ — εἶναι, τρόπον τινα, ἐξάρτημα αὐτῆς τῆς θρασύτατης «τάχα Κριτικῆς» στὸν Τόπο μας ἢ τῆς ἀκόμα θρασύτερης «κρατούσης γνώμης» ἀνόητων, ἄκριτων, και λογῆς - λογῆς προπαγανδιστῶν κλικῶν, «ιδεολογιῶν», ἢ «παρατάξεων»!..)

εἰλικρινά, αὐτὴ τὴν πολλὴ παράδοξη... («ἀγνοιά») σας, πού σᾶς φέρνει στὸ σημεῖο νὰ γράφετε πὼς ὁ Ρένος Ἀποστολίδης πρωτοχρησιμοποιεῖ τὶς ἀγγελίες στὶς ἐφημερίδες, δι' ὧν παρακαλεῖ τοὺς ποιητὲς νὰ τοῦ στέλνουν χειρόγραφα τοὺς ἢ βιβλία τοὺς. Ἐλάτε δά, κύριε Πωσελένε! Δὲν εἶστε και τόσο νέος, ὥστε νὰ μὴν ἔχετε δῆ τὴ ν ἴδια ἀκριβῶς ἀγγελία, τοῦ Ἡρακλῆ ὁμοῦς Ἀποστολίδη, στὶς ἐφημερίδες!.. Ἀπὸ ποῦ ἔρχεστε, κύριε;.. Ἡ τόσον ἀδιάφορος περὶ τὰ πνευματικὰ, και ἄσχετος περὶ τὴν πρῶτην («ἐρωμένην») σας εἶστε, π' οὔτε αὐτὸ δὲν ξέρετε; Ἡ κάνετε πὼς δὲν ξέρετε;.. Ἀπὸ τὸ 1933, κύριε, πανομοιότυπος ἀγγελία (πού βρίσκεται και στὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἡρακλῆ, γραμμένη μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι) καλεῖ τοὺς ποιητὲς τοῦ Τόπου («νὰ στέλνουν, δημοσιευμένα εἶτε και πρωτόγραφα, ἀδημοσίευτα κ.λ.»). Μὴν πλανᾶσθε και μὴν πλανᾶτε. (Εἶναι κάποιου, ξέρετε, πού εἶναι «ἀλιεῖς ἀνθρώπων», ἢ ποιητῶν - τὸ ἴδιο κάνει.) Ὅσο δὲ γιὰ τὸ ποιὸς κάνει διαφήμιση, ἢ δυσφήμιση, ἀφήστε! μπορεῖ νὰ κρινη καθένας μόνος... Φωνάζει!

Τέταρτο: Σᾶς φαίνονται, ἀλήθεια, πολλοὶ 570 ποιητὲς - πού, ὅπως (ψευδόμενος) λέτε, «κάνετε τὸν κόπο νὰ μετρήσετε στὴν Ἀνθολογία») (ἐνῶ βεβαίως τὸ βρήκατε στὰ περιεχόμενα ἔτοιμο!..) 570 στὸν Τόπο μας ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα... («πολλοί»); Ἡ θάπρεπε νὰ ντρεπόμαστε ὅλοι οἱ Ἕλληνες, πού μόνον 570 ἀπὸ τὸ Μεσαίωνα; (Μόνον δακρῶν ἀξιων, κύριε - ὄχι ψευδοὑπερηφανειῶν!..) Καὶ σᾶς πικραίνει πού εἶναι ὁ Μάνος Χατζιδάκις ἀνθολογημένος; Μὰ

δὲν εἶναι ὁ Χατζιδάκις! Δὲν ἐνοήσατε, φοβοῦμαι! Οἱ στιχοῖ τοῦ εἶναι! Καὶ τί θὰ πῆ «συνθέτης κι ὄχι ποιητής»; Κάποιος ἦταν Ἐυλοργός, κύριε Πωσελένε - αὐτὸ μόνο: Ἐυλοργός! Κ' ἦταν, συνάμα, ὁ μέγιστος «Ποιητής» τῶν Αἰώνων! Γιὰ φανταστήτε τώρα, ἐπειδὴ κι αὐτὸς «ἀδημοσίετος» — κι ἄνευ «πασσαπορτίων» (δὲν τοῦ ἔδωσε, ἀλλοστε, αἶον κανεῖς τὸν κατέπτυσαν οἱ ἀρμόδιοι ἐπὶ τῶν πασσαπορτίων) πάντοτε!) — γιὰ φανταστήτε: καὶ «ἄνευ δικαίωματος ἐδραιώσεως»! Τ' εἶν' αὐτά, κύριε!

Πέμπτο: «Μουσική ποιεί», ζητάει τοῦ Σωκράτη ἢ ἐσωτερικῆ φωνῆ, λίγο πρὶν πεθάνῃ. Κι αὐτός, λέει, ἄρχισε νὰ φτιάχνῃ «μουσικὴ ἀπ' αὐτὴν τὴν δὴ μ ὠ δ ἦ»! Καὶ φανταστήτε, τώρα, νάσασταν... ἐσεῖς ἀνθολόγος, καὶ νὰ τὴν ἀφήνατε νὰ πάῃ χαμένη αὐτὴν τὴν «μουσικὴν» ἢ «ποίησιν» τοῦ Σωκράτη, γιὰτὶ δὲν ἔχει «πασσαπορτί» ὅτι... «λειτουργικῶς» ἀσκεῖ τὸ «λειτουργῆμα» τοῦ... «ποιητοῦ» ὁ ποιητής της!.. (Τί νὰ πῆ κανεῖς!)

Ὅσο γιὰ τὰ ρεμπέτικα, πὸν τόσο σὰς ἐνώχλησαν ἀνθολογούμενα σὲ τούτη τὴν ἔκδοση, ξαναῆτε στὴν πρώτη ἔκδοση, τοῦ Ἡρακλῆ, πὸς ὁ φερόμενος σ' αὐτὴν μὲ τὸ ψευδώνυμο «Βλάμης» (στὴ δέκατη ἔκδοση: Ἄ. Πανταζῆς) ἀνθολογεῖται μὲ γνωστὸ λαϊκὸ ρεμπέτικο (σελ. 44 καὶ 45 τῆς πρώτης ἐκδόσεως, τοῦ '33), τό: «Τί μὴ χεῖς σηκωμένο...» καὶ τό: «Σύρε νὰ πῆς τοῦ κύρη σου...» Εἶδατε («ἐκπλήξεις» ἢ «ἐρωμένη») σας, κύριε Πωσελένε; Φαίνεται πὸς οὔτε αὐτὸ τὸ εἶχατε δῆ. Μὰ τότε τί μένει νὰ μᾶς βεβαιώσῃ, πὸς γνωρίζετε πρ ἄ γ μ α τ ι τὴν Ἀνθολογία

ποῦ («κρίνετε») καὶ πὸς δὲ γνωρεύετε νὰ ξεγελάσετε τοὺς πολλοὺς (σεῖς, ὄχι ὁ Ρένος Ἀποστολίδης); Καὶ πὸς νὰ χαρακτηρίσῃ κανεῖς τὸ ὅτι βάζετε μαχαίρι στὴ συνείδησή του καὶ ταντόχρονα τὸν ἀποκαλεῖτε «φίλο»; («Ὅν φιλήσω», κύριε Πωσελένε;) Κι ἂν τέτοια «ντοκουμέντα», περὶ τῶν ὁποίων «μᾶς πληροφορεῖτε», τοὺς τάχα («μὴ εἰδότας», ἔχετε «ἐναντίον του»), πὸς «φίλος» τότε;.. Ἄς μὴν τὰ λέμε καλύτερα!

Ἐκτο: Ἐμ δὲν τὸ ξέραμε, κύριε Πωσελένε, νὰ σταματήσουμε νὰ γνωρίζουμε τοὺς νέους ἄξιους ποιητὲς τοῦ Τόπου μας, ἐπειδὴ κουράζει ἐσᾶς ἢ «ἀέναη» ἀνθολόγησι! Μὰ ἐσᾶς σᾶς κούρασε κ' ἡ πρώτη σας «ἐρωμένη» τόσο γρήγορα, π' οὔτε προλάβετε νὰ τὴ γνωρίσετε! Ἐμεῖς τί φταῖμε;..

Καί, γιὰ νὰ δοῦμε αὐτὴ τὴν πολυτριμμένη κουβέντα σας, περὶ τοῦ «λειτουργῆματος» τοῦ «ποιητοῦ», πὸς, σύμφωνα μὲ τὰ γραφόμενά σας, πρέπει νὰ τοῦ εἶναι ἄξιος — τοῦ «λειτουργῆματος» — ὁ ποιητής... Τὴ λέω «πολυτριμμένη», γιὰτὶ ἐπιτέλους ξέρετε πολὺ καλά — κ' ἐμεῖς οἱ νέοι δὲν εἶμαστε πιά καὶ τόσο ἀδιάβαστοι — πὸς αὐτὴ ἢ ἔννοια περὶ («λειτουργημάτων») (τοῦ «ποιητῆ», τοῦ «δημιουργοῦ», τοῦ «κριτικοῦ» κ.λ.) ἔχει πολυχρησιμοποιηθῆ, τόσο ἀπὸ Δεξιὰ (ἀστοὺς καὶ «κρατοῦντας») ὅσο κι ἀπὸ «ἀξιωματικῆ» Ἀριστερὰ) (ὅπως τὴ λέει ὁ Ρένος Ἀποστολίδης), ἢ ὁποῖα λέγοντας «λειτουργῆμα» ἔννοει περὶπον: ὅ πα λ η λ ί α στὸ Κόμμα ὅπως περὶπον τὸ ἴδιο: ὅ πα λ η λ η λ ί α στὸ Κρατοῦν ἔννοει κι ὁ συντηρητικὸς, ὅταν λέῃ «λειτουργῆμα». Θέλω νὰ πῶ, κύριε Πωσελένε, πὸς ὁ λ ο ι

οί συντηρητικοί μας, οί καλλιεργημένοι άστοί μας, θά παραδεχόντουσαν βεβαιότατα, γιά τόν κύριο Καραντώνη λ.χ., ότι «άσκει τό λειτουργήμα τοῦ κριτικοῦ τριάντα - σαράντα χρόνια μέσα δῶ». "Ετσι δέ λένε;.. "Ετσι λένε!.. Κι ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, χρόνια τώρα δέν διαβάζουμε στό ἔντοπα τῆς Ἀριστερᾶς τίς ἴδιες κουβέντες περι (λειτουργήματος); Βάλτε μέ τό νοῦ σας ἕνα συνέδριο τῆς Ἀριστερᾶς, γοῦ, μεταξύ ἄλλων, θάχε στό πρόγραμμα τῆς νά τιμήσῃ ἐξέχουσες πνευματικές ἀξίες: "Ε, δέ θ' ἀκούγαμε καί κεί αὐτές τίς κατασκοπισμένες κουβέντες;: (...Τι μὴ στό Ρίτσο, πὸν ἄσκει τό λειτουργήμα τοῦ 'ποιοτῆ' χρόνια πενήντα! Τιμὴ καί στόν Τάσο τὸν Βουρνᾶ, πὸν ἄσκει τό λειτουργήμα τοῦ... κριτικοῦ (!) χρόνια κοντὰ τριάντα!..) «Λειτουργήματα» λοιπόν! Ἀπὸ (λειτουργήματα), ἄλλο τίποτα!.. Ἀλλὰ ἐμεῖς οἱ νέοι σᾶς λέμε: Μᾶς παρασκοτίσατε μέ τὰ (λειτουργήματα) σας, πὸν δέ λένε τίποτα, παρὰ συγκαλύπτετε μ' αὐτὰ τίς ὑπᾶλλη λίες ἀκριβῶς, στίς ὁποῖες θέλετε νὰ ὑποτάσσετε (ὄλοι σας ὁμοιοι, κί ἀπὸ «δῶ») κί ἀπὸ (κεῖν) τό πνεῦμα!.. Ἐμεῖς, λοιπόν, τί θά πῆ (ποιητικό λειτουργήμα), ὄχι, δέν τό καταλαβαίνουμε!.. Ἐμεῖς Ποίηση ζητᾶμε - ἄστε τὰ (λειτουργήματα) καί τίς κατ' ἐπάγγελμα (ποιήσεις)!.. Γιά φανταστήτε ἔρωτα νὰ σᾶς ζήτησαν, κ' ἐσεῖς ν' ἀπαντούσατε: «Ναί· θ' ἀσκήσω τό... λειτουργήμα τοῦ ἔρωτος!» Ἄντε, κατηνύχτα, κύριε Πωσελένε! Καί ἡ ποίηση, ἡ δημιουργία, ἡ ὁμορφὴ ἀλήθεια μιᾶς στιγμῆς, δυνατὰ κί ὁμορφα ἐκφρασμένη, εἶναι

ἔρωτας - ὅπως τό θέλει κί ὁ παμπάλαιος Πλάτων!.. Τ' εἶναι, λοιπόν, αὐτά, κύριε Πωσελένε; Πρὸ πόσων δεκαετιῶν μπορούσαν ἀκόμα νὰ λέγονται αὐτά, πὸν ἀποξεχασμένος γράφετε σήμερα; Ἐν τέλει, ἀρκεῖ νὰ σᾶς πῆ κανεῖς, ὅτι εἶστε πνευματικὰ ξεπερασμένος, καί ὅτι καμμιά Ἀνθολογία, καμμιά Ποίηση δέν ἀγαπήσατε ποτέ, κί οὔτε ποτέ ἀνασκουμπωθήκατε, γιά τίποτε, οὔτε καί γιά νὰ ἐπικρίνετε παλιά («ἐρωμένη») σας, ἔτσι πὸν νὰ νιώσῃ, σοβαρά, μέσ ἀπ' τό ἄχτι σας, πὸς τήν εἶχατε ἴσως κάποτε ἀλήθεια ἀγαπήσει!.. Ἄν ἔρωτος εἶστε - αὐτό εἶναι!.. Κί ὁμως διεκδικεῖτε, κ' ἐσεῖς, τό «λειτούργημα» τοῦ (ποιητῆ)! Μὰ βλέπετε, ὁ Ρένος δ' ἐν σᾶς ἔκρινε ἀνθολογήσιμον, οὔτε μέ μισὸ στίχο!.. Διεκδικεῖτε ἐπίσης τό (λειτούργημα) τοῦ... («μεταφραστῆ») Ἀλλὰ ὁ Ρένος σᾶς φέρνει συχνότατα — καί τό γνωρίζετε, φαντάζομαι — σάν παράδειγμα «ἀσυνείδητου μεταφραστή», καί λέει ὅτι αὐτά, ἐπὶ παραδείγματι, πὸν («μεταφράζετε σάν «Κάφκα») (κί ὄχι βέβαια ἀπ' τήν Γερμανικὴ) δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τό κείμενο τοῦ Κάφκα! Τοῦτο τόχῳ δέ ἀκούσει ἡ ἴδια παραπάνω ἀπὸ 20 φορές ἀπ' τό στόμα τοῦ Ρένου. Κ' ἐπειδὴ βλέπει 5-10, τουλάχιστον, ἀνθρώπους τήν ἡμέρα, κ' εἶναι γνωστὸ ὅτι λέει σ' ὄλους ὅσο πιὸ πολλὰ μπορεῖ, ἀσφαλῶς θάχη φτάσει κί ὡς τ' ἀφτάκια σας. Αὐτὸ σᾶς φτάνει, γιά νὰ ἐξηγήσῃ κάπως τό λίβελλό σας; Ἄν ὄχι, τὰ δικὰ μου Ἀγγλικά ἐπαρκοῦν γιά νὰ μέ πείσουν, καί νὰ πείσουν καί σᾶς, πὸς ἡ μετάφραση τοῦ μυθιστορηματοῦ τοῦ Μπέρναρ Σῶ, λ.χ. πούχετε κάνει, εἶναι γιά τὰ πανηγύρια!.. []